

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

*Νέα χωρικά και αναπτυξιακά δεδομένα – συνθήκες
ως βάση για την ανάπτυξη οικισμών ορεινών περιοχών.
Το παράδειγμα του Δήμου Πινδαίων Νομού Τρικάλων*

Επιβλέπων Καθηγητής: Γούσιος Δημήτριος

Φοιτήτρια: Καραφάνταλου Μαρία

Βόλος, Σεπτέμβριος 2002

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την εκπόνηση και υλοποίηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας συνέβαλε ένα πλήθος ανθρώπων, η βοήθεια των οποίων είναι ανεκτίμητη. Θα ήθελα λοιπόν να ευχαριστήσω:

Τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Γούσιο Δημήτριο για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφερε και τις κατευθυντήριες αρχές που μου έδωσε.

Τον κ. Αποστολόπουλο Σπύρο, Πολιτικό Μηχανικό, υπάλληλο του Δήμου Πινδαίων για την παροχή πληροφοριών σχετικά με την υπάρχουσα κατάσταση στο Δήμο Πινδαίων

Τον πάτερ Ιωάννη Σακελλάριο, κάτοικο της Μεσοχώρας για τις πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τον οικισμό της Μεσοχώρας.

Τους υπαλλήλους του ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π (Κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας – Πύλης) και ιδιαιτέρως την κα Κολιού Λίτσα, υπεύθυνη της Γραμματείας, για την παροχή σημαντικών στοιχείων για την ευρύτερη περιοχή της Πίνδου.

Την κα Παπαβασιλείου Θεοδώρα, υπάλληλο του Τμήματος Γεωργικής Αναπτύξεως της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Τρικάλων, για την βοήθειά της στην προσέγγιση των παραπάνω προσώπων και υπηρεσιών.

Τους υπεύθυνους του Εργαστηρίου Γεωγραφικών Ερευνών και Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού για την φιλοξενία τους.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συναδέλφους Γρηγορίου Αγλαΐα, Κανελλόπουλο Νικήτα, Μπουζιάνη Αγγελική, Τσομπάνογλου Στέλιο και Φεργάδη Σοφία για την πολύτιμη βοήθειά τους σε τεχνικά ζητήματα και πληροφορίες και για την ηθική τους συμπαράσταση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ	5
ΚΑΤΑΚΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
1.1 Εισαγωγή.....	9
1.2 Ύπαιθρος - Αγροτικός χώρος.....	10
1.2.1 Διαχρονική εξέλιξη της έννοιας του αγροτικού χώρου.....	10
1.2.2 Έννοια του αγροτικού χώρου.....	10
1.2.3 Φυσιογνωμία του αγροτικού χώρου.....	12
1.2.4 Η ελληνική ύπαιθρος και ο ρόλος της γεωργίας	12
1.3 Κριτήρια εξειδίκευσης	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	18
2.1 Πολιτικές για τον ορεινό χώρο.....	18
2.1.1 Πρωτογενής τομέας	18
2.1.2 Προστασία του περιβάλλοντος.....	21
2.2 Χωροταξία και αγροτικός χώρος	26
2.2.1 Σχέσεις χωροταξίας και ορεινού χώρου	26
2.2.2 Προοπτικές και απειλές για τις ορεινές περιοχές της Ελλάδας	27
2.2.3 Ανάγκη χάραξης εξειδικευμένης πολιτικής για τις ορεινές περιοχές	28
2.2.4 Άξονες χωροταξικής πολιτικής για τις ορεινές περιοχές.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	33
3.1 Εισαγωγή.....	33
3.2 Παρουσίαση περιοχής μελέτης	36
3.2.1 Ιστορικά στοιχεία οικισμών.....	36
3.2.2 Φυσικό περιβάλλον – φυσικοί πόροι	41
3.3 Διάρθρωση κλάδων παραγωγής.....	43

3.3.1 Πρωτογενής τομέας	43
3.3.2 Δευτερογενής τομέας.....	43
3.3.3 Τριτογενής τομέας.....	44
3.4 Τεχνική υποδομή.....	45
3.5 Κοινωνική υποδομή	46
3.6 Δημογραφικά στοιχεία	47
3.7 Δείκτες κοινωνικής ευημερίας	53
3.8 Έργα που κατασκευάζονται στην περιοχή μελέτης	54
3.9 Συμπεράσματα.....	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	62
4.1 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του δήμου Πινδαίων	62
4.2 Γενικές αρχές – Αναπτυξιακοί στόχοι.....	64
4.3 Επιλογή περιοχής παρεμβάσεων	65
4.3.1 Η δημιουργία της τεχνητής λίμνης: το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής	66
4.3.2 Ο ρόλος της ΔΕΗ.....	67
4.4 Προτάσεις.....	68
4.4.1 Δημιουργία προϋποθέσεων για ισόρροπη ανάπτυξη	68
4.5. ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	85
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	87
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	90

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1 Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών	24
Πίνακας 3.1: Δημογραφικοί Δείκτες	49
Πίνακας 3.2 :Πληθυσμιακή εξέλιξη Οικισμών	51
Πίνακας 3.3: Προσωρινά στοιχεία ΕΣΥΕ Απογραφής 2001.....	51
Πίνακας 3.4: Μόνιμος Πληθυσμός 2001	52
Πίνακας Π1: Πληθυσμός 1951	91
Πίνακας Π2: Πληθυσμός 1961	91
Πίνακας Π3: Πληθυσμός 1971	92
Πίνακας Π4: Πληθυσμός 1981	92
Πίνακας Π5: Πληθυσμός 1991	93
Πίνακας Π6: Κατανομή της εκτάσεως της Ελλάδας σε βασικές κατηγορίες χρήσεως	93
Πίνακας Π7: Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών σύμφωνα με τον τόπο απογραφής του κατόχου και διάκριση σε μικτές, γεωργικές και κτηνοτροφικές και σύμφωνα με τον τόπο που βρίσκονται οι εκτάσεις.....	94
Πίνακας Π8: Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις κατά καθεστώς κατοχής καλλιεργούμενης έκτασης. Μέση έκταση κατά αγροτεμάχιο (περιλαμβάνονται και οι άγονοι βοσκότοποι).	95
Πίνακας Π9: Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας	96
Πίνακας Π10: Εκμεταλλεύσεις με αρδευόμενες και αρδευθείσες εκτάσεις	97
ΠΙΝΑΚΑΣ Π11: οικονομικά ενεργός πληθυσμός ανά ομάδες ατομικών επαγγελμάτων.	98
Πίνακας Π12:.....	99

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.1.....	50
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.2.....	52

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

Εικόνα 3.1: Δορυφορική εικόνα της Ελλάδος.....	34
Εικόνα 3.2: Δορυφορική εικόνα της περιοχής.....	34
Εικόνα 3.3: Μεσοχώρα.....	36
Εικόνα 3.4: Άποψη της Μεσοχώρας.....	36
Εικόνα 3.5: Αγροτικό οδικό δίκτυο.....	46
Εικόνα 3.6: Ε.Ο. Τρικάλων Άρτης τμήμα υπό κατασκευή.....	46
Εικόνα 3.7: Όψη του φράγματος.....	57
Εικόνα 3.8: Όψη του φράγματος.....	57
Εικόνα 3.9: Άποψη του Αχελώου ποταμού μετά το φράγμα.....	58
Εικόνα Π1: Θέα από τη διαδρομή Τρίκαλα- Μεσοχώρα.....	100
Εικόνα Π2: Θέα από τον οικισμό της Μεσοχώρας.....	100
Εικόνα Π3: Ο Αχελώος ποταμός.....	100
Εικόνα Π4: Η γέφυρα Χατζηπέτρου που θα κατακλυστεί από το φράγμα.....	100

ΚΑΤΑΚΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ 1.....	35
ΧΑΡΤΗΣ 2.....	40
ΧΑΡΤΗΣ 3.....	42
ΧΑΡΤΗΣ 4.....	61

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A. Η επιλογή του θέματος

Οι ραγδαίες εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές), αναγκάζουν τη Περιφερειακή Επιστήμη να αναζητήσει νέες στρατηγικές για να αντιμετωπίσει τις καινούριες προκλήσεις που εμφανίζονται στο χώρο. Σ' αυτό το νέο περιβάλλον, η έννοια του Ύπαιθρου - Αγροτικού χώρου και της Ανάπτυξης επαναπροσδιορίζονται και αποτελούν το σημείο αιχμής για τις Χωρικές Επιστήμες. Ο προβληματισμός αυτός αποτέλεσε και το βασικό ερέθισμα για τον γράφοντα, ώστε να αναζητηθούν οι νέες δομές του τοπικού χώρου και να διερευνηθούν οι προοπτικές μιας αναπτυξιακής διαδικασίας που θα βασίζεται στα νέα χωρικά και αναπτυξιακά δεδομένα.

Η επιλογή της περιοχής μελέτης (Δήμος Πινδαίων του Νομού Τρικάλων) έχει να κάνει με το ενδιαφέρον που παρουσιάζει η συγκεκριμένη περιοχή. Οι κάτοικοι του νομού είναι διχασμένοι ως προς την προσφορά και τη σημασία του έργου της Εκτροπής του Αχελώου και αφού δεν εμπλέκεται -από μέρους του γράφοντα -η εντοπιότητα, θα μπορούσε να γίνει μια πιο αντικειμενική προσέγγιση του θέματος.

B. Η δομή της εργασίας

Η Διπλωματική εργασία αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια τα οποία αναλύονται σε αδρές γραμμές στην συνέχεια:

1. Ο αγροτικός – ύπαιθρος χώρος όπως παρουσιάζεται στην Ελλάδα.

Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί το θεωρητικό σκέλος της μελέτης στο οποίο εξετάζονται και αναλύονται οι έννοιες που σχετίζονται με τον αγροτικό χώρο και η διαχρονική τους εξέλιξη καθώς και το σημαντικό ρόλο που έπαιξε η γεωργική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα κριτήρια εξειδίκευσης του χώρου.

2. Πολιτικές για τον ορεινό χώρο

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στις πολιτικές που χρησιμοποιήθηκαν για την οργάνωση και διαχείριση του ορεινού χώρου. Το δεύτερο σκέλος του 2^{ου}

κεφαλαίου αναφέρεται στην σχέση της χωροταξίας με τον ορεινό χώρο και στον τρόπο με τον οποίο μπορεί ο χωροταξικός σχεδιασμός να βοηθήσει στην ανάπτυξη των ορεινών περιοχών.

3. Παρουσίαση της περιοχής μελέτης

Στο κεφάλαιο αυτό πραγματοποιείται η ανάλυση της περιοχής μελέτης και διερευνώνται κάποιοι βασικοί δημογραφικοί δείκτες του Δήμου Πινδαίων. Στη συνέχεια διερευνάται η οικονομική διάρθρωση της περιοχής ανά τομέα παραγωγής και παρουσιάζεται το ενεργό δυναμικό της περιοχής. Τέλος αναλύονται κάποια φαινόμενα που λαμβάνουν χώρα στη περιοχή και σχετίζονται με την πολυδραστηριότητα, την επιχειρηματική δραστηριότητα και παρουσιάζεται το φλέγον ζήτημα της περιοχής το «Φράγμα της Μεσοχώρας».

4. Στρατηγικές ανάπτυξης και αναπτυξιακές προοπτικές.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το σύνολο των πλεονεκτημάτων και προβλημάτων που χαρακτηρίζουν την περιοχή και που προέκυψαν από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, και από επισκέψεις και συζητήσεις με κατοίκους της περιοχής. Στη συνέχεια τίθενται κάποιοι αναπτυξιακοί στόχοι, οι οποίοι παράλληλα θα μπορούν να λειτουργούν και στα πλαίσια ενός ευρύτερου στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης για την περιοχή. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την παρουσίαση κάποιων βασικών προτάσεων, αλλά και των δράσεων που τις στηρίζουν, και που αποσκοπούν στην υλοποίηση των παραπάνω αναπτυξιακών στόχων.

Γ. Μεθοδολογία

Μεθοδολογικά, τόσο στην ανάπτυξη των κεφαλαίων όσο και στα συμπεράσματα, ακολουθήθηκε μια σειρά κλιμάκωσης από τις γενικές, θεωρητικές αρχές, σε επιμέρους προβληματισμούς και προοπτικές. Στη συνέχεια εξετάζεται η πρακτική της εφαρμογής του θεωρητικού υπόβαθρου μέσα από την εξέταση χαρακτηριστικών προσπαθειών χωρικού σχεδιασμού σε τοπικό επίπεδο. Για έρευνα πεδίου επιλέχθηκε το παράδειγμα του Δήμου Πινδαίων λόγω των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει.

Δ. Προβλήματα κατά την εκπόνηση της εργασίας

Οι κυριότερες δυσκολίες - ιδιαιτερότητες αυτής της διπλωματικής εργασίας συνοψίζονται στις ακόλουθες παρατηρήσεις:

- Δεν υπήρχαν τα απαραίτητα στοιχεία (κυρίως πληθυσμιακά) που θα μπορούσαν να βοηθήσουν την ανάλυση της περιοχής μελέτης. Τα πιο πρόσφατα στοιχεία της απογραφής του Μαρτίου του 2001 είναι προσωρινά και δεν είναι έγκυρα. Κατά την επίσκεψη στο δημαρχείο του δήμου και μετά από συζήτηση με υπαλλήλους, εξάγουμε το συμπέρασμα ότι δεν μπορούμε να στηριχθούμε πλήρως στην εκτίμηση της ΕΣΥΕ. Γι' αυτό κρίθηκε σκόπιμο από τον γράφοντα η επίσκεψη στους οικισμούς Μεσοχώρα και Βαθύρρευμα για την εκτίμηση των «μόνιμων» κατοίκων των δύο αυτών οικισμών.
- Οι επισκέψεις στην περιοχή μελέτης ήταν μικρές στον αριθμό λόγω της δυσκολίας στην πρόσβαση λόγω των καιρικών συνθηκών που επικρατούσαν και της μη βατότητας του οδικού δικτύου σε ορισμένα σημεία.
- Η λειτουργία της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης ως έχει στην Ελλάδα και ο συντονισμός της με άλλους οργανισμούς κοινής ωφέλειας. Στοιχεία που θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμα για την παρουσίαση της περιοχής μελέτης αν και υπήρχαν δεν ήτο δυνατό να ανεβρεθούν λόγω της αναδιοργάνωσης που επήλθε στην Νομαρχία Τρικάλων και στη διαβάθμιση των εξουσιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Εισαγωγή

Στον μεσογειακό χώρο συχνά ταυτίζουμε τον όρο ορεινή -μειονεκτική περιοχή με τον όρο άγονη περιοχή. Αντιθέτως οι ορεινές περιοχές διαθέτουν φυσικά πλεονεκτήματα που είναι υπολογίσιμα και τα οποία ποικίλουν από περιοχή σε περιοχή. Αυτό που κρίνει την ανάπτυξη των περιοχών αυτών δεν είναι τα μειονεκτήματα που παρουσιάζουν αλλά το αν υπάρχει ή όχι ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης.

Η περιθωριοποίηση και απομόνωση των ορεινών περιοχών οφείλεται κυρίως από το γεγονός ότι για πολλά χρόνια υπήρχε έλλειψη εθνικών χωροταξικών και αναπτυξιακών πολιτικών. Επιπλέον η ανεπάρκεια του θεσμικού πλαισίου και του διοικητικού συστήματος σ' αυτό το επίπεδο εξηγούν τις δυσκολίες που υπήρχαν όσον αφορά την αξιοποίηση των κοινοτικών ενισχύσεων και την υλοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων που θα είχαν ως στόχο την αύξηση της προστιθέμενης αξίας και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 οι κοινοτικές πολιτικές ενσωματώνονται στις εθνικές. Η χάραξη πολιτικής γίνεται πλέον από τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε.. Οι κοινοτικές ενισχύσεις και οι εθνικοί πόροι δίνουν μια νέα δυναμική στον αγροτικό τομέα. Όμως αυτό που επιτεύχθηκε κυρίως ήταν μεγέθυνση (και όχι ανάπτυξη) η οποία δεν ανέστρεψε το έλλειμμα της ελληνικής γεωργίας και τις διαρθρωτικές της αδυναμίες αφού ακόμη και σήμερα το αγροτικό εισόδημα αποτελείται κατά 45% από τις επιδοτήσεις και τους προστατευτικούς μηχανισμούς της ΚΑΠ.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 η Ε.Ε. δίνει τις βασικές κατευθύνσεις για την αναδιάρθρωση της παραγωγής αλλά και το ίσως πιο σημαντικό είναι ότι δίνει τις κατευθύνσεις για μια νέα προσέγγιση της ανάπτυξης, την αειφορία στον ορεινό χώρο και στις μειονεκτικές περιοχές.

1.2 Ύπαιθρος - Αγροτικός χώρος

1.2.1 Διαχρονική εξέλιξη της έννοιας του αγροτικού χώρου

Εδώ και δεκαετίες οι έννοιες ύπαιθρος και αγροτικός χώρος ήταν μεταβαλλόμενες στο χρόνο και στο χώρο. Υπήρχαν δύο προσεγγίσεις που όριζαν τις έννοιες αυτές. Κατά την φιλελεύθερη προσέγγιση ύπαιθρος χώρος ήταν απλά ο εξωαστικός χώρος. Κατά την χωρική δε προσέγγιση ύπαιθρος χώρος είναι το σύνολο των σημείων που έχουν χαρακτηριστικές ιδιότητες και που τα προσδιορίζουν οι αποστάσεις ή και απλά μία έκταση που η χρήση της μπορεί να αποτελεί αντικείμενο ανταγωνισμού.

Κατά τις δεκαετίες του 1960 και του 1970 ως ύπαιθρο προσδιόριζαν τον εξωαστικό χώρο χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τα χωρικά συστήματα που υπήρχαν και παρείχαν ενδογενείς δυναμικές στην περιοχή. Η έννοια του τοπικού ήταν στενά συνδεδεμένη και αλληλένδετη με την έννοια του αγροτικού. Μετά τα μέσα της δεκαετίας του '70 υπάρχει αλλαγή της παραπάνω άποψης και κυριαρχία πλέον της έννοιας του τοπικού.

Στα μέσα της δεκαετίας του '80, η έννοια της ανάπτυξης της υπαίθρου διαφοροποιείται και αποστασιοποιείται από αυτή της γεωργικής ανάπτυξης. Επιπλέον έχουμε αντικατάσταση του όρου «αγροτικός χώρος» από τον όρο «ύπαιθρος ή/ και ύπαιθρος χώρος» και αυτό συμβαίνει διότι επανέρχεται στο προσκήνιο η φυσική διάσταση του χώρου και τα περιβαλλοντικά προβλήματα.

(Γούσιος Δ., 1999)

1.2.2 Έννοια του αγροτικού χώρου

Ο αγροτικός χώρος καταλαμβάνει περίπου το 80% της έκτασης της Ε.Ε.. συγκεκριμένα οι γεωργικές εκτάσεις καλύπτουν το 57% του εδάφους της και τα δάση το υπόλοιπο 23%. Εκτιμάται ότι περίπου το 25% του πληθυσμού της Ε.Ε. κατοικεί σε αγροτικές περιοχές. Λόγω της βαρύνουσας αυτής σημασίας η ανάπτυξη και διαχείριση του αγροτικού χώρου σε πλαίσια οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας (αειφορική – ολοκληρωμένη ανάπτυξη) αποτελεί βασική

προτεραιότητα των Διαρθρωτικών πολιτικών της Ε.Ε. και στόχο της πολιτικής για οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Υπάρχουν πολλές και διαφορετικές απόψεις σχετικά με την έννοια και την τοποθέτηση του αγροτικού χώρου. Οι νεώτερες προσεγγίσεις ως αγροτικό χώρο θεωρούν το χώρο που συνδέεται άμεσα με την γεωργική δραστηριότητα και τον γεωργικό πληθυσμό και που πολλές φορές συμπεριλαμβάνει στοιχεία όπως μικρές ή μεσαίου μεγέθους πόλεις που μπορεί να είναι ενταγμένες και εξαρτώμενες από τον ευρύτερο αγροτικό χώρο, παράκτιες περιοχές κλπ.

Είναι πολύ δύσκολο να διαχωρίσουμε τον αγροτικό χώρο από τον αστικό. Είναι χώροι με αλληλεξαρτήσεις και δίκτυα που δεν μπορούν να διαχωριστούν. Όμως ο διαχωρισμός είναι απαραίτητος για να μπορέσουμε να έχουμε την οριοθέτηση του αγροτικού χώρου. (Ευστρατόγλου Σ.,1998)

Για την οριοθέτηση του αγροτικού χώρου επικρατούν στη βιβλιογραφία δύο κριτήρια: α) το πληθυσμιακό μέγεθος του δήμου ή της κοινότητας και β) η πληθυσμιακή πυκνότητα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Στη χώρα μας η ΕΣΥΕ ορίζει ως αγροτικές περιοχές τις περιοχές εκείνες που αποτελούνται από κοινότητες με πληθυσμό κάτω των 2000 κατοίκων, ως ημιαστικές εκείνες που αποτελούνται από δήμους ή κοινότητες με πληθυσμό 2000 – 10000 και ως αστικές εκείνες με πληθυσμό άνω των 10000 κατοίκων.

Αρκετοί ερευνητές έχουν αμφισβητήσει την καταλληλότητα της χρήσης της πληθυσμιακής πυκνότητας ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο και του πληθυσμιακού μεγέθους ως κριτήρια για το διαχωρισμό των περιοχών. Πολλές φορές γίνεται το λάθος κωμοπόλεις που είναι ενταγμένες και ενσωματωμένες στον αγροτικό χώρο να χαρακτηρίζονται ως αστικές περιοχές, ενώ από την άλλη πλευρά περιοχές– οικισμοί με μικρό πληθυσμιακό μέγεθος και πυκνότητα που αποτελούν προάστια πόλεων να χαρακτηρίζονται ως αγροτικές. Συνάμα τα τελευταία χρόνια είναι έντονο το φαινόμενο της μετακίνησης πληθυσμού από το τόπο διαμονής προς το χώρο εργασίας το οποίο περιπλέκει την όλη προσπάθεια διαχωρισμού του αγροτικού από τον αστικό χώρο.

(Ευστρατόγλου Σ.,1998)

1.2.3 Φυσιογνωμία του αγροτικού χώρου

Όσον αφορά την φυσιογνωμία του αγροτικού χώρου ισχύουν ορισμένες παραδοχές, οι οποίες είναι:

- Στον αγροτικό- ύπαιθρο χώρο συγκεντρώνονται πολλοί και πλούσιοι φυσικοί πόροι, κατοικεί και εργάζεται ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας, υπάρχει συγκέντρωση πολιτιστικών στοιχείων και πλούσιο φυσικό περιβάλλον. Αν και ο γεωργικός τομέας κατέχει κυρίαρχο ρόλο στις αγροτικές περιοχές –διότι αποτελεί βασική δραστηριότητα του μεγαλύτερου τμήματος του πληθυσμού των περιοχών αυτών, ο χώρος αυτός δεν ταυτίζεται αποκλειστικά με τις γεωργικές δραστηριότητες. Στον αγροτικό –ύπαιθρο χώρο μπορούν να ασκηθούν και άλλες δραστηριότητες όπως τουρισμός, παραθεριστική κατοικία, αναψυχή, βιοτεχνία –βιομηχανία, εμπόριο, υπηρεσίες κ.α.. Επίσης στον αγροτικό χώρο ασκούνται σημαντικές περιβαλλοντικές λειτουργίες που είναι ζωτικές για το κοινωνικό σύνολο.
- Ο αγροτικός χώρος παρουσιάζει έντονη διαφοροποίηση εξαιτίας των γεωγραφικών, γεωφυσικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικο –οικονομικών διαφορών που τον χαρακτηρίζουν, καθώς και των διαφορετικών λειτουργιών που αναπτύσσονται σ' αυτόν και καθιστούν αναγκαία την ταξινόμηση και τη μελέτη του κατά κατηγορίες.
- Τέλος ο αγροτικός χώρος χαρακτηρίζεται ως ανοικτός και δυναμικός χώρος που δέχεται και ασκεί επιδράσεις στον υπόλοιπο εθνικό χώρο. Παράλληλα ασκούνται σημαντικές επιδράσεις σε αυτόν λόγω των εξελίξεων που λαμβάνουν χώρα στον ευρωπαϊκό χώρο (ΚΑΠ, Agenda 2000), καθώς και λόγω του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης.

(Ευστρατόγλου Σ.,1998)

1.2.4 Η ελληνική ύπαιθρος και ο ρόλος της γεωργίας

Ο ελληνικός χώρος παρουσιάζει μια τάση πληθυσμιακής μετακίνησης από ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές. Αυτό συνέβαινε και τα προηγούμενα χρόνια

κυρίως για λόγους ανευρέσεως εργασίας, αλλά τώρα γίνεται σε μικρότερο βαθμό ίσως λόγω της πληθυσμιακής συρρίκνωσης που προηγήθηκε.

Ακόμη και σήμερα οι ημιορεινές περιοχές χαρακτηρίζονται από την αδυναμία τους να ξεφύγουν από τις παραδοσιακές καλλιέργειες και να αυξήσουν τα εισοδήματά τους. Κατά τις δεκαετίες του '60 και του '70 η έξοδος προς τα αστικά κέντρα τροφοδοτήθηκε κυρίως από ημιορεινούς και ορεινούς οικισμούς και όχι από πεδινούς. Παράλληλα λόγω της γεωμορφολογίας του εδάφους και της ευκολίας στη μετάβαση από την κτηνοτροφική στη γεωργική χρήση των εκτάσεων ώθησαν τους ημιορεινούς και όχι τους ορεινούς οικισμούς στην αμιγή γεωργική οικογενειακή εκμετάλλευση και όχι στην μικτή γεωργο-κτηνοτροφική με εκτατικά συστήματα παραγωγής. Κατόπιν η εκμηχάνιση της καλλιέργειας επέτρεψε στους γεωργούς να μειώσουν το χρόνο απασχόλησης στη γεωργία και να εγκατασταθούν στα γεωργικά αστικά κέντρα της περιοχής τους πολύ πιο γρήγορα (χρονικά) από τους γεωργούς των πεδινών οικισμών. (Γούσιος Δ., 1999)

Αντίθετα με τις ημιορεινές, οι ορεινές και οι απομακρυσμένες ημιορεινές περιοχές κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες συνεχίζουν να χάνουν- με μειωμένους βέβαια ρυθμούς- τον πληθυσμό τους, ο οποίος σήμερα εμφανίζεται αρκετά γηρασμένος. Στις ηλικιακές ομάδες 0-45 ετών το ποσοστό μείωσης ξεπερνά το 70%. Από τις απογραφές του 1961, 1971, 1981 (ΕΣΥΕ) οι οικισμοί των ορεινών περιοχών είχαν μείωση που φθάνει κατά μέσο όρο το 35 – 45%. Η μείωση αυτή αν λάβουμε υπόψη το σημερινό μόνιμο πληθυσμό ξεπερνά το 60%. Αυτό έχει να κάνει με την κυριαρχία των εκτατικών παραδοσιακών συστημάτων παραγωγής και εκμεταλλεύσεων που εξαναγκάζουν την οικογένεια ή να παραμείνει στον οικισμό ή να μεταναστεύσει λόγω της ανάγκης να εργαστεί. Η εφαρμογή της ΚΑΠ μετά το 1981 βοήθησε σημαντικά στην επιβράδυνση της εξόδου του πληθυσμού με αποτέλεσμα τη συγκράτηση μέρος του πληθυσμού και των εκμεταλλεύσεων των περιοχών αυτών. (Γούσιος Δ., 1999)

Στις μέρες μας έχουμε και την εμφάνιση ενός νέου (για την Ελλάδα) φαινομένου, της παλιννόστησης, δηλαδή της μετακίνησης πληθυσμού από τα αστικά κέντρα προς τις περιοχές καταγωγής του. Ο πληθυσμός των οικισμών των αγροτικών περιοχών (κυρίως αυτών που παρουσιάζουν κάποια τουριστική κίνηση) είναι ότι κατά του θερινούς μήνες αυξάνεται θεαματικά με όποιες επιπτώσεις έχει αυτό το φαινόμενο στα όρια του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Όσον αφορά τώρα την κατάσταση που θα επικρατήσει τα επόμενα χρόνια το μόνο που μπορούμε να πούμε είναι ότι θα είναι διαφορετική από περιοχή σε περιοχή. Προβλέπεται στον αγροτικό χώρο να εμφανιστούν οι εξής τάσεις:

- Περιοχές να στραφούν προς την εντατικοποίηση της γεωργίας ώστε αυτές να είναι ανταγωνιστικές
- Περιοχές να διαφοροποιήσουν την οικονομική τους βάση και να στραφούν σε εναλλακτικές δραστηριότητες όπως είναι ο αγροτουρισμός
- Περιοχές να εντατικοποιήσουν και να περιθωριοποιήσουν τις αγροτικές τους δραστηριότητες (περιοχές όπου η αγροτική δραστηριότητα δεν είναι πλέον βιώσιμη).

Έτσι θα έχουμε δύο τύπου περιοχές: πρώτον οι περιοχές όπου θα υπάρξει αδυναμία της γεωργίας να αντιμετωπίσει το διεθνή ανταγωνισμό, οπότε για να μπορέσουμε να μειώσουμε τα αρνητικά αποτελέσματα που θα έπονται -όπως είναι η μείωση και η γήρανση του πληθυσμού -θα πρέπει να διατηρηθεί ένας αριθμός βασικών υπηρεσιών στα χωριά και στα αστικά κέντρα των περιοχών αυτών. Δεύτερον οι περιοχές όπου η γεωργία παραμένει η βασική χρήση γης και υπάρχουν δύο τρόποι ανάπτυξης: είτε με το πέρασμα σε μία γεωργική υψηλής παραγωγικότητας εκμετάλλευση της γης, ώστε να ανταποκριθεί στο διεθνή ανταγωνισμό, είτε με την μετατροπή της με την ανάπτυξη εγχώριων προϊόντων υψηλής ποιότητας.

1.3 Κριτήρια εξειδίκευσης

Υπάρχουν διαφορετικές απόψεις σχετικά με την τυπολογία και την οριοθέτηση των αγροτικών περιοχών. Μια διάκριση που όμως λαμβάνει υπόψη τις πολυτομεακές χωρικές διαστάσεις του αγροτικού χώρου είναι η εξής:

- Ορεινές και προβληματικές αγροτικές περιοχές (με μειονεκτικές διαρθρώσεις)
- Περιοχές με υψηλή εξάρτηση από τη γεωργική δραστηριότητα και με ανάπτυξη επικεντρωμένη σε αυτή
- Αγροτικές περιοχές με ανάπτυξη επικεντρωμένη στον τουρισμό
- Περιαστικές αγροτικές περιοχές.

Στην παρούσα εργασία θα μας απασχολήσουν οι ορεινές – μειονεκτικές περιοχές γι' αυτό ακολουθεί και η κάτωθι ανάλυση.

ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Οι ορεινές – μειονεκτικές περιοχές και οι προβληματικές περιοχές με βάση κάποια κριτήρια ορίζονται με την κοινοτική οδηγία 75/268 της 28/5/1975. Η οδηγία αυτή προσδιορίζει τρία είδη περιοχών :

1. Ορεινές ζώνες κατά το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 75/268/ΕΟΚ

Οι ορεινές περιοχές αποτελούνται από τοπικές διοικητικές μονάδες ή τμήματα αυτών που χαρακτηρίζονται από σημαντικό περιορισμό των δυνατοτήτων χρησιμοποίησεως της γης και αύξηση του κόστους εργασίας που οφείλεται:

- Στην ύπαρξη λόγω υψομέτρου δυσμενών καιρικών συνθηκών που έχουν ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωση της βλαστικής περιόδου
- Είτε - σε χαμηλό υψόμετρο – στις απότομες κλίσεις σε μεγάλο τμήμα της περιοχής που καθιστούν αδύνατη τη χρήση μηχανημάτων ή απαιτούν χρήση πολύ δαπανηρών ειδικών εξαρτημάτων.

Τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωση του γεωργικού εισοδήματος που πολλές φορές προκαλεί παύση απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, εγκατάλειψη γης και ερήμωση των περιοχών αυτών με οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες (διαβρώσεις κλπ).

Ειδικότερα για την Ελλάδα προβλέπεται μέσω της οδηγίας 81/645/ΕΟΚ ότι στις ορεινές ζώνες εντάσσονται δήμοι, κοινότητες και οικισμοί που παρουσιάζουν:

- Ελάχιστο υψόμετρο 800 μέτρα
- Υψόμετρο μεταξύ 600 – 800 μέτρων και κλίσεις εδάφους τουλάχιστον 16%
- Υψόμετρο μικρότερο των 600 μέτρων και απότομες κλίσεις εδάφους τουλάχιστον 20%.

Για να μπορεί μια περιοχή να χαρακτηριστεί ως ορεινή ζώνη πρέπει τουλάχιστον το 80% της έκτασής της να ανταποκρίνεται σε ένα ή περισσότερα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις το ποσοστό αυτό μπορεί

να μειωθεί κατ' ανώτατο όριο μέχρι 50% όταν πρόκειται για διοικητική μονάδα (δήμος, κοινότητα, οικισμός) που βρίσκεται στο ίδιο ορεινό σύμπλεγμα όπου οι κλιματικές και τοπογραφικές συνθήκες είναι όμοιες και τα επίπεδα απόδοσης και εισοδημάτων αρκετά χαμηλά.

(EEC Directive 75/268)

2. Μειονεκτικές περιοχές που απειλούνται με μείωση του πληθυσμού κατά το άρθρο 3, παράγραφος 4, οδηγία 75/268/ΕΟΚ

Οι μειονεκτικές περιοχές που απειλούνται με μείωση του πληθυσμού και στις οποίες η διατήρηση της υπαίθρου είναι αναγκαία, συνίστανται από γεωργικές περιοχές που είναι ομοιογενείς από άποψη φυσικών συνθηκών παραγωγής και που ταυτόχρονα παρουσιάζουν:

- Έδαφος περιορισμένης παραγωγικότητας με περιορισμένες δυνατότητες που μπορούν να βελτιωθούν μόνο με υπερβολικό κόστος και κατάλληλο κυρίως για εκτατική κτηνοτροφία
- Λόγω της χαμηλής παραγωγικότητας του εδάφους, αισθητά κατώτερα αποτελέσματα από το μέσο όρο όσον αφορά τους κύριους δείκτες που χαρακτηρίζουν την οικονομική κατάσταση της γεωργίας.
- Μικρή πυκνότητα ή τάση μείωσης του πληθυσμού, ο οποίος εξαρτάται από τη γεωργία

Ειδικότερα για την Ελλάδα με βάση τις οδηγίες 81/645/ΕΟΚ και 85/148/ΕΟΚ τα χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα:

- Οι αποδόσεις των κυριότερων καλλιεργειών να είναι μέχρι 80% του μέσου όρου της χώρας. Τουλάχιστον το 30% της χρησιμοποιημένης γεωργικής έκτασης θα πρέπει να αποτελείται από φτωχούς βοσκότοπους
- Το εισόδημα ανά μονάδα γεωργικής εργασίας να μην ξεπερνά το 80% του εθνικού μέσου όρου
- Η πυκνότητα πληθυσμού ανά τχλμ να μην ξεπερνά τους 45 κατοίκους (εθνικός μέσος όρος 75 κάτοικοι/ τχλμ ΕΣΥΕ 1991)
- Η ετήσια μείωση του πληθυσμού να είναι της τάξης του 2% και πάνω από το 50% του συνολικού πληθυσμού να αποτελεί τον ενεργό πληθυσμό.

3. Εξομοιούμενες μειονεκτικές περιοχές κατά το άρθρο 3, παράγραφος 5 της οδηγίας 75/268/ΕΟΚ

Η τρίτη αυτή κατηγορία είναι μια ειδική κατηγορία. Μπορούν να εξομοιωθούν με τις μειονεκτικές περιοχές οι περιοχές μικρής έκτασης οι οποίες επηρεάζονται από ειδικά μειονεκτήματα και στις οποίες η γεωργική δραστηριότητα είναι απαραίτητη για τη διατήρηση του περιβάλλοντος, τη συντήρηση του φυσικού χώρου, το τουριστικό τους δυναμικό καθώς και την προστασία των ακτών. Η συνολική έκταση των περιοχών δεν πρέπει να ξεπερνά το 4% της έκτασης του κάθε κράτους μέλους. Τα ειδικά μειονεκτήματα που υπάρχουν σ' αυτές τις περιοχές οφείλονται κατά κύριο λόγο στις δυσμενείς συνθήκες παραγωγής, στην κακή υδρολογική κατάσταση και στην υπερβολική αλατότητα του περιβάλλοντος. Η Επιτροπή θεωρεί πως τα μειονεκτήματα μπορεί να έχουν δημιουργηθεί και από περιορισμούς που αντιμετωπίζει η γεωργική δραστηριότητα λόγω δημοσίων μέτρων που έχουν ληφθεί για την προστασία του τοπίου και των ακτών ή λόγω περιβαλλοντικών ρυθμίσεων.

Με βάση την οδηγία 81/645/ΕΟΚ για την Ελλάδα, σ' αυτές τις περιοχές εντάσσονται νησιωτικές και παραμεθόριες περιοχές οι οποίες λόγω της θέσης τους αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα που έχουν ως συνέπεια χαμηλά εισοδήματα και χαμηλές αποδόσεις. Το γεωργικό εισόδημα δεν πρέπει να ξεπερνά το 80% του μέσου όρου της χώρας και η γονιμότητα των εδαφών να είναι χαμηλή.

(EEC Directive 75/268)

Τα παραπάνω κριτήρια βασίζονται κυρίως στην αναγνώριση των φυσικών δυσκολιών οι οποίες προκαλούν μείωση της απόδοσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, μια σημαντική έξοδο καθώς και την εγκατάλειψη του εδάφους.

Το πρόβλημα συνίσταται στο ότι τα κριτήρια αυτά εμφανίζονται αφαιρετικά ως προς των κατάσταση άλλων περιφερειακών οικονομικών δραστηριοτήτων και των υπαρκτών ή δυνατών σχέσεων τους με τη γεωργική δραστηριότητα όπως είναι η πολυδραστηριότητα οι αγρο-βιομηχανίες κ.λ.π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Πολιτικές για τον ορεινό χώρο

Αρχικά θα πρέπει να αναφέρουμε ότι μέχρι και σήμερα δεν υπάρχει μία ολοκληρωμένη πολιτική για τον ορεινό χώρο. Μέχρι τώρα οι δημόσιες τομεακές πολιτικές ήταν αυτές που χρησιμοποιούνταν για την ανάπτυξη του ορεινού χώρου και αυτές μέσω των διαφόρων περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων για τις περιφέρειες- χρηματοδοτούμενων κατά κύριο λόγο από τα διάφορα κοινοτικά πλαίσια στήριξης, οι οποίες ήταν κυρίως οι πολιτικές για την γεωργική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος.

2.1.1 Πρωτογενής τομέας

Από μέρους της Ε.Ε. έχουμε τους εξής κανονισμούς για τη βελτίωση των γεωργικών διαρθρώσεων: 797/85, 2328/91, 950/97. Ο τελευταίος κανονισμός που αντικατέστησε του προηγούμενου προβλέπει ένα καθεστώς ενισχύσεων για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων με στόχο πρώτον την αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ της παραγωγής και του δυναμικού της αγοράς, δεύτερον την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με την ενίσχυση και την αναδιοργάνωση των διαρθρώσεών τους και με την προώθηση συμπληρωματικών δραστηριοτήτων, τρίτον τη διατήρηση μιας βιώσιμης γεωργικής κοινότητας που συμβάλλει στην ανάπτυξη περιοχών αντισταθμίζοντας τα φυσικά μειονεκτήματα στις μειονεκτικές περιοχές και τέταρτον την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση του φυσικού χώρου.

Τα επιμέρους μέτρα των παραπάνω κανονισμών αφορούν οικονομικές ενισχύσεις σε επενδύσεις γεωργικού χαρακτήρα (γεωργικές υποδομές και εξοπλισμός, φυσικό και κτηνοτροφικό κεφάλαιο, υδατοκαλλιέργειες), οικονομικές ενισχύσεις σε ατομικές και συλλογικές επενδύσεις σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, σε νέους γεωργούς, εξισωτικές αποζημιώσεις για την ενίσχυση εισοδήματος σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές και συγκράτηση σε αυτές νέων κυρίως γεωργών, οικονομικές ενισχύσεις αγροτουριστικών και αγροβιοτεχνικών επενδύσεων

σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, οικονομικές ενισχύσεις για την τήρηση λογιστικών βιβλίων από γεωργούς και για σύσταση υπηρεσιών διαχείρισης γεωργικών εκμεταλλεύσεων. (Χριστοπούλου Ο.,1999)

Άλλα μέτρα – ενισχύσεις που αφορούν τον αγροτικό τομέα είναι:

- Κανονισμοί 866/90 και 951/97: οικονομικές ενισχύσεις για τη βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων
 - 1^ο και 2^ο ΚΠΣ με ένταξη δράσης στα ΠΕΠ: οικονομικές ενισχύσεις για τη μετεγκατάσταση πτηνοτροφικών μονάδων και κατασκευή εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων
 - Κανονισμοί για τη σύσταση ομάδων παραγωγών και ενώσεών τους για να αντιμετωπισθούν οι διαρθρωτικές αδυναμίες που επηρεάζουν το εμπόριο των αγροτικών προϊόντων κανονισμοί: 2200/96, 2201/96, 2202/96 για ομάδες παραγωγών οπωροκηπευτικών, κανονισμός 952/97 για ομάδες παραγωγών διαφόρων προϊόντων, κανονισμός 389/82 για ομάδες παραγωγών βάμβακος
 - Κανονισμοί 426/86, 2201/90, 2207/96: για την εγκατάλειψη αμπελώνων και για βελτίωση αμπελουργικών διαρθρώσεων
 - Κοινοτικές πρωτοβουλίες LEADER: με σκοπό την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου με προγράμματα δράσης που σχεδιάζονται, καταρτίζονται και υλοποιούνται από τοπικούς φορείς
 - Κοινοτικές πρωτοβουλίες INTERREG με σκοπό την ενδογενή ανάπτυξη των παραμεθόριων περιοχών
 - Κανονισμός 2092/91: περί βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων
 - Κανονισμός 2081/92: για την προώθηση και σήμανση προϊόντων ποιότητας
- (Χριστοπούλου Ο.,1999)

Στα πλαίσια της ευρωπαϊκής στρατηγικής για τα δάση έχουν θεσπιστεί αρκετοί κανονισμοί που στοχεύουν στην προστασία και ανάπτυξη του ευρωπαϊκού δασικού πλούτου.

1. κανονισμός 2158/92 για την προστασία των δασών με στόχο τη μείωση του αριθμού των πυρκαγιών και των καιγόμενων επιφανειών με μέτρα εντοπισμού των αιτίων, τον προσδιορισμό των μέσων καταπολέμησής τους και τη δημιουργία ή τη βελτίωση συστημάτων πρόληψης και κυρίως τη βελτίωση της υποδομής προστασίας

2. κανονισμός 867/90 για τη βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας δασοκομικών προϊόντων
3. κανονισμός 89/367/ΕΟΚ για τη σύσταση Μόνιμης Δασικής Επιτροπής για τη συνεργασία μεταξύ των χωρών μελών της Ε.Ε. στον τομέα των δασών
4. κανονισμοί 3528/86 και 307/97 για την προστασία των δασών από την ατμοσφαιρική ρύπανση
5. κανονισμοί 1615/89 και 400/94 για τη θέσπιση ευρωπαϊκού συστήματος δασικών πληροφοριών και επικοινωνίας

(Χριστοπούλου Ο.,1999)

Στις 17 Μαΐου του 1999 το συμβούλιο της Ε.Ε. εξέδωσε τον κανονισμό 1257/99 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το ΕΓΠΤΕ και για την τροποποίηση και κατάργηση κανονισμών όπως για παράδειγμα των κανονισμών 950/97 (παραμένει ο καθορισμός ορεινών μειονεκτικών περιοχών), 867/90, 2078/92, 2078/92 κλπ. Δηλαδή με τον νέο κανονισμό έχουμε εκτός από αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω και τα εξής:

- τη στήριξη της πρόωρης συνταξιοδότησης των γεωργών
- τη στήριξη των μειονεκτικών περιοχών και των περιοχών που υπόκεινται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς
- τη στήριξη γεωπεριβαλλοντικών μέτρων ώστε να ενισχύονται οι τρόποι χρήσης της γεωργικής γης που είναι συμβατοί με την προστασία του περιβάλλοντος
- τη στήριξη της δασοπονίας με σκοπό την βελτίωση και τη συντήρηση των δασικών πόρων και την επέκταση των δασών

Όλα τα παραπάνω γίνανε στα πλαίσια της ΚΑΠ και του προγράμματος αυτής Agenda 2000 η οποία έχει ως στόχο να αναθεωρήσει τις υπάρχουσες πολιτικές στήριξης των αγροτικών προϊόντων και να καταστήσει την ελληνική αγροτική οικονομία πιο ανταγωνιστική στα πλαίσια των εξελίξεων που θα σημειωθούν τα επόμενα χρόνια (π.χ. διεύρυνση της Ε.Ε.).

(Χριστοπούλου Ο.,1999)

2.1.2 Προστασία του περιβάλλοντος

Η προσπάθεια για τη συσχέτιση των χωρικών πολιτικών με την περιβαλλοντική πολιτική είναι προϊόν των κοινωνικών, πολιτικών και επιστημονικών εξελίξεων κυρίως των τελευταίων ετών. Η υπόθεση του περιβάλλοντος αποτελεί το κυρίαρχο θέμα του επιστημονικού και πολιτικού προβληματισμού σε σχέση πάντα με την ανάπτυξη. Είναι επίσης γνωστό ότι το περιβάλλον, ως ένα νέο πεδίο θεωρίας και πράξης, επιδρά καταλυτικά τόσο στη αναθεώρηση των επιστημονικών θεωρητικών προσεγγίσεων (νέες αντιλήψεις), όσο και στους θεσμούς και τις κοινωνικές πρακτικές. Δεν είναι τυχαίο ότι η φροντίδα για το περιβάλλον είναι βασικός στόχος όλων σχεδόν των κοινωνικών οργανώσεων αλλά και όλων των φορέων δημόσιου ή ιδιωτικού χαρακτήρα. Αυτό φυσικά συμβαίνει γιατί η φροντίδα για το περιβάλλον αποτελεί στην ουσία την άλλη όψη της αναπτυξιακής διαδικασίας, αποτελεί δηλαδή την ποιοτική διάσταση της ανάπτυξης.

Οι εξελίξεις αυτές είχαν άμεσες ή έμμεσες επιδράσεις και στην Ελληνική πραγματικότητα και εκφράστηκαν κυρίως μέσα από το θεσμικό πλαίσιο για τη χωροταξία και το περιβάλλον αλλά και από συγκεκριμένες πολιτικές και πρακτικές.

2.1.2.1 Εννοιολογική προσέγγιση

Πριν διευκρινίσουμε τη σχέση των χωρικών επιστημών με το περιβαλλοντικό ζήτημα, θα πρέπει προηγουμένως να διευκρινίσουμε το νόημα και τη σημασία του όρου *περιβάλλον*, πράγμα που είναι αρκετά δύσκολο αν αναλογιστεί κανείς το πλήθος των ορισμών που έχουν δοθεί στον όρο αυτό.

Ανάλογα με την οπτική γωνία που επιλέγει κανείς να δει τον όρο περιβάλλον (οικολογική, γεωγραφική, οικονομική κλπ), υπάρχουν πολλοί και ποικίλοι ορισμοί. Από τη μελέτη των ορισμών αυτών, τόσο εκείνων που βρίσκονται σε έγκυρα επιστημονικά εγχειρίδια, όσο και εκείνων που συναντάμε στα σχετικά νομοθετήματα των διαφόρων χωρών, παρατηρείται η τάση να διευρύνεται συνεχώς το περιεχόμενο της έννοιας του περιβάλλοντος. Στο πρόγραμμα του Ο.Η.Ε. (UNEP) το περιβάλλον ορίζεται ως η συνολική κατοικία του ανθρώπου (Habitat total). Ο ορισμός αυτός είναι πολύ γενικός και γι' αυτό το λόγο πολλοί έχουν προτείνει την διάκριση τριών παραγόντων που αλληλεπιδρούν. Οι παράγοντες αυτοί είναι:

- το φυσικό πλαίσιο, δηλαδή το φυσικό τοπίο (αέρας, νερό, έδαφος, χλωρίδα, πανίδα κλπ),
- το κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο (θεσμοί, συστήματα αξιών, μνημεία, ιστορική κληρονομιά κλπ),
- και οι επιπτώσεις της ανθρώπινης δράσης στο περιβάλλον που είναι οι μακροσκοπικές παρεμβάσεις -αλλοιώσεις της φύσης (δόμηση, εξόρυξη, υλοτόμηση κλπ), η ρύπανση ή μόλυνση από κάθε είδους απόβλητα και ρύπους και διάφορες άλλες μορφές οχλήσεων και επιπτώσεων.

(Μπεριάτος Η., 2001)

Η σχηματοποίηση αυτή βέβαια αποτελεί μια "συμβατική" αυθαιρεσία που γίνεται για λόγους μεθοδολογικούς και πρακτικούς αφού η περιβαλλοντική πραγματικότητα παραμένει πάντα ένα ενιαίο, αδιαίρετο και οργανικό σύνολο.

Αυτό που διαπιστώνουμε είναι ότι τα στοιχεία της έννοιας του περιβάλλοντος ταυτίζονται σχεδόν με τις αντίστοιχες έννοιες, που χρησιμοποιούμε για τις χωρικές επιστήμες, δηλαδή την κάθε είδους "ρύθμιση", "οργάνωση", ή "διαχείριση" του χώρου. Το περιεχόμενο της έννοιας του περιβάλλοντος είναι παρόμοιο με εκείνο της έννοιας του χώρου αφού αναφέρονται και οι δύο στην ίδια πραγματικότητα. Επομένως η ουσιαστική συσχέτιση των εννοιών αυτών συμβάλλει σε μια ενιαία μελέτη της θεσμικής τους έκφρασης και γενικότερα της χάραξης πολιτικής.

Το περιβάλλον δεν είναι απλώς ένα θέμα ή ένας τομέας της ανάπτυξης, αλλά μια κυρίαρχη διάσταση που διαπερνά οριζόντια την αναπτυξιακή διαδικασία. Περιβάλλον και Ανάπτυξη επομένως αποτελούν τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Όμως, αν και προέρχονται από την ίδια κοινή ρίζα, σήμερα βιώνονται σαν δύο ξεχωριστές έννοιες, πρακτικές και διαδικασίες.

2.1.2.2 Πολιτικές για το περιβάλλον

Εκτός από αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω στον τομέα της αγροτικής πολιτικής όσον αφορά το περιβάλλον είχαμε τη θέσπιση της Κ.Υ.Α. 69269/5387 του ΦΕΚ 678Β/90. Η Κ.Υ.Α. αυτή με τίτλο «κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, περιεχόμενο Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, καθορισμός περιεχομένου Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών και λοιπές συναφείς διατάξεις

σύμφωνα με τον Ν.1650/86» θεωρούνταν για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα υποκατάστατο του χωροταξικού σχεδιασμού.

Οι κυριότερες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα κηρύσσονται και υφίστανται διαχείριση βάσει της δασικής νομοθεσίας και ειδικότερα του Ν.Δ. 996/1971. Οι περιοχές αυτές διακρίνονται σε Εθνικούς Δρυμούς, Αισθητικά Δάση και Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης.

Ο Νόμος 1650/1986 ο οποίος εκδόθηκε με πρωτοβουλία του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. περιέχει ειδικό Κεφάλαιο για την «Προστασία της Φύσης και του Τοπίου» και κωδικοποιεί και εκσυγχρονίζει σε αρκετά σημεία την υφιστάμενη νομοθεσία για θέματα προστασίας της φύσης.

Στα πλαίσια της Διεθνούς Νομοθεσίας καθώς και των Κοινοτικών Οδηγιών οι οποίες προάγουν την προστασία της φύσης, έχουν περιληφθεί στην χώρα μας σημαντικοί βιότοποι στον κατάλογο των προστατευόμενων περιοχών, χωρίς όμως να έχει ακόμα λάβει χώρα ακόμα η θεσμοθέτησή τους. Συγκεκριμένα, με βάση τη Σύμβαση RAMSAR, 11 υδροβιότοποι έχουν θεωρηθεί ως ιδιαίτερα σημαντικοί για την προστασία του φυσικού πλούτου τους. Με εξαίρεση όμως τον Εθνικό Δρυμό Πρεσπών, το Ελληνικό Κράτος δεν έχει ακόμα προχωρήσει στην θεσμοθέτησή τους. (Κούγκολος Αθ., 1998) Επίσης, με βάση την Οδηγία 79/409/ ΕΟΚ, 26 περιοχές έχουν ενταχθεί στις Περιοχές Ειδικής Προστασίας (SPA), ενώ άλλες 26 έχουν προταθεί στην Ε.Ε. ως νέες περιοχές.

Τέλος, με βάση την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ (Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000), η χώρα μας έχει επιλέξει 264 περιοχές του εθνικού καταλόγου, στις οποίες στην πραγματικότητα περιλαμβάνονται και όλες οι παραπάνω προστατευόμενες περιοχές (περίπου 20% της συνολικής έκτασης της χώρας).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών	Ποσοστό (%) επί της συνολικής έκτασης της χώρας
Θεσμοθετημένες(Ε.Δ.-Α.Δ.-Μ.Φ.)	0,90
Θηραματικά Αποθέματα	0,09
Θαλάσσια Πάρκα	0,83
Περιοχές RAMSAR	0,73
NATURA 2000 (αρχικές εκτιμήσεις εθνικού καταλόγου 264 περιοχών)	16,70

Πηγή: Μπεριάτος Η.

Σύμφωνα με το Ν.Δ. 996/1971 (άρθρο 3, παρ. 1), «Εθνικοί Δρυμοί μπορούν να κηρύσσονται περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, από την άποψη διατήρησης της άγριας χλωρίδας και πανίδας, των γεωμορφικών σχηματισμών, του υπεδάφους, της ατμόσφαιρας, των υδάτων και γενικώς του φυσικού περιβάλλοντός τους και των οποίων επιβάλλεται η προστασία, η διατήρηση και η βελτίωση της σύνθεσης της μορφής και των φυσικών καλλονών τους, για αισθητική, ψυχική και υγιεινή απόλαυση και ανάπτυξη του τουρισμού, ως και για τη διενέργεια πάσης φύσεως επιστημονικών ερευνών». Το εκδιδόμενο Διάταγμα για την κήρυξη μιας περιοχής ως Εθνικού Δρυμού, καθορίζει επίσης και την περιφέρεια, την έκταση, καθώς και τα όρια του.

Από το 1938 μέχρι το 1974, έχουν κηρυχθεί 10 Εθνικοί Δρυμοί, από τους οποίους οι 5 έχουν μόνο πυρήνα, χωρίς περιφερειακή ζώνη. Η συνολική έκταση των πυρήνων ανέρχεται σε 343.780 στρέμματα ενώ η συνολική έκταση των περιφερειακών ζωνών σε 343.540 στρέμματα. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε ότι σύμφωνα με τις νέες Διαχειριστικές Μελέτες προβλέπεται σημαντική επέκταση της συνολικής έκτασης των Εθνικών Δρυμών της χώρας, οι οποίες από 687.420 στρέμματα (0,52% του συνολικού εδάφους) πρόκειται να φθάσουν σε 1.967.870 στρέμματα (1,5%).

(Μπεριάτος Η., 1998)

Συμπεράσματα

Υπεραπλουστεύοντας την κατάσταση μπορούμε να πούμε ότι η γεωργική πολιτική που απευθύνεται κυρίως στον ορεινό χώρο εξαντλείται στο στάδιο των μεταβιβαστικών πληρωμών. Δεν υπήρχαν δράσεις όπως ενημέρωση, κατάρτιση και τεχνική στήριξη των αγροτών, δεν υπήρχε μεγάλη προβολή των πλεονεκτημάτων και των προϊόντων των ορεινών περιοχών, δεν υπήρχε διαφοροποίηση στις τιμές λόγω ποιότητας προϊόντων ή μεθόδου καλλιέργειας και τέλος στήριξη των επιχειρήσεων των περιοχών που ασχολούνταν με την εκμετάλλευση των προϊόντων αυτών. Μπορεί να υπήρχε (και ακόμα υπάρχει) το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο αλλά δεν υπήρχε και η κατάλληλη ενημέρωση για τον αναπροσανατολισμό των καλλιεργειών προς νέα πιο δυναμικά πεδία..

Τμήμα της αγροτικής πολιτικής είναι και η δασική πολιτική. Το δάσος αντιμετώπιστηκε ως αντικείμενο προστασίας και αποκλεισμού. Θα περίμενε κανείς φαινόμενα όπως η υπερβόσκηση, η καταπάτηση ακόμη και οι πυρκαγιές να εκλείψουν, όμως τα μέσα κρίθηκαν ανεπαρκή και σ' αυτές τις περιπτώσεις.

Όσον αφορά το περιβάλλον η πληθυσμιακή και οικονομική αποδυνάμωση του ορεινού χώρου λανθασμένα δεν συνδέθηκε με τη δημιουργία περιβαλλοντικής απειλής στο χώρο αυτό. Ο οριζόντιος χαρακτήρας ορισμένων μέτρων συχνά εμποδίζει την άσκηση βιοποριστικών ή οικιστικών δραστηριοτήτων των μονίμων κατοίκων. Τα μέτρα άμυνας και προστασίας του περιβάλλοντος είναι βεβαίως ένα σοβαρό ζήτημα, αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα μέτρα αυτά θα πρέπει να συνδεθούν αρμονικά με την ανάδειξη και παραγωγική αξιοποίηση των περιοχών αυτών.

Όλες οι πολιτικές που αναφέρθηκαν πιο πάνω μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη μιας περιοχής όταν υπάρχει για την περιοχή αυτή χωροταξικό σχέδιο. Ο χωροταξικός σχεδιασμός δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη. Εντοπίζει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της περιοχής και προσπαθεί να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που εμφανίζονται και να εξαλείψει τις διαφαινόμενες απειλές. Στα επόμενα θα αναφερθούμε τις σχέσεις της χωροταξίας και του αγροτικού χώρου και γιατί είναι αναγκαία η χάραξη μιας εξειδικευμένης πολιτικής για τον ορεινό χώρο.

2.2 Χωροταξία και αγροτικός χώρος

2.2.1 Σχέσεις χωροταξίας και ορεινού χώρου

Στην Ελλάδα η χωροταξία δεν αναπτύχθηκε ποτέ στην έκταση και με τη σημασία της πολιτικής περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης. Τις τελευταίες δεκαετίες έχουμε μία αναθεώρηση της έννοιας της χωροταξίας - που ενώ για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα ήταν στενά συνδεδεμένη με τον αστικό χώρο και τις δραστηριότητες που αυτός αναπτύσσει, τώρα προσπαθεί να ασχοληθεί σε βάθος με τον υπαίθρο χώρο. Καθόλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα οι αναπτυξιακοί στόχοι και οι δράσεις περιοριζόταν στην εκμετάλλευση της φύσης στα τέλη αυτού του αιώνα έχουμε ένα μετασχηματισμό. Η χωροταξία αναφέρεται και σε μικρότερες κλίμακες και προσαρμόζει τις θεωρίες και τις τεχνικές της ώστε να μπορέσει να παίξει ένα πιο παρεμβατικό ρόλο στη διαχείριση και στην ανάπτυξη του χώρου. (Γούσιος Δ., 2000)

Η παραδοσιακή χωροταξική αντίληψη για την υπαίθρο αναπτύχθηκε στις προηγούμενες δεκαετίες στη κυριαρχία της γεωργικής και τελευταίως και της τουριστικής δραστηριότητας καθώς επίσης και στις περιφερειακές πολιτικές που είχαν ως επίκεντρο τα αστικά κέντρα μεσαίου μεγέθους.

Πρόβλημα αποτελούσε και η θέση της τοπικής αυτοδιοίκησης όπου σε ένα κράτος- όπως το ελληνικό- συγκεντρωτικό και με κάθετη οργάνωση των λειτουργιών του, δεν μπόρεσε να έχει καθοριστικό ρόλο στο σχεδιασμό, στην κατάρτιση, στην υλοποίηση και στην παρακολούθηση προγραμμάτων που θα ωφελούσαν την περιοχή της.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα χωροταξικά σχέδια που έχουν υλοποιηθεί είναι απλές ασκήσεις επί χάρτου διότι ποτέ δεν θεσμοθετήθηκαν οπότε και ποτέ δεν εφαρμόστηκαν.

Ο ορεινός χώρος που εδώ και χρόνια βρισκόταν στο περιθώριο (χωρίς ούτε καν υλοποίηση χωροταξικών σχεδίων), αποτελεί ένα νέο πεδίο εξέλιξης της ανάπτυξης η οποία συνδυάζει το φυσικό περιβάλλον, την οικονομική δραστηριότητα και τους κοινωνικούς φορείς. (Γούσιος Δ., 2000)

Οι πολιτικές ανάπτυξης των ορεινών περιοχών στοχεύουν στην αναζήτηση της ισορροπίας μεταξύ των οικοσυστημάτων και των παραγωγικών και

διαχειριστικών συστημάτων σ' αυτές τις περιοχές. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω των μέτρων και των δράσεών τους. (Γούσιος Δ., 2000)

Τώρα πια η κτηνοτροφία και η γεωργία - με την παραδοσιακή τους έννοια, δεν μπορούν να αποτελέσουν από μόνες τους λύση για την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών. Μια καινούργια έννοια εμφανίζεται: η πολυδραστηριότητα, και μέσω των ενεργειών και των δράσεών της θα δοθεί η λύση για την ανάπτυξη.

Η εντατικοποίηση των παραγωγικών συστημάτων περιορίζεται λόγω των νέων προοπτικών της τοπικής οικονομίας (πολυδραστηριότητα) και των περιβαλλοντικών καταναγκασμών. Τώρα έχουμε εκσυγχρονισμό των μέχρι σήμερα εκτατικών συστημάτων και σε αυτό συμβάλλει και ο ανταγωνισμός της αγοράς. Έτσι έχουμε καλύτερη αξιοποίηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, της τεχνογνωσίας και των υπάρχοντων συστημάτων και συνάμα ορθολογική διαχείριση των πόρων. Επομένως η μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή και χωροταξική προσέγγιση προστατεύει τα πλεονεκτήματα και τις δυνάμεις του βουνού και επιτρέπει τις παραδοσιακές δραστηριότητες. (Γούσιος Δ., 2000)

Για να μπορέσουμε να χαράξουμε του άξονες της χωροταξικής πολιτικής για τις ορεινές περιοχές αρχικά θα πρέπει να εντοπίσουμε και να καταγράψουμε τις προοπτικές και τις απειλές που εμφανίζονται στις ορεινές περιοχές της Ελλάδας.

2.2.2 Προοπτικές και απειλές για τις ορεινές περιοχές της Ελλάδας

Ο ελληνικός χώρος διακρίνεται εσωτερικά από μια έντονη χωρική διάσπαση και ασυνέχεια. Η χώρα μας βρίσκεται ταυτόχρονα στο περιθώριο αλλά και σε ένα σταυροδρόμι λόγω της γεωγραφικής της θέσης. Η φυσιογνωμία της συντίθεται από αντιθέσεις που είναι ταυτοχρόνως τα αδύνατα και τα δυνατά της σημεία. (Μπεριάτος Η., 1999)

Ο ελληνικός χώρος είναι ένα σύνολο εκτεταμένων περιοχών που αποτελούνται από ποικίλα εύθραυστα φυσικά και ανθρώπινα οικοσυστήματα. Τα ελληνικά βουνά είναι σημαντικές πηγές φυσικών πόρων, ενέργειας και βιοποικιλότητας. Οι απότομες διαβαθμίσεις συνθέτουν διάφορες κλιματικές ζώνες οπότε και οικοσυστήματα σε σχετικά μικρό χώρο. Όμως οι διαβρώσεις και οι κατολισθήσεις είναι φαινόμενα που απαντούμε συχνά σε ορεινές περιοχές. Άλλο ένα

αρνητικό στοιχείο όπως έχει προαναφερθεί είναι και η μείωση και γήρανση του πληθυσμού των περιοχών αυτών που διαμορφώνει έναν εύθραυστο σχετικό κοινωνικο-οικονομικό ιστό. Στο μέλλον όμως ένας άλλος κίνδυνος διαγράφεται, ο τουρισμός. Μετά τις νησιωτικές και παράκτιες περιοχές ο τουρισμός αρχίζει να κατακτά και τα ελληνικά βουνά με κατασκευές (π.χ. χιονοδρομικά κέντρα) ή άλλες μορφές (αγροτουρισμός κλπ). Αυτό το φαινόμενο θα επιφέρει σημαντικές ανακατατάξεις στη διαχείριση του ορεινού χώρου και του περιβάλλοντος. Μια άλλη απειλή είναι η κατασκευή έργων υποδομής. Η δημιουργία οδικού δικτύου στα βουνά ξεκίνησε με στόχο της άρση της απομόνωσης αλλά αντί να έχουμε κίνηση πληθυσμού από την πεδιάδα και τα αστικά κέντρα προς το βουνό είχαμε την εγκατάλειψη αυτού και την εσωτερική μετανάστευση. Ίσως αυτή η αύξηση της κίνησης στο οδικό δίκτυο των ορεινών περιοχών εκτός από την μείωση του πληθυσμού να έχει και άλλες επιπτώσεις όπως η αλλοίωση του τοπίου αλλά και του φυσικού περιβάλλοντος. Το οδικό δίκτυο των ορεινών περιοχών διευκολύνει στην προστασία των δασών (δασικοί δρόμοι) αλλά μπορούν να οδηγήσουν και κάθε επίδοξο εμπρηστή ή καταπατητή στο δάσος.

Οι παραπάνω απειλές μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά μέσα από τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την αειφορική ανάπτυξη των ορεινών περιοχών.

(Μπεριάτος Η., 1999)

2.2.3 Ανάγκη χάραξης εξειδικευμένης πολιτικής για τις ορεινές περιοχές

Σήμερα, οι ορεινές και μειονεκτικές περιοχές εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται από συνθήκες που μειώνουν την απόδοση, την αποτελεσματικότητα και την ανταγωνιστικότητα του τομέα της γεωργίας, ενώ παρουσιάζουν -σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές -χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ και χαμηλότερο εισόδημα. Η εντατικοποίηση των παρεμβάσεων του παρελθόντος, λειτούργησε συχνά εις βάρος της αειφορίας των πόρων, τη στιγμή που λαμβάνονται μέτρα προστασίας των φυσικών πόρων από υπερεκμεταλλεύσεις κ.λπ. Γενικά, παρατηρείται έλλειψη δημιουργίας αυτόνομης οικονομικής βάσης που θα τροφοδοτούσε την αναζωογόνηση

της υπαίθρου, καθώς και έλλειψη ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ανάπτυξης του αγροτικού χώρου. (Λαζαρίδης Μιχ.,2000)

Το εθνικό πρότυπο ανάπτυξης που υιοθετήθηκε στο παρελθόν αδυνατούσε να ενσωματώσει τις τοπικές ιδιαιτερότητες και το πρόβλημα τη απομόνωσης, το οποίο απαιτεί ειδικές αναπτυξιακές πολιτικές. Οι πρωτοβουλίες και τα προγράμματα που εφαρμόστηκαν -αν και είχαν αρκετά ικανοποιητικά αποτελέσματα -δεν μπόρεσαν, όμως, να φτάσουν τα επιθυμητά επίπεδα, γεγονός που καθιστά τη χάραξη εξειδικευμένης πολιτικής για τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές επιβεβλημένη. Χρειάζεται μια εξειδικευμένη πολιτική, η οποία θα λαμβάνει υπόψη της τους εξωτερικούς παράγοντες και πολιτικές που εφαρμόζονται στον αγροτικό τομέα, από τη μία, αλλά θα συντονίζει αποτελεσματικά την πολιτική για τις περιοχές αυτές λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες από την άλλη.

Το γεγονός ότι η αναπτυξιακή πολιτική της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσανατολίζονται σε μεγάλο βαθμό στην περιφερειακή ανάπτυξη, σε συνδυασμό με τα μεγάλα αποθέματα φυσικού πλούτου που διαθέτουν οι περισσότερες περιοχές, στοιχειοθετούν ευοίωνες προοπτικές για το μέλλον. Η απουσία οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και το αναλλοίωτο του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, δημιουργούν την πρόκληση για μια ολοκληρωμένη, αειφορική και βάσει σχεδιασμού πρόταση ανάπτυξης. Πρέπει όμως να ληφθεί σοβαρά υπόψη ότι οι μικρές απομονωμένες ορεινές οικονομίες μπορούν να έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα σε δραστηριότητες που δεν εξαρτώνται αποκλειστικά από το μέγεθος για να είναι ανταγωνιστικές.

(Λαζαρίδης Μιχ.,2000)

2.2.4 Άξονες χωροταξικής πολιτικής για τις ορεινές περιοχές

Με βάση τα παραπάνω κρίνεται αναγκαία μια ενιαία και ολοκληρωμένη χωροταξική πολιτική για τις ορεινές περιοχές. Η πολιτική αυτή πρέπει να διακρίνεται από χρονική συνέχεια και συνέπεια, να είναι συνεκτική και σύγχρονη.

Οι τρεις άξονες συντονισμού αυτής της πολιτικής όσον αφορά το ενιαίο είναι οι ακόλουθοι:

1. εκσυγχρονισμός της διαδικασίας διαμόρφωσης της πολιτικής μέσω εκμετάλλευσης σύγχρονων μέσων έρευνας και τεκμηρίωσης
2. ορθολογική αξιοποίηση των πηγών χρηματοδότησης
3. αποτελεσματικός συντονισμός των προγραμμάτων δράσης και των εμπλεκόμενων φορέων διαχείρισης (Μπεριάτος Η., 1999)

Οι τρεις κατευθύνσεις της πολιτικής αυτής όσον αφορά το ολοκληρωμένη (γεωγραφικά και κλαδικά) είναι:

1. η ανάπτυξη σχέσεων εταιρικότητας μεταξύ των δημοσίων, ιδιωτικών και κοινωνικών φορέων και επιχειρήσεων
2. η δημιουργία και λειτουργία δικτύων και φορέων διαχείρισης των ορεινών όγκων
3. η ενεργός επικουρικότητα που προϋποθέτει συγκέντρωση και όχι διαχωρισμό αρμοδιοτήτων έτσι ώστε να ξεπεραστεί το κλασσικό δίλημμα μεταξύ της κεντρικής και αποκεντρωμένης διοίκησης

(Μπεριάτος Η., 1999)

Η προαγωγή της αειφόρου ανάπτυξης και ιδιαίτερα των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, μορφές αποκεντρωμένης οργάνωσης του χώρου και κατά το δυνατό αποκεντρωμένες μορφές ανταγωνισμού. Μέτρα πολιτικής αυτής της αντίληψης περιλαμβάνουν μεταξύ των σημαντικών, τα παρακάτω:

- συντήρηση και ανάπτυξη του «ενδογενούς δυναμικού» των περιφερειακών και τοπικών κοινοτήτων
- ενίσχυση της ικανότητας εκμετάλλευσης, από μέρους των μειονεκτικών περιοχών, των νέων τεχνολογιών της πληροφόρησης και της επικοινωνίας,
- προώθηση των δικτύων μικρών και μεσαίων πόλεων ως περιφερειακών κέντρων οργάνωσης και εξυπηρέτησης με βασικό στόχο την επίτευξη κρίσιμων μεγεθών υλικών και άυλων υποδομών ιδίως σε θέματα εκπαίδευσης, επαγγελματικής εξειδίκευσης και διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων.
- προσανατολισμός των πόλεων της υπαίθρου προς την κατεύθυνση της διατήρησης, αξιοποίησης και της ανάπτυξης των πλουτοπαραγωγικών πόρων των αραιοκατοικημένων περιοχών.

- διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων: διερεύνηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης ουσιαστικότερων σχέσεων μεταξύ πόλης και υπαίθρου
- εγγύηση και συντήρηση της ποιότητας ζωής

Η προαγωγή μιας ανάπτυξης σταθερής και διαρκούς, μη πληθωριστικής και σεβόμενης το περιβάλλον (άρθρο 2 της Συνθήκης του Μάαστριχτ) προϋποθέτει την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις άλλες πολιτικές σύμφωνα με το άρθρο 130 Ρ της ίδιας συνθήκης (Ευρώπη 2000+). Οπότε, η χωροταξική οργάνωση των ορεινών όγκων πρέπει ν' αποτελέσει αντικείμενο ολοκληρωμένων μέτρων σχεδιασμού και διαχείρισης στα οποία το περιβάλλον θα κατέχει σημαντική θέση.

Το πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον προσδιορίζει ένα καινούργιο πλαίσιο - που αντανακλά δεσμεύσεις υπαγορευόμενες από τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και αναγνωρίζει τον κεντρικό ρόλο της χωροταξίας στην υλοποίηση του παραπάνω στόχου το οποίο συνεπάγεται προσεγγίσεις όπως οι ακόλουθες:

1. γενίκευση των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων με στόχο τη προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας του.
2. τρόπους διαχείρισης των δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα που στοχεύουν στην αποφυγή της μόλυνσης των εδαφών, τη χρησιμοποίηση τεχνικών εκτατικοποίησης, ορθολογικής και αειφορικής εκμετάλλευσης των πόρων.
3. αναζήτηση και προσδιορισμό εξειδικευμένων δράσεων προστασίας της φυσικής κληρονομιάς και του τοπίου στις απομονωμένες ή φυσικά ευαίσθητες περιοχές που χαρακτηρίζονται από τάσεις εγκατάλειψης και πληθυσμιακής συρρίκνωσης.

(Ευστρατόγλου Σ., 1998)

Όσον αφορά τώρα το θέμα του συντονισμού των πολιτικών του ορεινού χώρου είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός φορέα για την προστασία και την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών στον οποίο θα εκπροσωπούνται τα αρμόδια Υπουργεία (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Γεωργίας, Ανάπτυξης κλπ) και οι οργανώσεις όπως π.χ. ΚΕΔΚΕ, ΕΝΑΕ κλπ. Ο φορέας αυτός μπορεί να έχει τη μορφή ενός συλλογικού οργάνου ανώτατου επιπέδου ή ενός νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού

δικαίου. Αρχικά θα μπορούσε να στηριχθεί στο Ινστιτούτο Ορεινής Αγροτικής Οικονομίας. (Μπεριάτος Η., 1999)

Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του φορέα αυτού εκτός από τη σύνθεση πολιτικών, είναι και ο έλεγχος, η παρακολούθηση και η αξιολόγηση της εφαρμογής των αναπτυξιακών προγραμμάτων στον ορεινό χώρο. Παράλληλα θα μπορεί να συμμετέχει ως ισότιμο μέλος στα δίκτυα των φορέων ορεινών περιοχών όπως αυτό στα Βαλκάνια (BALKAN MONTANA) αλλά και στον ευρωπαϊκό χώρο (EUROMONTANA). (Μπεριάτος Η., 1999)

Τέλος δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι καθόλη τη διάρκεια του σχεδιασμού πρέπει να λαμβάνουν χώρα συμμετοχικές διαδικασίες. Πρέπει να συνεργάζονται όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς με τις τοπικές κοινωνίες. Συχνά είναι τα παραδείγματα μελετών που ενώ θεωρητικά είναι σωστές στο τέλος δεν υλοποιούνται γιατί δεν εμπλέκθηκαν στην όλη διαδικασία σχεδιασμού οι τοπικοί φορείς. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι τελικοί χρήστες του ορεινού χώρου είναι οι κάτοικοι των περιοχών αυτών. (Μπεριάτος Η., 1999)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Εισαγωγή

Η ΟΡΟΣΕΙΡΑ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

Η Πίνδος είναι η μεγαλύτερη οροσειρά της Ελλάδας και μία από τις μεγαλύτερες των Βαλκανίων. Αρχίζει από το αλβανικό βουνό Μόραβας και φτάνει ως τα Άγραφα εκτεινόμενη από ΒΔ προς ΝΑ μεταξύ Ηπείρου και Θεσσαλίας. Περιλαμβάνει αρκετά από τα ψηλότερα και ωραιότερα ελληνικά βουνά. Χωρίζεται σε βόρεια και νότια Πίνδο με διαχωριστικό σημείο τον αυχένα του Μετσόβου ή Ζυγού, στη ΒΔ άκρη των Τρικάλων. Η Πίνδος αποτελεί τμήμα των Δειναρικών (Ανατολικών) Άλπεων και έχει μήκος 150χλμ και πλάτος 80χλμ.

Από το ύψος του Λάκμου κοντά στο χωριό Χαλίκι αρχίζει η νότια Πίνδος, η οποία χωρίζεται από τον Αχελώο ποταμό στα δύο. Η δυτική διακλάδωση σχηματίζει νοτιότερα τα Αθαμανικά όρη (Τζουμέρκα) και η ανατολική το Κερκέτιον όρος (Κόζιακας) και τα Άγραφα. Μεταξύ όμως του Κόζιακα και των Τζουμέρκων παρεμβάλλονται και άλλοι ορεινοί σχηματισμοί με υψηλότερες κορυφές.

Μέσα στα όρια του νομού βρίσκονται τα εξής βουνά –κορυφές της Πίνδου από βορρά προς νότο:

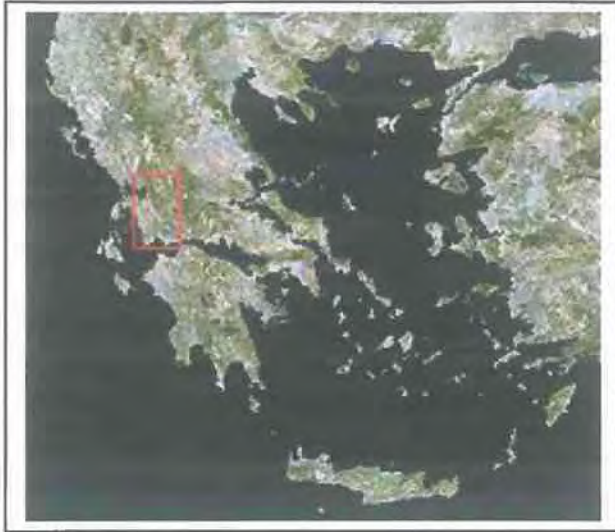
- Άσπρα Λιθάρια ύψους 1823μ. δυτικά του οικισμού Μαλακάσι
- Λάκμος ή Περιστερί ύψους 2295μ. στο δυτικότερο άκρο του νομού κοντά στο χωριό Χαλίκι
- Κακαρδίτσα ή Αθαμανικά όρη ύψους 2429μ. και άλλες μικρότερες κορυφές
- Κέδρος ανατολικά του Λάκμου ύψους 1796μ. κοντά στο χωριό Κατάφυτο
- Τριγγιά ύψους 2204μ. μεταξύ των χωριών Κλείνου και Κρασιάς
- Νεράιδα ύψους 2064μ. βόρεια του Περτουλίου
- Λούπατα ύψους 2066 στα νότια του Περτουλίου
- Αβγό ύψους 2148μ. ΝΔ του Περτουλίου
- Κόζιακας ύψους 1901μ. ανατολικά του νομού
- Κορυφή Χατζή ύψους 2038μ. στα όρια του νομού Άρτης.

(Νήμας Θεοδ., 1987)

Ο δήμος Πινδαίων βρίσκεται στα Νοτιοδυτικά του νομού Τρικάλων. Δημιουργήθηκε με την υλοποίηση του σχεδίου Ιωάννης Καποδίστριας ενοποιώντας

τους οικισμούς Βαθύρρευμα, Βαλκάνο, Λιβαδοχώρι, Μεσοχώρα, Μοσχόφυτο, Νέα Πεύκη, Παράμερο, Πολυνέρι και Στουρναραίικα. Η έδρα του νέου δήμου είναι τα Στουρναραίικα.

Εικόνα 3.1: Δορυφορική εικόνα της Ελλάδος

Εικόνα 3.2: Δορυφορική εικόνα της περιοχής

Πηγή: [www: Penelope.unibremen.de/Penelope/cases/greek/satimage.htm](http://www.Penelope.unibremen.de/Penelope/cases/greek/satimage.htm)

Κατά την απογραφή του 2001 (πρόχειρα στοιχεία) ο πληθυσμός είναι 2128 κάτοικοι. Οι συνολική έκταση του δήμου είναι 166219 στρέμματα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
 ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
 ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:
 ΝΕΑ ΧΩΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ - ΣΥΝΘΗΚΕΣ
 ΩΣ ΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ
 ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ
 ΔΗΜΟΥ ΠΙΝΔΑΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

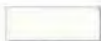

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
 ΚΑΡΑΦΑΝΤΑΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΧΑΡΤΗΣ 1

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ:
 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
 ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΔΗΜΟΣ ΠΙΝΔΑΙΩΝ
- ΟΙΚΙΣΜΟΙ
- ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
- ΠΟΤΑΜΙΑ

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2002

2000 0 2000 4000 Meters

3.2 Παρουσίαση περιοχής μελέτης

3.2.1 Ιστορικά στοιχεία οικισμών

Στουρναραίικα

Τα Στουρναραίικα βρίσκονται σε υψόμετρο 860μ. Είναι πατρίδα των περίφημων καπεταναίων Στουρναραίων και έδρα την εποχή του Αλή πασά ενός από τα δύο αρματολίκια του Ασπροποτάμου με αρματολό τον Νικολό Στουρνάρη που κήρυξε στην περιοχή την Επανάσταση στις 5 Ιουλίου 1821. Κατά τον Νικόλαο Κασομούλη μνήθηκε στη Φιλική Εταιρεία το 1816 από τον Γ. Τουρτούρη, ενώ κατά τον Διονύσιο Κόκκινο το 1819 από τον Χριστόδουλο Χατζηπέτρο. Έπεσε κατά την ηρωική έξοδο του Μεσολογγίου. Το άλλο αρματολίκι του Ασπροπόταμου είχε έδρα το κλεινό της Καλαμπάκας. Μέχρι την εποχή του Αλή πασά το αρματολίκι του Ασπροποτάμου ήταν ενιαίο και ένα από τα οκτώ του σαντζακιού των Τρικάλων . Το 1777 δίδαξε στα Στουρναραίικα ο Κοσμάς ο Αιτωλός και κατά την Επανάσταση ήταν το μεγαλύτερο χωριό από τα Παλιοχώρια, μιας δηλαδή από τις τρεις περιοχές του Ασπροποτάμου. Στη θέση Κουκουρέλος υπάρχει κάστρο. (πηγή: <http://www.geocities.com/mesochora/>) Ο πληθυσμός των Στουρναραίικων το 2001 ήταν 1069 κάτοικοι.

Μεσοχώρα

Η Μεσοχώρα βρίσκεται επί του Ασπροπόταμου -Αχελώου ποταμού, 60 km από την πόλη των Τρικάλων, επί της "εθνικής" οδού Τρικάλων-Άρτας. Περιβάλλεται από τις κορφές της Πίνδου -Αυγό, Αλαμάνος, Τσιγκόρι -με υψόμετρο 800μ.

Εικόνα 3.3: Μεσοχώρα

Πηγή: <http://www.geocities.com/mesochora/>

Εικόνα 3.4: Άποψη της Μεσοχώρας

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Η ιστορία της Μεσοχώρας χάνεται στα βάθη των αιώνων. Στην αρχαιότητα η περιοχή αποτελούσε τμήμα της χώρας των Αθαμάνων. Πολλοί μύθοι συνδέονται με το μυθικό βασιλιά Αθάμαντα, ενώ συναρπαστικοί είναι και οι μύθοι για τον Αχελώο, το θρυλικότερο και ομορφότερο ποτάμι της Ελλάδας. Από το Μεσαίωνα, ο άνω Αχελώος ονομάζεται Άσπρος ή Ασπροπόταμος, λόγω της άσπρης κοίτης του. Και εδώ η λαϊκή φαντασία έπλασε το μύθο της διαφορετικής πορείας των τριών ποταμών που πηγάζουν από το όρος Περιστέρι - του Άραχθου, του Πηνειού (Σαλαμπριάς) και του Άσπρου. Στα ιστορικά χρόνια οι κάτοικοι της περιοχής ακολουθούν την ιστορική πορεία των Αθαμάνων. Σύμφωνα με τις τελευταίες αρχαιολογικές έρευνες στην περιοχή εντοπίστηκαν αραιοκατοικημένοι παραποτάμιοι οικισμοί των πρώτων ρωμαϊκών χρόνων στην περιοχή "Λούτσες" και πιθανόν στο "Παλιχώρι". Αργότερα το χωριό μεταφέρεται στη σημερινή του θέση. Όλα αυτά τα χρόνια η Βυτσίστα γνώρισε επιδρομές από Ρωμαίους, Νορμανδούς, Φράγκους και Τούρκους. Την περίοδο της τουρκοκρατίας η Βυτσίστα ακολουθεί την τύχη της άλλης Ελλάδας. Το ορεινό της περιοχής "φιλοξενεί" κλέφτες και αρματολούς, με ονομαστότερο το Ν. Στορνάρη, και ευνοεί επαναστατικές δραστηριότητες. Μετά την Επανάσταση του 1821 αναπτύσσεται οικονομικά και πληθυσμιακά και η μέρα της ελευθερίας (25 Αυγούστου 1881) βρίσκει τη Βυτσίστα ως το μεγαλύτερο χωριό της περιοχής. Η διοικητική διαίρεση της περιοχής ορίζει τη Βυτσίστα (503 κατ.) πρωτεύουσα του δήμου Κοθωνίων (3.700 κατ.) και για τα επόμενα εξήντα χρόνια θα γνωρίσει τη μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική ακμή (1940, κάτ.1049). Από το 1912 καταργούνται οι ορεινοί δήμοι και η Βυτσίστα γίνεται κοινότητα, ενώ το 1928 μετονομάζεται σε Μεσοχώρα. Η περίοδος της δεκαετίας του '40 είναι μια δραματική περίοδος που στοίχισε στη Μεσοχώρα δραστήριο έμπυχο δυναμικό και υλικές καταστροφές αλλά σήμανε κυρίως μια κλιμακούμενη παρακμή αφού ποτέ πια δεν απέκτησε το μόνιμο πληθυσμό του 1940. Στο διάβα των αιώνων η Μεσοχώρα αναπτύχθηκε, άκμασε ως κεφαλοχώρι της περιοχής, υπέφερε στη διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου, ανασυγκροτήθηκε τη μεταπολεμική περίοδο, οργανώθηκε και μετά τη μεταπολίτευση η βελτίωση του δρόμου έδωσε ελπίδες για ανάπτυξη της περιοχής και αρχές του 21ου αιώνα κινδυνεύει να εξαφανιστεί από τον κατακλυσμό της ομώνυμης λίμνης. (Μπαρούτας Κ., 1998)

Παράμερο

Το Παράμερο είναι ορεινό χωριό της επαρχίας Τρικάλων σε υψόμετρο 1040μ.. Απέχει 61χλμ από τα Τρίκαλα και 38χλμ από την Πύλη. Το χωριό δημιουργήθηκε το 1330. Σήμερα αριθμεί 46 κατοίκους.

Βαθύρρευμα

Χτισμένο σε πλαγιά της Γκρόπας και σε υψόμετρο 850μ, 15χλμ πριν από τη Μεσοχώρα βρίσκεται το Βαθύρρευμα. Οι κάτοικοί του, κατά την ΕΣΥΕ 72 στον αριθμό, ζουν κατά κύριο λόγο από τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Έως και τα μέσα της δεκαετίας του '50 το Βαθύρρευμα μαζί με τον οικισμό Παράμερο άνηκε στην διευρυμένη κοινότητα Λιβαδοχωρίου. Κατόπιν Βαθύρρευμα και το Παράμερο αποτέλεσαν ξεχωριστές κοινότητες έως την εφαρμογή του σχεδίου Ιωάννης Καποδίστριας.

Λιβαδοχώρι

Βρίσκεται 20χλμ από τη Μεσοχώρα σε υψόμετρο 1200μ. και σε αυτό ανήκει και ο συνοικισμός Διαλεγμένο. Οι λιγστοί του κάτοικοι (83 κάτοικοι κατά την απογραφή της ΕΣΥΕ του 2001) ζουν από την κτηνοτροφία και τις εποχιακές εργασίες, ενώ οι αγροτικές εργασίες γίνονται ακόμη και σήμερα με ζώα και ξύλινα εργαλεία (όργωμα με σβάρνες). Στο σημείο που τα νερά της Κρύας Βρύσης (πηγή) συναντούν τον Αχελώο ποταμό έδωσε μάχη ο Κατσαντώνης με του Τούρκους. Στη θέση Ποταμιά βρίσκονται ερείπια από νερόμυλους και μαντάνια.

Νέα Πεύκη

Ακολουθώντας τη διαδρομή ανατολικά της Μεσοχώρας και σε απόσταση 5χλμ και σε υψόμετρο 850μ. βρίσκεται η Νέα Πεύκη στην οποία ανήκει και ο συνοικισμός Καψάλι. Κοντά στη Νέα Πεύκη βρίσκεται το σπήλαιο Αλώνια και λίγο πιο μακριά η Κόκκινη Σπηλιά. Ένας εγκαταλελειμμένος νερόμυλος υπάρχει μέσα στο χωριό στη θέση Αρκουδόρεμα, ενώ αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον παρουσιάζει το σπίτι του Σακκά. Στη Νέα Πεύκη σήμερα ζουν 66 άτομα.

Πολυνέρι

Σε υψόμετρο 760μ., 60χλμ ΝΔ της Πύλης βρίσκεται το Πολυνέρι με 124 κατοίκους. Είναι κτισμένο στις όχθες του Αρέντιου -παραπόταμου του Αχελώου -στα

σύνορα με το νομό Καρδίτσας. Η εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου κτίστηκε κατά την παράδοση τον 15^ο αιώνα -με προσθήκες κατά τον 17^ο αιώνα- και πρόσφατες άλλες παρεμβάσεις. Στο χωριό υπάρχει και ο Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος από την οποία διασώζεται μόνο το καθολικό και κάποιες αξιόλογες τοιχογραφίες.

Μοσχόφυτο

Σε απόσταση 13χλμ από το Βαθύρρευμα και σε υψόμετρο 800μ. κάτω από τις επιβλητικές κορυφές της Λαιούσας και του Ξηροβουνίου βρίσκεται το Μοσχόφυτο. Στο Μοσχόφυτο ανήκουν και οι συνοικισμοί Ορεινή, Πλατανάκια και Λεπτοκαρυά. Ο πληθυσμός του Μοσχόφυτου είναι 86 κάτοικοι.

Βαλκάνο

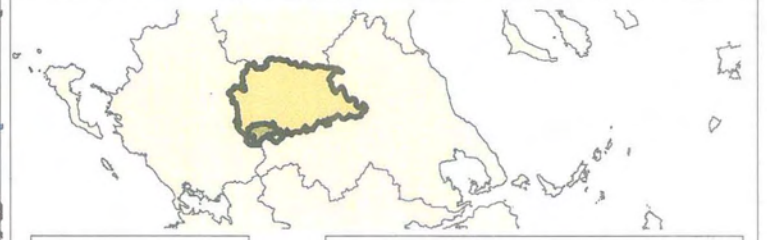
Το Βαλκάνο βρίσκεται σε υψόμετρο 740μ. και σε απόσταση 6 χιλιομέτρων από το Μοσχόφυτο κοντά στον παραπόταμο του Αχελώου. Οι κάτοικοί του (48 στον αριθμό) ασχολούνται στο πλείστον τους με την κτηνοτροφία. Σε κοντινή απόσταση από το χωριό βρίσκεται το βουνό Λαίουσα κατάφυτο από οξυές και έλατα και με πολλές πηγές.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
 ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
 ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:
 ΝΕΑ ΧΩΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ -ΣΥΝΘΗΚΕΣ
 ΩΣ ΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ
 ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ
 ΔΗΜΟΥ ΠΙΝΔΑΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
 ΚΑΡΑΦΑΝΤΑΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΧΑΡΤΗΣ 2

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ:
 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΟΥ
 ΔΗΜΟΥ ΠΙΝΔΑΙΩΝ

- ΥΠΟΜΝΗΜΑ
- ΔΗΜΟΣ ΠΙΝΔΑΙΩΝ
 - ΟΙΚΙΣΜΟΙ
 - ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
 - ΠΟΤΑΜΙΑ
 - + ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ
 - ΓΕΦΥΡΙΑ

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2002

3.2.2 Φυσικό περιβάλλον – φυσικοί πόροι

Κοιλάδα Αχελώου (Προστατευόμενη περιοχή NATURA 2000 – Κατηγορία Α)

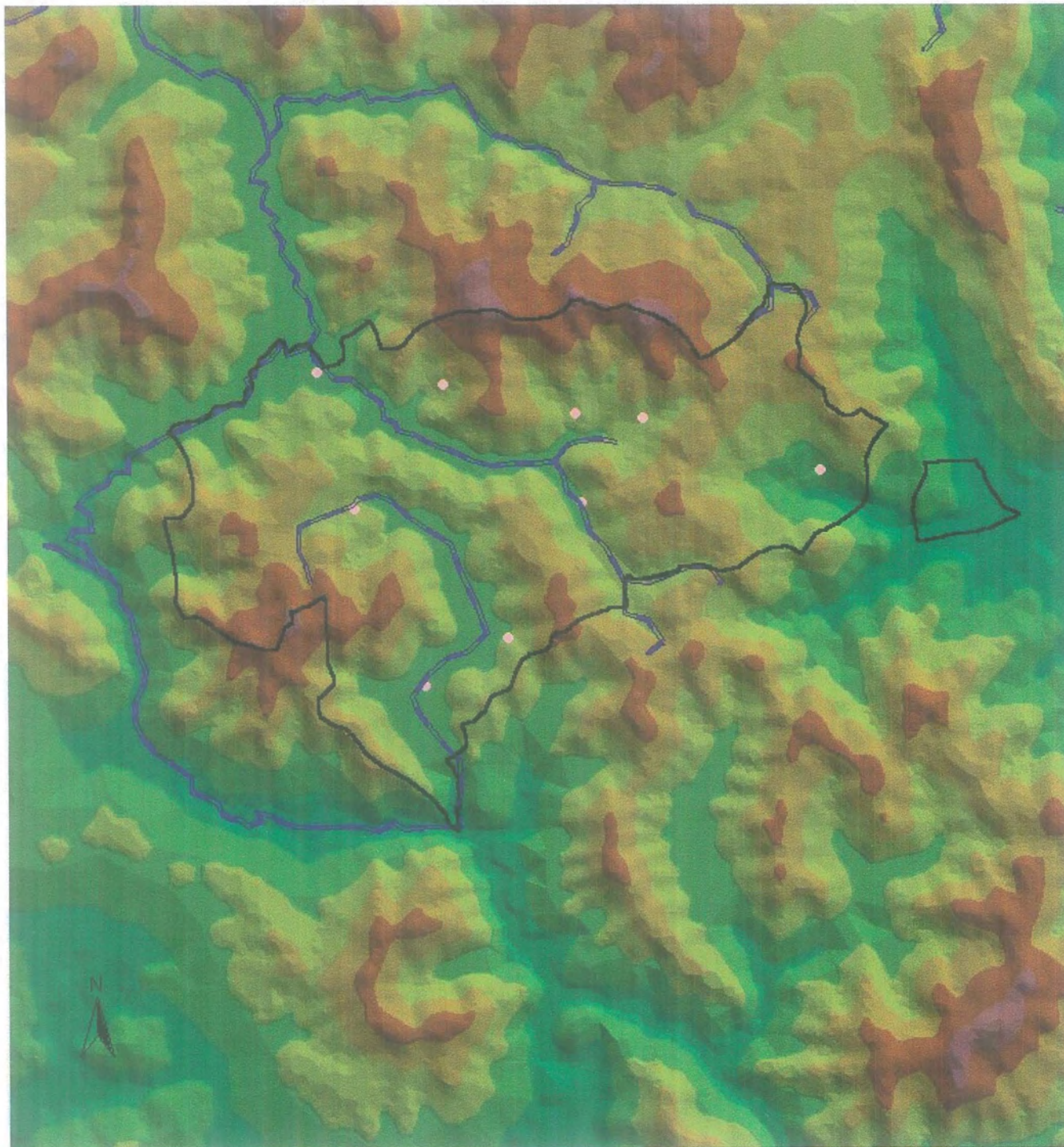
Η περιοχή αυτή καλύπτει μια απότομη μερικώς δασωμένη χαράδρα και περιλαμβάνει το τμήμα του ποταμού το οποίο καθορίζει τα σύνορα μεταξύ των νομών Άρτας και Τρικάλων και εκείνα μεταξύ των νομών Άρτας και Καρδίτσας. Αρχίζει από το χωριό Μυρόφυλλο και τελειώνει στο χωριό Μεσόπυργος. Περιλαμβάνει ένα μεγάλο μέρος της κοιλάδας του ποταμού Αχελώου στη νότια Πίνδο.

Είναι μια περιοχή στην οποία υπάρχουν σημαντικά χαρακτηριστικά και ποιοτικά στοιχεία του περιβάλλοντος. Είναι περιοχή που κυριαρχεί το φυσικό τοπίο με τις λιγότερες σύγχρονες ανθρωπογενείς επιπτώσεις. Υπάρχουν σημαντικές περιοχές με άγρια φύση λόγω της ύπαρξης αρχέγονων δασών και περιοχές σχετικά δυσπρόσιτες που διατηρούν τον πρωταρχικό αυθεντικό χαρακτήρα τους.

Κοιλάδα Βαθυρρεύματος

Πρόκειται για μια περιοχή στα νοτιοδυτικά του νομού Τρικάλων που διασχίζεται από τον παραπόταμο του Αχελώου το Βαθύρρευμα και περιβάλλεται από τα βουνά Αβγό, Χατζή και Καραβούλα. Τα χωριά της περιοχής είναι η Μεσοχώρα, η Νέα Πεύκη, το Μοσχόφυτο, το Βαθύρρευμα, το Βαλκάνο, το Πολυνέρι, το Λιβαδοχώρι, το Παράμερο κλπ. Στα χαμηλότερα μέρη υπάρχουν δάση φυλλοβόλων (κυρίως βελανιδιές). Ψηλότερα αρχίζουν τα ελατοδάση που φθάνουν ως τα 1700-1800μ. και πιο ψηλά στις κορυφές των βουνών υπάρχουν αλπικά και υποαλπικά λιβάδια.

Όσον αφορά την πανίδα της περιοχής λόγω της κτηνοτροφίας υπάρχουν γύπες και λύκοι, ζώα που συνδέονται στενά με τα κοπάδια. Επίσης υπάρχει και ένας αριθμός χρυσαετών.

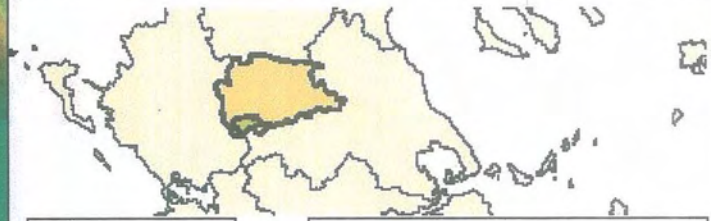

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:
ΝΕΑ ΧΩΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ - ΣΥΝΘΗΚΕΣ
ΩΣ ΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ
ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΠΙΝΔΑΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΑΡΑΦΑΝΤΑΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΧΑΡΤΗΣ 3

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ:
ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ
ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΠΙΝΔΑΙΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΟΙΚΙΣΜΟΙ
- ΟΡΙΑ ΔΗΜΟΥ ΠΙΝΔΑΙΩΝ
- ΠΟΤΑΜΙΑ
- ΥΨΟΜΕΤΡΙΚΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ (σε μέτρα)
 - 2488.889 - 2800
 - 2177.778 - 2488.889
 - 1866.667 - 2177.778
 - 1555.556 - 1866.667
 - 1244.444 - 1555.556
 - 933.333 - 1244.444
 - 622.222 - 933.333
 - 311.111 - 622.222
 - 0 - 311.111

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2002

3.3 Διάρθρωση κλάδων παραγωγής

3.3.1 Πρωτογενής τομέας

Γεωργία

Η γεωργία αποτελεί παραδοσιακό τομέα απασχόλησης για την περιοχή. Χαρακτηριστικό της σημερινής κατάστασης αποτελεί ο μικρό γεωργικός κλήρος, το μικρό μέγεθος εκμετάλλευσης και η μορφολογία της περιοχής.

Οι εκτάσεις που καλλιεργούνται στην περιοχή μελέτης σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ το 1991 είναι 6500 στρέμματα μαζί με τις αγραναπαύσεις από τα οποία αρδεύονται τα 3200 στρέμματα.

Οι κύριες καλλιέργειες είναι: καλαμπόκι, φασόλια και πατάτες. Συναντάμε όσον αφορά τις δενδρώδεις καλλιέργειες -όχι με τη μορφή της συστηματικής καλλιέργειας -μηλιές, αχλαδιές κερασιές και καρυδιές.

Κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφία μαζί με την γεωργία αποτελούν για την περιοχή το βασικό τομέα απασχόλησης. Στηρίζεται σε μονάδες εκμετάλλευσης και ασκείται με την παραδοσιακή οικογενειακή μορφή. Τα αιγοπρόβατα είναι ο πιο σημαντικός κλάδος ζωικής παραγωγής. Υπάρχουν και βοοειδή αλλά καθόλου χοιροειδή.

Υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις στις βασικές υποδομές (έλλειψη εκσυγχρονισμού των μονάδων, προβληματικό αγροτικό δίκτυο κλπ.) και σε συνδυασμό με τις καιρικές συνθήκες (προβλήματα αποχιονισμού) αυτό επιβαρύνει την περαιτέρω ανάπτυξη της κτηνοτροφίας στην περιοχή. (Μπεμπές κ.α., 1998)

3.3.2 Δευτερογενής τομέας

Ορυχεία – Μεταλλεία

Στην περιοχή του δήμου Πινδαίων δεν υφίσταται καμία εξορυκτική δραστηριότητα ενώ δεν υπάρχουν και στοιχεία για εκμεταλλεύσιμα αποθέματα.

Βιομηχανία – Βιοτεχνία

Η μεταποιητική δραστηριότητα στο δήμο είναι σε άμεση σχέση με την εκμετάλλευση επεξεργασία και αξιοποίηση των προϊόντων του πρωτογενούς τομέα

(τυροκομικά προϊόντα και προϊόντα ξύλου – επίπλου). Οι υπόλοιπες δραστηριότητες έχουν να κάνουν με την ικανοποίηση τοπικών αναγκών όπως ραφεία, υποδηματοποιεία, σιδηρουργεία κλπ. (Μπεμπές κ.α., 1998)

Κύριο στοιχείο της μεταποιητικής δραστηριότητας είναι η αυτο-απασχόληση, δηλαδή μικρές οικογενειακές μονάδες που η ύπαρξή τους δικαιολογείται με την προσφορά μικρού συμπληρωματικού εισοδήματος στους μόνιμους κατοίκους της περιοχής.

Συγκεκριμένα στην περιοχή υπάρχουν οι εξής μονάδες:

- Τυροκομική μονάδα στο δημοτικό διαμέρισμα Βαθυρρεύματος. Είναι κοινοτική μονάδα που μισθώνει και εκμεταλλεύεται ιδιώτης.
- Δύο ξυλουργεία
- Ένα εμφιαλωτήριο νερού όπου η διάθεση του προϊόντος του γίνεται μόνο εντός νομού
- Μικρά ξυλογλυπτικά εργαστήρια στη Μεσοχώρα και στο Λιβαδοχώρι.

3.3.3 Τριτογενής τομέας

Στον τριτογενή τομέα συναντούμε κυρίως τουριστικές δραστηριότητες. Η κοντινή απόσταση του δήμου από τα αστικά κέντρα του νομού δεν άφησε περιθώριο για την ανάπτυξη εμπορικών δραστηριοτήτων. Όλα τα δημοτικά διαμερίσματα έχουν άμεση εμπορική εξάρτηση από τη Πύλη και τα Τρίκαλα με αποτέλεσμα οι εμπορικές συναλλαγές να κατευθύνονται προς τις πόλεις αυτές και να μην μπορεί να υπάρξει βιώσιμη επιχείρηση για τις ανάγκες της τοπικής αγοράς.

Ο τουρισμός στην περιοχή αναπτύσσεται κατά τους θερινούς μήνες σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα. Πρέπει να τονίσουμε πως η τουριστική κίνηση είναι ελάχιστη – κάτοικοι των κοινοτήτων που έχουν σε αυτές τη δεύτερη / παραθεριστική κατοικία. Κατά την κυνηγετική περίοδο ομάδες κυνηγών που επισκέπτονται την περιοχή καταλύουν εκεί. Στην περιοχή του δήμου λειτουργεί μόνο ένας ξενώνας με 30 κλίνες. (Μπεμπές κ.α., 1998)

3.4 Τεχνική υποδομή

Υδρευση

Στην περιοχή του δήμου υπάρχει ανεπάρκεια πόσιμου ύδατος. Στο Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΠΤΑ) περιόδου 1998-2002 προτείνονται για την περιοχή έργα ύδρευσης που πρόκειται να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το πρόβλημα της ανεπάρκειας πόσιμου νερού με κύριο στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Ο εμπλουτισμός δεξαμενών, οι αντικαταστάσεις πεπαλαιωμένων κεντρικών δικτύων ύδρευσης καθώς και οι επεκτάσεις αυτών σε νέους οικισμούς αποτελούν δραστηριότητες πρώτης προτεραιότητας για το πρόγραμμα. (Μπεμπές κ.α., 1998) Σήμερα τα έργα αυτά είναι υπό κατασκευή και τμήματα του δικτύου υδρεύσεως έχουν υλοποιηθεί.

Αποχέτευση

Στην περιοχή του δήμου δεν υπάρχει αποχετευτικό δίκτυο τόσο ακαθάρτων όσο και ομβρίων. Οι δρόμοι έχουν μεγάλη αξονική κλίση και λόγω των έντονων βροχοπτώσεων στην περιοχή έχουμε πλημμύρες που δυσχεραίνουν επικοινωνία των οικισμών του δήμου.

Απορρίμματα

Στο δήμο δεν υπάρχει πρόγραμμα ανακύκλωσης των απορριμμάτων με αποτέλεσμα τα απορρίμματα να συγκεντρώνονται σε πρόχειρες χωματερές. Στα όρια του Ο.Τ.Α. υπάρχουν έξι χώροι ανεξέλεγκτης απόρριψης απορριμμάτων.

Οδικό Δίκτυο

Το συνολικό μήκος του κυρίου οδικού δικτύου του δήμου είναι 90 χλμ. από αυτά τα 55 χλμ είναι επαρχιακή οδός και τα 35 χλμ κοινοτική. Μόνο τα 55 χλμ είναι ασφαλτοστρωμένα εκ των οποίων τα 8 χλμ χρειάζονται άμεση επισκευή.

Το συνολικό μήκος του δευτερεύοντος οδικού δικτύου του δήμου είναι 101 χλμ. Όλοι οι κοινοτικοί δρόμοι χρειάζονται ασφαλτόστρωση και βελτίωση (δεν υπάρχουν αποστραγγιστικά έργα κατά μήκος του δικτύου). Ο αποχιονισμός του κυρίου οδικού δικτύου είναι συχνά δύσκολος και η συγκοινωνία κατά τους χειμερινούς μήνες είναι επικίνδυνη.

Το συνολικό μήκος των αγροτικών οδών είναι 93 χλμ και των δασικών δρόμων 125χλμ. Το δίκτυο αγροτικών δρόμων μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η πρόσβαση στις κτηνοτροφικές μονάδες και τις γεωργικές καλλιέργειες βρίσκεται σε άσχημη κατάσταση. Σ' αυτό συμβάλλουν και οι άσχημες καιρικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή. Στο ΕΠΤΑ για την προγραμματική περίοδο 1998- 2002, περιλαμβάνονται και έργα οδοποιίας σε τμήματα του αγροτικού οδικού δικτύου. Τα έργα αυτά βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής (συνέντευξη από Αποστολόπουλος Σπύρος, Πολιτικός Μηχανικός)

Εικόνα 3.5: Αγροτικό οδικό δίκτυο

Πηγή: <http://www.geocities.com/mesochora/>

Εικόνα 3.6: Ε.Ο. Τρικάλων Άρτης τμήμα υπό κατασκευή

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Δύο μεγάλες παρεμβάσεις βρίσκονται υπό εξέλιξη στην περιοχή. Πρώτον η χάραξη και η κατασκευή του τελευταίου τμήματος της Εθνικής οδού Τρικάλων – Άρτης και δεύτερον η κατασκευή της σήραγγας στη θέση Γκρόπα όπου θα συμβάλλει στην βελτίωση της επικοινωνίας της περιοχής με τον υπόλοιπο νομό. Για τις παρεμβάσεις αυτές και για τα έργα που θα υλοποιηθούν στην περιοχή θα αναφερθούμε παρακάτω.

3.5 Κοινωνική υποδομή

Υγεία – Πρόνοια

Στο δήμο δεν υπάρχει κέντρο υγείας παρά μόνο ένα αγροτικό ιατρείο στα Στουρναραίικα το οποίο καλύπτει τις ανάγκες των κατοίκων όλων των οικισμών με εβδομαδιαίες επισκέψεις των αγροτικών ιατρών.

Εκπαίδευση

Σε ολόκληρο το δήμο λειτουργεί ένα μόνο νηπιαγωγείο στην έδρα του δήμου στα Στουρναραίικα. Το 1997 είχε 24 νήπια και μία νηπιαγωγό. Την ίδια χρονιά στο δήμο λειτούργησαν τα εξής δημοτικά σχολεία:

Δημοτικό σχολείο Στουρναραίικων με 37 μαθητές

Δημοτικό σχολείο Μεσοχώρας με 7 μαθητές.

Στο δήμο λειτουργεί ένα γυμνάσιο στη Μεσοχώρα με 9 μαθητές και 3 καθηγητές ενώ δεν υπάρχει λύκειο στην περιοχή. (Μπεμπές κ.α., 1998)

Πολιτισμός – Αθλητισμός

Στο δήμο δεν υπάρχει κανένα πολιτιστικό ή πνευματικό κέντρο ούτε και βιβλιοθήκη. Όσον αφορά δε τον αθλητισμό δεν υφίσταται καμία δραστηριότητα ούτε και τεχνική υποδομή.

Άλλες υποδομές

Στα Στουρναραίικα λειτουργεί Δασαρχείο και Αστυνομικός Σταθμός. Σ' όλη την περιοχή υπάρχουν 4 Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και 3 Δασικοί και καλύπτουν τις ανάγκες όλων των δήμων και κοινοτήτων των ορεινών περιοχών.

3.6 Δημογραφικά στοιχεία

Για να μπορέσουμε να βρούμε το επίπεδο πληθυσμιακής εξέλιξης της περιοχής μελέτης χρησιμοποιήσαμε τα στοιχεία της απογραφής της ΕΣΥΕ. Τα στοιχεία όμως αυτά δεν περιγράφουν την πραγματικότητα όσον αφορά τον πληθυσμό του δήμου δηλαδή το μόνιμο πληθυσμό. Είναι ο πληθυσμός που ήταν παρών στους οικισμούς κατά την ημέρα της απογραφής. Αυτό δυσκολεύει την σωστή εξαγωγή συμπερασμάτων όμως είναι τα μόνα επίσημα στοιχεία που υπάρχουν και αυτά θα χρησιμοποιηθούν για την παρακάτω επεξεργασία.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991 ο οικισμός με το μεγαλύτερο πληθυσμό είναι τα Στουρναραίικα με 1064 κατοίκους και ο οικισμός με τον μικρότερο πληθυσμό είναι το Παράμερο με 57 κατοίκους.

Όσον αφορά τη διαχρονική εξέλιξη της περιοχής συνολικά από το 1951 έως και το 2001 παρατηρούμε ότι ο πληθυσμός καταγράφει φθίνουσα πορεία. Αύξηση παρατηρείται μόνο στον πληθυσμό της Μεσοχώρας που από 315 κατοίκους που είχε το 1951 το 1991 έχει 529 κατοίκους.

Δημογραφικοί δείκτες

Η σύνθεση κατά ηλικιακές ομάδες αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της διάρθρωσης του πληθυσμού. Η κατανομή του πληθυσμού σε ηλικιακές ομάδες και η χρήση δημογραφικών δεικτών βοηθούν σημαντικά στην ανάλυση και περιγραφή της πληθυσμιακής κατάστασης στην περιοχή.

Τέσσερις είναι οι βασικοί δημογραφικοί δείκτες που αποτυπώνουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού.

1. Ο Δείκτης Νεανικότητας

Ο δείκτης νεανικότητας φανερώνει τη σχέση μεταξύ της νηπιακής κατηγορίας του πληθυσμού και του συνολικού πληθυσμού. Είναι ο αριθμός των ατόμων νηπιακής ηλικίας που αντιστοιχούν σε 100 άτομα νόμιμου πληθυσμού. Από τον δείκτη αυτό μπορούμε να συμπεράνουμε πολλά πχ όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης τόσο νεαρότερος είναι ο πληθυσμός και αντιστρόφως. Ο υπολογισμός του δείκτη γίνεται με τον εξής τύπο: $[P(0-14)/P] * 100$, όπου P(0-14) ο πληθυσμός κάτω των 15 ετών και P ο συνολικός πληθυσμός.

Ο δείκτης νεανικότητας στην περιοχή μελέτης είναι 19,42 ποσοστό ελάχιστα μικρότερο από αυτό της Ελλάδας (18,4). (πηγή: www.demography-lab.org)

2. Ο Δείκτης Γήρανσης

Ο δείκτης γήρανσης φανερώνει τη σχέση μεταξύ της ηλικιακής κατηγορίας των άνω 65 ετών ατόμων και του συνολικού πληθυσμού. Είναι ο αριθμός των ατόμων άνω των 65 που αντιστοιχούν σε 100 άτομα του συνολικού νόμιμου πληθυσμού. Αυτό σημαίνει ότι όσο πιο μεγάλος είναι ο δείκτης τόσο γηρασμένος είναι ο πληθυσμός και αντιστρόφως. Ο υπολογισμός του δείκτη γίνεται με τον εξής τύπο: $[P(65+)/P(0-14)]$, όπου P(65+) ο πληθυσμός των 65 ετών και άνω και P(0-14) ο πληθυσμός κάτω των 15 ετών.

Ο δείκτης γήρανσης στην περιοχή μελέτης είναι 84,15 ποσοστό υψηλότερο από αυτό της Ελλάδας (77%). (πηγή: www.demography-lab.org)

3. Δείκτης Ενεργού Πληθυσμού ως προς τον Συνολικό Πληθυσμό

Ο ενεργός πληθυσμός είναι το σύνολο του νόμιμου πληθυσμού που βρίσκεται σε ηλικία εργασίας δηλαδή 15 – 64 ετών. Ο υπολογισμός του δείκτη γίνεται με τον εξής τύπο: $[P(15-64)/P]*100$, όπου P(15-64) ο πληθυσμός των ηλικιακών κατηγοριών 16-25, 26-45 και 45-64 και P ο συνολικός νόμιμος πληθυσμός.

Στην περιοχή μελέτης ο δείκτης ενεργού πληθυσμού είναι 64,24 ενώ στο σύνολο της Ελλάδος είναι 67,3. (πηγή: www.demography-lab.org)

4. Ο Δείκτης Εξάρτησης

Ο δείκτης εξάρτησης μας δείχνει το ποσοστό του πληθυσμού που συντηρείται από άλλες κατηγορίες και επομένως δεν είναι σε θέση να εργαστούν. Φανερώνει δηλαδή το ειδικό βάρος του ενεργού πληθυσμού σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Όσο υψηλότερη είναι η τιμή του δείκτη τόσο μεγαλύτερο βάρος φέρει ο ενεργός πληθυσμός και αντιστρόφως. Ο υπολογισμός του δείκτη γίνεται με τον τύπο: $\{[P(0-14) + P(65+)]/P(15-64)\} *100$, όπου P(0-14) ο πληθυσμός κάτω των 15 ετών, P(65+) ο πληθυσμός άνω των 64 ετών και P(15-64) ο ενεργός πληθυσμός.

Στο δήμο Πινδαίων ο δείκτης εξάρτησης είναι 55,67 -αρκετά μεγάλος, ενώ στο σύνολο της χώρας είναι 48,6 (πηγή: www.demography-lab.org). Μπορούμε να πούμε με βάση αυτό το δείκτη ότι το χωρικό σύνολο που μελετάμε δεν παρουσιάζει ικανοποιητική αναπτυξιακή δυναμική λόγω του μεγάλου αριθμού συντηρούμενων ατόμων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

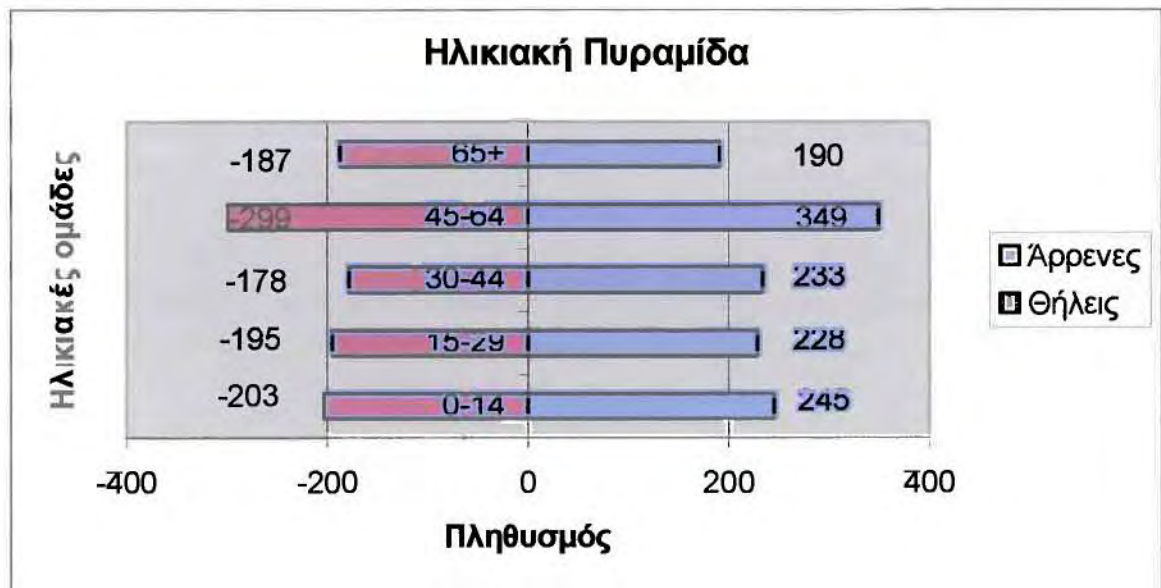
1.Δείκτης νεανικότητας	19,41916
2.Δείκτης γήρανσης	84,15179
3.Δείκτης ενεργού πληθυσμού	64,23927
4.Δείκτης εξάρτησης	55,66802

Πηγή: ίδια επεξεργασία

Τα παραπάνω αποτελέσματα συμβαδίζουν και με την πληθυσμιακή πυραμίδα η οποία μας δείχνει ότι υπάρχει μεγάλο πρόβλημα πληθυσμιακής ανανέωσης στην περιοχή του δήμου Πινδαίων.

Η πυραμίδα των ηλικιών μας δίνει την κατανομή κατά ηλικιακή ομάδα και φύλο στο σύνολο του δήμου. Παρατηρείται ότι η βάση είναι μικρή σε σχέση με την αρκετά διογκωμένη μέση της πυραμίδας. Η συγκεκριμένη πυραμίδα μπορεί να παρουσιαστεί μόνο σε φθίνοντες πληθυσμούς με δυσκολία ανανέωσης του πληθυσμού.

Διάγραμμα 3.1

Πηγή: ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2 : ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Οικισμός	1951	1961	1971	1981	1991
Στουρναραίικα	1306	1427	1092	1008	1064
Βαθύρρευμα	181	150	115	88	72
Βαλκάνο	186	179	106	50	74
Λιβαδοχώρι	257	248	127	46	82
Μεσοχώρα	315	387	275	264	529
Μοσχόφυτο	297	259	158	120	87
Νέα Πεύκη	176	133	107	101	121
Παράμερο	108	90	6	30	57
Πολυνέρι	0	373	364	212	221
Σύνολο	2826	3246	2350	1919	2307

Πηγή: Απογραφές ΕΣΥΕ 1951, 1961, 1971 1981 1991

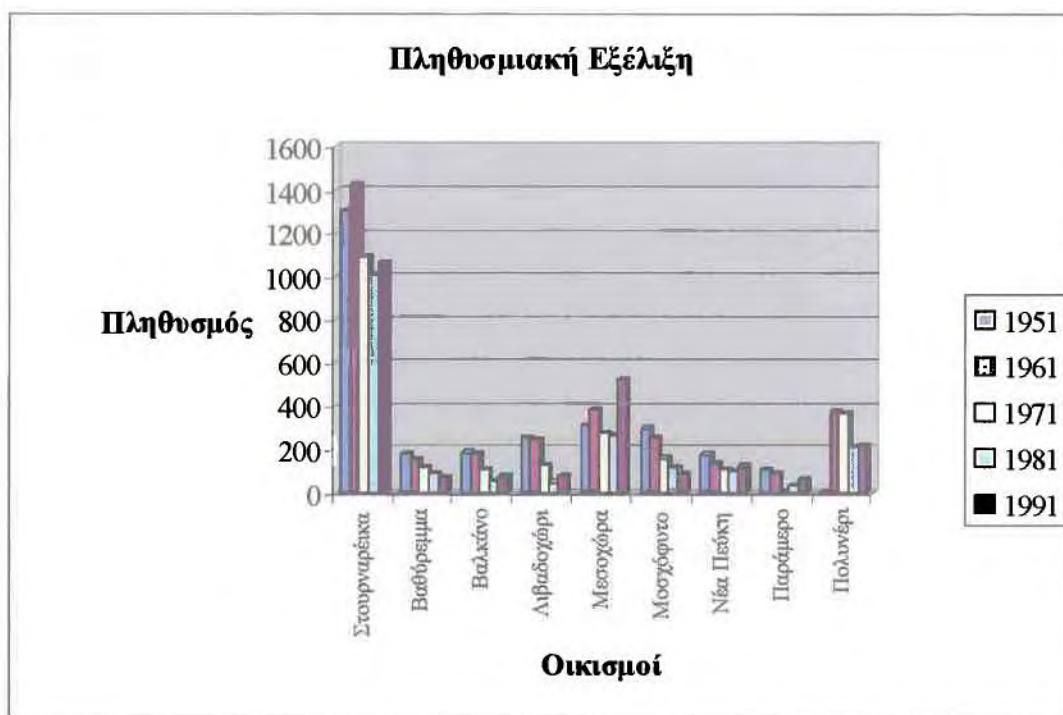
Στον Πίνακα 3.2 παρατηρούμε ότι η Μεσοχώρα εμφανίζει αύξηση του πληθυσμού της το έτος 1991. Η αύξηση αυτή μπορεί να μην είναι πραγματική (λόγω της έλλειψης εγκυρότητας των στοιχείων της ΕΣΥΕ) αλλά μπορεί να δικαιολογηθεί. Η χρονιά αυτή ανήκει στην εποχή των μεγάλων κινητοποιήσεων των Μεσοχωριτών ενάντια στην κατασκευή του φράγματος το οποίο θα οδηγούσε στον κατακλυσμό του οικισμού. Έτσι η πληθυσμιακή αυτή αύξηση είναι ένα μέρος της κινητοποίησης για την προάσπιση των δικαιωμάτων και των περιουσιών τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3: ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΣΥΕ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 2001

ΔΗΜΟΣ ΠΙΝΔΑΙΩΝ	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο 2001	Σύνολο 1991	Διαφορά %
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	1165	963	2128	2307	-7,76

Πηγή: Απογραφή ΕΣΥΕ 2001

Διάγραμμα 3.2

Πηγή: ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4: ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001

ΔΗΜΟΣ ΠΙΝΔΑΙΩΝ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Στουρναραίικα	1069
Βαθύρρευμα	72
Βαλκάνο	48
Λιβαδοχώρι	83
Μεσοχώρα	478
Μοσχόφυτο	86
Νέα Πεύκη	66
Παράμερο	46
Πολυνέρι	124
ΣΥΝΟΛΟ	2072

Πηγή: Απογραφή ΕΣΥΕ 2001

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Ομάδες ατομικών επαγγελμάτων

Ο πίνακας του παραρτήματος παρουσιάζει τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό του δήμου, των δημοτικών διαμερισμάτων αυτού και του Νομού σε σχέση με τις ομάδες ατομικών επαγγελμάτων.

Στην περιοχή του δήμου το μεγαλύτερο τμήμα του ενεργού πληθυσμού απασχολείται ως τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων και ακολουθούν οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και γενικότερα το τμήμα αυτό που απασχολείται στον πρωτογενή τομέα.

3.7 Δείκτες κοινωνικής ευημερίας

Η ενημέρωση των κατοίκων είναι ελλιπής και πραγματοποιείται μέσα από τα φύλλα τοπικών εφημερίδων που διακινούνται με το ΚΤΕΛ και από τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές. Μετά την υλοποίηση του σχεδίου Ιωάννης Καποδίστριας η ενημέρωση σε επίπεδο Ο.Τ.Α. όσον αφορά τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είναι καλύτερη.

Συγκοινωνιακά ο δήμος εξυπηρετείται από τα δρομολόγια του ΚΤΕΛ Τρικάλων κάποιες μέρες της εβδομάδας.

Όσον αφορά την ψυχαγωγία των κατοίκων αυτή περιορίζεται σε συναντήσεις στα καφενεία στις κοινότητες αφού στην περιοχή δεν αναπτύσσεται καμία άλλη δραστηριότητα ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες.(προσωπική συνέντευξη από τον πάτερ Ιωάννη)

Όλες οι μετακινήσεις (προσώπων και εμπορευμάτων) γίνονται με τις δημόσιες συγκοινωνίες (Υπεραστικό ΚΤΕΛ Νομού Τρικάλων) και με ιδιωτικής χρήσης αυτοκίνητα.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η άμεση αγορά για το δήμο είναι η πόλη των Τρικάλων και δευτερευόντως η πόλη της Πύλης. Πιο συγκεκριμένα από η πόλη των Τρικάλων είναι ο βασικός τροφοδότης του δήμου σε καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες. Αυτό οφείλεται στο μονοκεντρικό μοντέλο χωροταξικού σχεδιασμού και διάρθρωσης της οικονομίας στη χώρα μας.

Το παραπάνω είχε ως αποτέλεσμα την εσωτερική μετανάστευση του πληθυσμού (από τους αγροτικούς οικισμούς προς την πρωτεύουσα). Εργατικά χέρια άρα και τμήμα του οικονομικά ενεργού πληθυσμού εγκαθίστανται σε μεγαλύτερα αστικά κέντρα και αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του πληθυσμού των περιοχών αυτών και οικονομική στασιμότητα.

3.8 Έργα που κατασκευάζονται στην περιοχή μελέτης

Έργο Εκτροπής Αχελώου

Το σχέδιο «Εκτροπής του Αχελώου» στη Θεσσαλική πεδιάδα αποτελεί το μεγαλύτερο έργο διευθέτησης υδάτων που σχεδιάστηκε ποτέ στην Ελλάδα.

Είναι προφανές ότι οι επιπτώσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, στα υδρολογικά και στα υδρογεωλογικά δεδομένα και στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική δομή είναι περίπλοκες και πολυσύνθετες.

Κύριος στόχος του έργου είναι η κάλυψη του ελλείμματος αρδευτικού νερού στη θεσσαλική πεδιάδα – περίπου 2,4 εκ. στρεμμάτων αρδευόμενων εκτάσεων. Λόγω του ιδιαίτερα μεγάλου μεγέθους του έργου οι επιπτώσεις είναι δυνατόν να ξεπεράσουν το τοπικό επίπεδο.

Ως σκοποί του έργου είναι αναφέρονται:

- Παραγωγή Υδρο- ηλεκτρικής ενέργειας και εξοικονόμηση ενέργειας από τη μείωση της χρήσης γεωτρήσεων μεγάλου βάθους.
- Υδρευση οικιστικών συγκροτημάτων (Βόλου - Λάρισας και μικρότερων κοινοτήτων).
- Αρδευση της θεσσαλικής πεδιάδας (2,4 εκ. Στρ.).
- Οικολογική σκοπιμότητα δηλαδή αύξηση του υδάτινου δυναμικού του Πηνειού και βελτίωση της ποιότητας και ποσότητας των υπόγειων υδροφορέων.
- Έμμεση βελτίωση της κτηνοτροφίας και των ορεινών περιοχών της Θεσσαλίας.

(Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., 1998)

Η ΔΕΗ έχει κατασκευάσει δύο νέους υδροηλεκτρικούς σταθμούς (Υ.Η.Σ.) που θα ανήκουν στο διασυνδεδεμένο σύστημα:

1) Υ.Η.Σ Μεσοχώρας ισχύος 2X70 MW

2) Υ.Η.Σ Συκιάς ισχύος 2X30,1X6,5 MW

Στη Μεσοχώρα το σχετικό φράγμα που κατασκευάζεται βρίσκεται στη φάση της ολοκλήρωσης του. Δημιουργείται τεχνητή λίμνη ωφέλιμης χωρητικότητας 228.000.000 κ.μ..

Έχει εκπονηθεί Συνολική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για το έργο της εκτροπής του Αχελώου ποταμού. Η μελέτη αυτή αποτελείται από τέσσερα τεύχη τα οποία είναι:

- α) σύνθεση των επιμέρους πληροφοριών και μελετών.
- β) υδατικά συστήματα (Παράρτημα Α).
- γ) γεωργοτεχνικά, γεωργοοικονομικά θέματα (Παράρτημα Β).
- δ) Οικολογικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά (Παράρτημα Γ).

Εναλλακτικές λύσεις

Εξετάζονται 4 εναλλακτικές περιπτώσεις:

- Μηδενική λύση: μη δημιουργία έργου και η εξέλιξη που θα υπήρχε με βάση τις σημερινές τάσεις.
- Μη εκτροπή του Αχελώου και κάλυψη υδατικών αναγκών Θεσσαλίας από τοπικούς πόρους.
- Εκτροπή 1.100 Mm³ ετησίως από Αχελώο
- Η μελετώμενη λύση εκτροπής 600 Mm³/έτος από τον Αχελώο. (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., 1998)

Υδατικά συστήματα

Στο τμήμα των υδατικών συστημάτων γίνεται αποτίμηση του επιφανειακού υδατικού δυναμικού και των δυνατοτήτων εκμετάλλευσης του στην λεκάνη του Αχελώου και την Θεσσαλία. Χρησιμοποιούνται παλαιότερα επεξεργασμένα υδρολογικά στοιχεία τα οποία συμπληρώνοντα σε θέσεις που δεν υπήρχαν στοιχεία. Προσομοιώθηκε χονδρικά η λειτουργία των ταμιευτήρων που έδειξε την αναγκαιότητα ρύθμισης των εκτρεπομένων νερών με έργα στην Θεσσαλία, προκειμένου να μην επηρεασθεί η ηλεκτροπαραγωγή στον Αχελώο. Σε πρώτη φάση θεωρείται δυνατή η μεταφορά νερού στην πεδινή περιοχή με πρόχειρα έργα.

(Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., 1998)

Ισοζύγια προσφοράς και καταναλώσεων

Στην μελέτη παρουσιάζονται και ισοζύγια προσφοράς και καταναλώσεων νερού υπό τις παρούσες και μελλοντικές συνθήκες.

Για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων προτείνεται ένα πακέτο μέτρων, τα κυριότερα των οποίων είναι τα εξής:

- Διατήρηση ελάχιστης συνεχούς παροχής στην κοίτη των ποταμών
 - Αχελώου, αμέσως κατάντη των ταμιευτήρων Μεσοχώρας, Συκιάς, και στις εκβολές του Αχελώου
 - Πηνειού, στο ύψος της κοιλάδας των Τεμπών και εξασφαλιζόμενη σε τελευταία ανάλυση από τις εισαγόμενες στη Θεσσαλία ποσότητες νερού.
- Πλήρης αξιοποίηση των εισαγομένων στη Θεσσαλία ποσοτήτων νερού με την κατασκευή αρδευτικών έργων εντός της σημερινής αρδευόμενης έκτασης της Θεσσαλίας, ώστε να καταστεί δυνατή η υποκατάσταση του υπόγειου νερού με επιφανειακό νερό, στις περιοχές με προβλήματα υπερεκμετάλλευσης.
- Μέτρα επανορθωτικά, ή μετριασμού των επιπτώσεων από την κατασκευή. Η στήριξη της περιφερειακής ανάπτυξης στην, ούτως ή άλλως, προβληματική ορεινή περιοχή της Ν. Πίνδου, κάτω από τις νέες συνθήκες, έχει πρωταρχική σημασία.
- Ενιαία διαχείριση των ταμιευτήρων του Αχελώου (ενεργειακής, αρδευτικής, υδρευτικής, οικολογικής σκοπιμότητας έργα).
- Κατασκευή μικρών Υδρο-ηλεκτρικών έργων στην περιοχή Μουζακίου και Πευκοφύτου για τη βελτίωση ενεργειακής παραγωγής.
- Κατασκευή μουσείου στη Ν. Πίνδο για τη στέγαση τεκμηρίων ή και στοιχείων από τα ιστορικά και αρχιτεκτονικά μνημεία που πρόκειται να κατακλυσθούν από τα νερά των ταμιευτήρων.
- Επίσης προτείνονται δύο δέσμες μέτρων, κατά τη διάρκεια κατασκευής και λειτουργίας:
 1. Εξειδικευμένες μελέτες εφαρμογής κατά τη διάρκεια κατασκευής και λειτουργίας για τη βελτίωση και εξειδίκευση των επανορθωτικών μέτρων ή τη βελτίωση του συστήματος διαχείρισης.
 2. Εφαρμογή προγραμμάτων παρακολούθησης κρίσιμων για την ορθολογική διαχείριση του έργου παραμέτρων (υδρολογικών, υδρογεωλογικών, οικολογικών κλπ.) καθώς και της εξέλιξης των διαχρονικών επιπτώσεων σε συνδυασμό με την αποτελεσματικότητα των μέτρων αντιμετώπισης.

(Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε., 1998)

Η τεχνητή Λίμνη της Μεσοχώρας

Η τεχνητή λίμνη της Μεσοχώρας πρόκειται να κατασκευαστεί γύρω από τους ορεινούς όγκους της Κακαρδίτσας και του όρους Χατζή. Έχει συνολική επιφάνεια 7,8 τ.χλμ. και μήκος ακτογραμμής 60χλμ.

Τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του τοπίου της περιοχής αυτής είναι το έντονο ανάγλυφο με τις εξαιρετικά απότομες κλίσεις και τα βαθιά φαράγγια που αναπτύσσονται μέσα στους ορεινούς όγκους. Το τοπίο όμως είναι αρκετά υποβαθμισμένο στην περιοχή αυτή, κυρίως λόγω της διάβρωσης και της αποψίλωσης των πρανών λόγω της κτηνοτροφίας.

Στην λεκάνη κατάκλυσης του ταμιευτήρα Μεσοχώρας οι καλλιεργούμενες εκτάσεις είναι σχετικά μικρές κατακλύζονται όμως και 250 στρ. κατοικήσιμης έκτασης στον οικισμό της Μεσοχώρας.

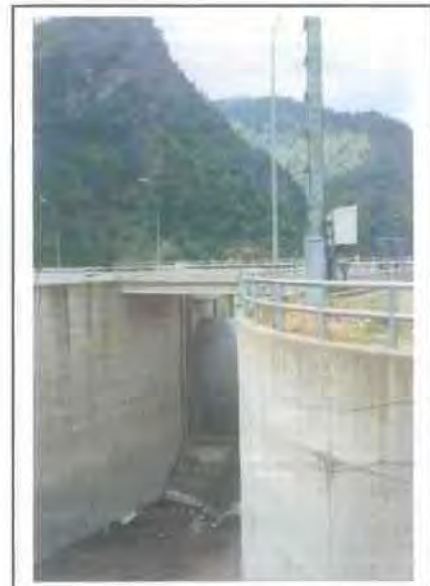
Η δημιουργούμενη λίμνη πρόκειται να μετατρέψει δραστικά το τοπίο από ποτάμιο σε λιμναίο. Σ' αυτή την περιοχή που θεωρείται αρκετά υποβαθμισμένη όσον αφορά το οικιστικό περιβάλλον και το φυσικό, η τεχνητή λίμνη ίσως λειτουργήσει σαν πόλος έλξης για την τουριστική ανάπτυξη.

Εικόνα 3.7: Όψη του φράγματος

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Εικόνα 3.8: Όψη του φράγματος

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Εικόνα 3.9: Άποψη του Αχελώου ποταμού μετά το φράγμα

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Αποπεράτωση του Έργου Εθνική Οδός Τρικάλων – Άρτας και της οδικής Σήραγγας Γκρόπας

Στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας περιλαμβάνονται και τα έργα της Εθνικής Οδού Τρικάλων Άρτας και η κατασκευή της σήραγγας της Γκρόπας. Η Εθνική Οδός είναι στο στάδιο της κατασκευής. Ένα από τα τμήματα της οδού που ολοκληρώθηκαν είναι η κατασκευή της σήραγγας Αετού.

Η κατασκευή της σήραγγας Γκρόπα θα κοστίσει σύμφωνα με προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης 5,5 δισεκατομμύρια δραχμές, ενώ το συνολικό έργο της κατασκευής του υπόλοιπου τμήματος της Εθνικής Οδού θα στοιχίσει 500 εκατομμύρια δραχμές (2000).

Οι σημαντικότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις που θα έχει το έργο είναι και τα ενδεικτικά μέτρα αντιμετώπισής τους:

- Οι μέτριες σε έκταση εκχερσώσεις καλλιεργειών και δένδρων.
- Αλλοιώσεις στο τοπίο από τα μεγαλύτερα κυρίως επιχώματα που θα αντιμετωπισθούν με φυτεύσεις πρανών επιχωμάτων και την απομάκρυνση κάθε είδους εργοταξιακής εγκατάστασης μετά το πέρας του έργου
- Μικρή ενόχληση της πανίδας που μπορεί να περιοριστεί με προτεινόμενες περιμετρικές δενδροστοιχίες. Η δημιουργία των σηράγγων βοηθά πολύ στη μη διακοπή της οικολογικής συνέχειας των ειδών της πανίδας.

3.9 Συμπεράσματα

Στην περιοχή μελέτης, όπως προκύπτει και από την παραπάνω ανάλυση εντοπίζονται χαρακτηριστικά μειονεκτικής περιοχής με διαρθρωτικά και αναπτυξιακά προβλήματα. Η δημογραφική αφαίμαξη τα τελευταία 40 χρόνια, είχε ως αποτέλεσμα τον μαρασμό των οικισμών του δήμου. Λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, μπορούμε να πούμε ότι θα πρέπει να υλοποιηθεί ένα ολοκληρωμένο χωροταξικό σχέδιο στην περιοχή.

Η περιοχή δεν πρέπει απλά να αποτελεί ένα σύνολο οικισμών, αλλά να την χαρακτηρίζει ένα κέντρο που θα μπορεί και πρέπει να συγκεντρώνει τα στοιχεία που θα το καταστήσουν ως ένα τουριστικό κέντρο. Η θέση του δεν είναι υποχρεωτικό να είναι κεντροβαρική αλλά πρέπει να επιλεγεί με βάση ιστορικά, πληθυσμιακά, γεωγραφικά ή και αναπτυξιακά στοιχεία. Στο κέντρο αυτό θα μπορούν να εντατικοποιηθούν κάθε είδους επενδύσεις είτε αυτές αναφέρονται στην προβολή της περιοχής είτε στην διαχείρισή της.

Το κέντρο αυτό θα πρέπει να συνδέεται όχι μόνο με όλους τους οικισμούς του δήμου (οδικά) αλλά και με άλλους μεγαλύτερους οικισμούς (διανομαρχιακό – διαπεριφερειακό επίπεδο). Ο οικισμός αυτός θα αποτελέσει κέντρο εξορμήσεων, συντονισμού και διοικητικού ελέγχου και θα πρέπει σε αυτόν να υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές όπως για παράδειγμα σχολείο, κέντρο ιατρικής περίθαλψης κλπ.

Εκτός από τα Στουρναραίικα που λόγω της διοικητικής τους θέσης στο δήμο έχουν τις περισσότερες λειτουργίες, το κέντρο αυτό μπορεί να είναι ο οικισμός της Μεσοχώρας αφού όπως θα δούμε και στο επόμενο κεφάλαιο θα είναι ο οικισμός που θα έχει τις περισσότερες απολαβές από την εκτροπή του Αχελώου. Παράλληλα το Βαθύρρευμα μπορεί να παίξει συμπληρωματικό ρόλο μιας και βρίσκεται σε κοντινή απόσταση με την Μεσοχώρα και πάνω στον ίδιο οδικό άξονα (οδικός άξονας Τρικάλων Άρτης).

Προτείνεται δηλαδή η δημιουργία μιας αναπτυξιακής ζώνης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου η οποία θα περιλαμβάνει τους οικισμούς Μεσοχώρα, Βαθύρρευμα και τα Στουρναραίικα οικισμοί στους οποίους ήδη έχουν χωροθετηθεί βασικές λειτουργίες.

Αναλυτικότερα έχουμε τα εξής για τους οικισμούς Μεσοχώρα, Βαθύρρευμα και Στουρναραίικα:

Κατά τους θερινούς μήνες τους οικισμούς του δήμου Πινδαίων επισκέπτονται κάτοικοι των αστικών κέντρων που έχουν την πατρική ή τη δεύτερη τους κατοικία στα χωριά της περιοχής. Τα έργα που θα υλοποιηθούν στην περιοχή δεν απευθύνονται μόνο προς τους μόνιμους κατοίκους των οικισμών αυτών, αλλά και στους επισκέπτες.

Ήδη στην Μεσοχώρα λειτουργεί ένας ξενώνας και ενοικιάζονται δωμάτια. Αυτό που μπορούμε να συμπεράνουμε είναι πως από όλους τους οικισμούς του δήμου οι περισσότεροι επισκέπτες (έστω και από αυτούς τους λίγους που υπάρχουν) προτιμούν να επισκεφτούν τη Μεσοχώρα. Άρα διαφαίνεται - έστω και τόσο «θολά» - ήδη η τάση για τουριστική ανάπτυξη στον συγκεκριμένο οικισμό. Ο οικισμός του Βαθυρρεύματος απλά θα μπει στην αναπτυξιακή τροχιά που θα ακολουθήσει η Μεσοχώρα λόγω της προσβασιμότητας και της γεινίασης του με αυτή, ενώ στα Στουρναραίικα υπάρχουν αρκετές λειτουργίες.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
 ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
 ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:
 ΝΕΑ ΧΩΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ - ΣΥΝΘΗΚΕΣ
 ΩΣ ΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ
 ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ
 ΔΗΜΟΥ ΠΙΝΔΑΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΑΡΑΦΑΝΤΑΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΧΑΡΤΗΣ 4

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ:
 ΖΩΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
 ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΙΝΔΑΙΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΔΗΜΟΣ ΠΙΝΔΑΙΩΝ
- ΟΙΚΙΣΜΟΙ
- ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
- ΠΟΤΑΜΙΑ
- ΖΩΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2002

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Γενικά

Η αναπτυξιακή διαδικασία νοείται ως μια καθολική ανάπτυξη που διέπει όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, σε επίπεδο οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, περιβαλλοντικό κ.λ.π. Για τη επιτυχία μιας τέτοιας προσπάθειας, απαιτείται η κατάρτιση ενός στρατηγικού σχεδίου το οποίο λαμβάνοντας υπόψη τα υφιστάμενα προβλήματα και τα πλεονεκτήματα της περιοχής, τις διαφαινόμενες κρίσεις και τις προοπτικές που γεννιούνται από τα νέα χωρικά και αναπτυξιακά δεδομένα, να ορίζει τους στόχους και να προβλέπει εκείνες τις δράσεις που θα αποτελέσουν τη βάση για μια συνεχή αναπτυξιακή πορεία.

4.1 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του δήμου Πινδαίων

Η μελέτη των στοιχείων ανάλυσης της περιοχής και η γνώση των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των οικισμών της περιοχής, μας επιτρέπει να κάνουμε μια συνολική εκτίμηση των πλεονεκτημάτων και των προβλημάτων που παρουσιάζονται στα όρια του Δήμου Πινδαίων.

Τα πλεονεκτήματα των δύο οικισμών του δήμου είναι:

- Το φυσικό περιβάλλον. Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω (βλέπε κεφ. 3^ο) οι οικισμοί Μεσοχώρα και Βαθύρρευμα βρίσκονται στην περιοχή NATURA 2000 και στην κοιλάδα του Βαθυρρέυματος, περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και με πλούσια πανίδα. Μετά τον κατακλυσμό το υπάρχον φυσικό περιβάλλον σε συνδυασμό με το υδάτινο στοιχείο της τεχνητής λίμνης πρόκειται να δημιουργήσουν τοπίο με ιδιαίτερη ομορφιά και να αποτελέσουν το σημείο αιχμής για την περαιτέρω ανάπτυξη της περιοχής.
- Οι τρεις αυτοί οικισμοί βρίσκονται κατά μήκος του οδικού δικτύου που συνδέει το νομό Τρικάλων με το νομό Άρτας. Το οδικό δίκτυο στα συγκεκριμένα σημεία βρίσκεται σε αρκετά καλή κατάσταση (ασφαλτόστρωση, σήραγγα, πλατύς δρόμος κλπ).
- Από άποψη τεχνικής υποδομής στη Μεσοχώρα υπάρχει δεύτερη βαθμίδα εκπαίδευσης (το μοναδικό γυμνάσιο σε όλον το δήμο) και υπάρχει και

τηλεφωνικό κέντρο. Στα Στουρναραίικα υπάρχει αγροτικό ιατρείο, αστυνομικός σταθμός, τηλεφωνικό κέντρο και δασαρχείο.

- Η περιοχή του δήμου γενικότερα έχει και μεγάλη πολιτιστική σημασία. Σύμφωνα με τελευταίες αρχαιολογικές έρευνες γύρω από τον οικισμό της Μεσοχώρας εντοπίστηκαν αραιοκατοικημένοι παραποτάμιοι οικισμοί των πρώτων ρωμαϊκών χρόνων. Ο οικισμός της Μεσοχώρας έχει μακρά ιστορία που χάνεται στα βάθη των αιώνων

Τα μειονεκτήματα των δύο οικισμών του δήμου είναι:

- Μέχρι στιγμής ένας μεγάλος αριθμός των κατοίκων της Μεσοχώρας αντιτίθεται στον κατακλυσμό της περιοχής. Ένα σημαντικό τμήμα του οικισμού πρόκειται να κατακλυσθεί ενώ δεν έχουμε «πραγματικά» για το εάν ο υπόλοιπος οικισμός μπορεί να χαρακτηριστεί βιώσιμος μετά τον κατακλυσμό ή αν θα υπάρξουν προβλήματα καθιζήσεως. Οι μέχρι τώρα μελέτες δεν αναφέρουν πιθανά προβλήματα, όπως επίσης δεν αναφέρουν και το καθεστώς απαλλοτρίωσης των εκτάσεων και των κτισμάτων που θα κατακλυσθούν (π.χ. εάν θα δοθούν στους ιδιοκτήτες χρηματικά ποσά, εάν θα χτιστεί σε κάποιο άλλο σημείο κοντά στον οικισμό πρότυπος νέος οικισμός κατακλυσθέντων κλπ).
- Ο πληθυσμός των τριών αυτών οικισμών όπως και του συνόλου του δήμου εμφανίζεται αρκετά γηρασμένος και δεν γνωρίζουμε εάν υπάρχουν περιθώρια ανανέωσης της πληθυσμιακής πυραμίδας.
- Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ασχολείται αποκλειστικά με την γεωργία και την κτηνοτροφία χωρίς να υπάρχει κατάρτιση για νέα προγράμματα, για εκμηχάνιση της γεωργίας και εκσυγχρονισμό των έστω λιγοστών και μικρών μεταποιητικών μονάδων.
- Δεν υπάρχει υγεία και πρόνοια παρά μόνο ένα γεωργικό ιατρείο στην έδρα του δήμου, όπως επίσης δεν υπάρχει και δίκτυο αποχέτευσης πόσο μάλλον εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων και χώροι ταφής απορριμμάτων και το δίκτυο ύδρευσης είναι «υπό κατασκευή». Τα παραπάνω στο μέλλον θα αποτελέσουν μεγάλο πρόβλημα όσον αφορά την υποβάθμιση του περιβάλλοντος είτε αυτό σημαίνει τη ρύπανσή του είτε την αισθητική υποβάθμιση του τοπίου.
- Η υπάρχουσα οδική σύνδεση των δύο αυτών οικισμών με τους υπόλοιπους οικισμούς είναι σε άσχημη κατάσταση. Κατά τους χειμερινούς μήνες υπάρχουν

προβλήματα αποχιονισμού και αρκετοί οικισμοί βρίσκονται σε κατάσταση απομόνωσης. Σε πολλά σημεία το οδικό δίκτυο είναι χωματόδρομος και μάλιστα σε κατάσταση απαγορευτική για τη διέλευση ιδιωτικής χρήσης αυτοκινήτου. Μερικά από τα χωριά που βρίσκονται μακριά από τον βασικό οδικό άξονα είναι ακατοίκητα τους περισσότερους μήνες του χρόνου.

- Οι μετακινήσεις γίνονται με ιδιωτικής χρήσης αυτοκίνητα ή με λεωφορεία του ΚΤΕΛ με κάποια δρομολόγια την εβδομάδα.

4.2 Γενικές αρχές – Αναπτυξιακοί στόχοι

Η στρατηγική ανάπτυξης είναι φυσικό να στηρίζεται στις αρχές της αειφορικής ανάπτυξης, της αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού, του σεβασμού στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον και στην ανάδειξη της ιστορίας και των παραδόσεων των κατοίκων της περιοχής. Κυρίαρχος στόχος είναι να προχωρήσουμε σε δράσεις, μεγάλης ή μικρής κλίμακας, χωρίς να τραυματίσουμε τις συνθήκες εκείνες που καθιστούν την περιοχή ελκυστική προς τον επισκέπτη, αλλά να αμβλύνουμε τα μειονεκτήματα σε υποδομές και οργάνωση και να αναδείξουμε το συνολικό χαρακτήρα της περιοχής.

Παράλληλα, χρειάζεται να υπάρχει διασπορά των προτεινόμενων δραστηριοτήτων σε διάφορους οικισμούς και όχι συγκέντρωση αυτών στην έδρα του δήμου -τα Στουρναραίικα, καθώς και η κινητοποίηση και δραστηριοποίηση του τοπικού πληθυσμού στην υλοποίηση μιας συνολικής και ισομερούς ανάπτυξης.

Πιο συγκεκριμένα, η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της ανάλυσης της περιοχής μελέτης και τα εγγενή μειονεκτήματα ή πλεονεκτήματα που προκύπτουν, καθώς και τα νέα χωρικά δεδομένα καθορίζουν τους βασικούς στρατηγικούς στόχους για την ανάπτυξη του Δήμου.

Ο πρώτος στόχος αφορά την αναζήτηση μεθόδων ενίσχυσης και διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας. Αναζητούνται εναλλακτικοί τρόποι απασχόλησης των κατοίκων, αύξησης των εισοδημάτων και συνεπώς της ευημερίας τους. Η, σχεδόν αποκλειστική ενασχόληση με τον πρωτογενή τομέα είχε αρνητικά αποτελέσματα όσον αφορά την υποβάθμιση του περιβάλλοντος αλλά και τον γενικότερο μαρασμό των οικισμών του δήμου, αφού μεγάλο μέρος του πληθυσμού μετανάστευσε προς άλλες περιοχές για να βρει εργασία. Ο επαναπροσανατολισμός

της εργασίας στους δύο αυτούς οικισμούς του δήμου Πινδαίων (μέσω πάντοτε της πολυδραστηριότητας) θα επιφέρει θεαματικές αλλαγές στην κοινωνικο-οικονομική σύσταση των οικισμών αυτών και γενικότερα και του δήμου.

Ο δεύτερος στόχος αφορά όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της περιοχής που της προσδίδουν μια ιδιαίτερη πολιτιστική και πολιτισμική ταυτότητα. Ο Δήμος Πινδαίων χαρακτηρίζεται από μια πληθώρα παραδόσεων, ιστορικών καταβολών και μοναδικής πολιτιστικής κληρονομιάς που, δυστυχώς, κινδυνεύουν να χαθούν στο πέρασμα των χρόνων. Όλα τα παραπάνω έχουν δημιουργήσει διάφορα άτυπα δίκτυα εισροών και εκροών, που αναφέρονται σε πολιτιστικές και οικονομικές συναλλαγές. Παράλληλα συνθέτουν ένα αξιόλογο πολιτισμικό σκηνικό που θα πρέπει να αξιοποιηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να εξυπηρετηθούν οι γενικότεροι οικονομικοί και κοινωνικοί στόχοι.

Τέλος, ο τρίτος στόχος σχετίζεται με το γενικότερο χωροταξικό σχεδιασμό της περιοχής μελέτης. Ο ρόλος του κάθε οικισμού θα πρέπει να είναι καθορισμένος μέσα στο γενικότερο πλαίσιο οργάνωσης διαχείρισης, προγραμματισμού και διοίκησης του Δήμου. Το ζητούμενο στην περίπτωση αυτή έχει να κάνει με την ισόρροπη ανάπτυξη του χώρου. Ο δήμος Πινδαίων, σήμερα, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί δύο ταχυτήτων όσο αφορά τη δυναμική ανάπτυξης που παρουσιάζουν οι επιμέρους οικισμοί. Τα επιμέρους πλεονεκτήματα που παρουσιάζουν οι μεγαλύτεροι οικισμοί (Μεσοχώρα, Στουρναραίικα), θα πρέπει να μεταφραστούν και σε πλεονέκτημα για ολόκληρη τη περιοχή με απώτερο στόχο τη συνοχή και ομαλή ανάπτυξη ολόκληρου του Δήμου.

4.3 Επιλογή περιοχής παρεμβάσεων

Στο νομό Τρικάλων έντονη ανάπτυξη χαρακτηρίζει τις περιοχές που βρίσκονται κατά μήκος δύο οδικών αξόνων. Η πρώτη περιοχή είναι αυτή των Μετεώρων – κατά μήκος του οδικού άξονα Τρικάλων Καλαμπάκας και η δεύτερη και όχι και τόσο ανεπτυγμένη αυτή των Περτουλιώτικων λιβαδιών κατά μήκος του οδικού άξονα Πύλης Νεραϊδοχωρίου.

Στην πρώτη περιοχή έχουμε ανάπτυξη λόγω του συγκριτικού πλεονεκτήματος των βράχων των Μετεώρων που έχουν χαρακτηριστεί από την UNESCO ως μνημεία

παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής αυτής είναι αρκετά μεγάλη και οφείλεται κυρίως στον θρησκευτικό τουρισμό.

Στην δεύτερη περιοχή έχουμε το χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου, που αν και δεν είναι τόσο γνωστό, κατά τους χειμερινούς μήνες ελκύει έναν μεγάλο αριθμό τουριστών. Η ομορφιά του φυσικού περιβάλλοντος και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα τον δεκαπενταύγουστο (π.χ. πανηγύρεις, αντάμωμα Βλάχων και Σαρακατσαναίων κλπ) προσελκύουν πολύ κόσμο από τη γύρω περιοχή αλλά και από άλλα μέρη της Ελλάδας.

Η περιοχή μελέτης μας (Δήμος Πινδαίων) βρίσκεται κατά μήκος του οδικού άξονα Πύλης Άρτας. Είναι από τις λιγότερο ανεπτυγμένες στο Νομό Τρικάλων. Η δημιουργία του ταμιευτήρα της Μεσοχώρας μπορεί μέχρι στιγμής να προκαλεί προβλήματα και δυσανασχετήσεις στους κατοίκους της περιοχής αλλά επίσης δημιουργεί και ένα συγκριτικό πλεονέκτημα για τον δήμο και κυρίως για τους οικισμούς του δήμου που βρίσκονται περιμετρικά της τεχνητής λίμνης.

Ένα ολοκληρωμένο στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης που θα έχει σε εξέχουσα θέση την προστασία του περιβάλλοντος θα μπορέσει να θέσει σε αναπτυξιακή τροχιά τους οικισμούς που επηρεάζονται από τη δημιουργία του ταμιευτήρα της Μεσοχώρας. Στο σχέδιο αυτό βαρύνουσα σημασία έχει και ο τουρισμός και η ανάπτυξή του στην μελετώμενη περιοχή. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο τουρισμός από μόνος του δεν πρόκειται να αποτελέσει λύση για τον επαναπροσανατολισμό του εργατικού δυναμικού της περιοχής. Μπορεί να είναι ένα τμήμα της πολυδραστηριότητας που μπορεί και πρέπει να εδραιωθεί για την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία των κατοίκων.

Ο τουρισμός είναι η «εθνική μας βιομηχανία» και με προσεγμένες δράσεις ίσως μπορέσει να συγκρατήσει τον πληθυσμό των οικισμών αυτών και να βοηθήσει και στην ανάπτυξη του δήμου.

4.3.1 Η δημιουργία της τεχνητής λίμνης: το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής

Η θέα από τους οικισμούς που βρίσκονται περιμετρικά της λίμνης ή από τη διαδρομή προς και από τους οικισμούς αυτούς πρόκειται να αποτελέσει σημαντικό πόλο έλξης τουριστών.

Ο νέος ταμιευτήρας της Μεσοχώρας θα αποτελέσει ένα νέο ανθρωπογενές περιβάλλον. Το ανάγλυφο -όπως και το τοπίο -αλλάζει μορφή και θα δημιουργηθούν νέες δραστηριότητες που θα είναι σε πλήρη εξάρτηση με το νερό της λίμνης.

Το νέο αυτό περιβάλλον που πρόκειται να δημιουργηθεί σε συνδυασμό με τους υπάρχοντες φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους μπορούν να δημιουργήσουν νέες προοπτικές για την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων διαφορετικών από αυτών του πρωτογενούς τομέα.

4.3.2 Ο ρόλος της ΔΕΗ

Οι περιορισμοί που δημιουργούνται λόγω της ανάμειξης της ΔΕΗ στο έργο του Αχελώου έχουν να κάνουν με το ιδιοκτησιακό καθεστώς.

Το νομικό καθεστώς που διέπει τις λίμνες είναι αυτό των νόμων 1739/87 περί «διαχείρισης των υδατικών πόρων και άλλες διατάξεις» και 1280/82 περί «παραχώρησης αγροτικών εκτάσεων ιδιοκτησίας ΔΕΗ».

Η ΔΕΗ διατηρεί το δικαίωμα να αυξομειώνει τη στάθμη λειτουργίας καθώς και τις λειτουργικές ανάγκες του συστήματος παραγωγής και διανομής ενέργειας αφού οι ταμιευτήρες είναι οι ρυθμιστές του συστήματος. Γι' αυτό το λόγο η χρήση του νερού για μια απόσταση 1-2 χλμ από το φράγμα είναι επικίνδυνη και σε μια απόσταση 1 χλμ από το φράγμα απαγορεύεται η ναυσιπλοΐα (όπως βεβαίως γίνεται και σε όλες τις λίμνες στη χώρα μας). (Βενέτη Αγ., 2000)

Η ΔΕΗ μπορεί να παραχωρεί εκτάσεις στις ζώνες μεταξύ ανώτατης στάθμης λειτουργίας και ανώτατης στάθμης πλημμύρων (άρθρο 2, παράγραφος 1 Ν1280/82). Έτσι για την τεχνητή λίμνη της Μεσοχώρας έχουμε:

- Υψόμετρο απαλλοτρίωσης 773μ.
- Μέγιστη στάθμη λειτουργίας 770μ.
- Ελάχιστη στάθμη λειτουργίας 731μ.

(Βενέτη Αγ., 2000)

Μέσα από την τοπογραφική αναγνώριση μπορούν να βρεθούν παραλίμνιες περιοχές που να είναι κατάλληλες για εγκαταστάσεις αναψυχής και παραμονής στη λίμνη και να παραχωρηθούν στον φορέα τουριστικής ανάπτυξης. Οι παραχωρήσεις αυτές συνοδεύονται από μια σειρά όρων και δεσμεύσεων που ουσιαστικά αποτελούν ειδικούς κανονιστικούς όρους. Οι εκτάσεις αυτές δεν είναι κατάλληλες για μόνιμες

εγκαταστάσεις παρά μόνο για ειδικές λυόμενες εγκαταστάσεις που μπορούν να αποσυναρμολογηθούν ή/ και να είναι πλωτές.

Ο ρόλος της ΔΕΗ είναι αρκετά σημαντικός αφού μέχρι στιγμής είναι η μόνη επιχείρηση που μπορεί να διαχειρισθεί τη λίμνη.

4.4 Προτάσεις

Για την επίτευξη των παραπάνω γενικών στόχων απαιτείται μια πολύπλευρη παρεμβατική προσπάθεια και μια ολοκληρωμένη ενεργοποίηση σε πολλαπλούς άξονες προτάσεων και δράσεων, που εμπλέκουν τόσο το τοπικό, όσο και το κεντρικό επίπεδο. Οι αναπτυξιακές προτάσεις που έπονται, αλλά και οι δράσεις που τις στηρίζουν, λαμβάνουν υπόψη τα μειονεκτήματα και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής, εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε στο σημείο αυτό ότι οι δράσεις αυτές δεν λειτουργούν ανεξάρτητα αλλά ως μια ολότητα με αλληλεπιδράσεις και εμφανή σημάδια συνεργασίας και αλληλοεπικαλύψεων.

4.4.1 Δημιουργία προϋποθέσεων για ισόρροπη ανάπτυξη

Οι προσπάθειες εσωτερικής οργάνωσης του νέου Δήμου θα πρέπει να στηρίζονται στην κοινή θέληση και στην εξασφάλιση της κοινωνικής συναίνεσης, με απώτερο στόχο την εξυπηρέτηση του συνόλου του πληθυσμού και της οικονομίας ολόκληρης της περιοχής. Κάτι τέτοιο εξασφαλίζεται από την ορθολογική χωροθέτηση και λειτουργία των κοινωνικών εξοπλισμών, των εξυπηρετήσεων και των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Η αναβάθμιση αυτή οφείλει να αποβλέπει στη χωρική συνοχή ως πρωταρχικό στόχο πάνω στον οποίο θα στηριχτεί η τοπική κοινωνική συναίνεση για ένα κοινό σχέδιο ανάπτυξης. Με βάση τη λογική αυτή, οι νέες σχέσεις θα πρέπει να βασίζονται στο σεβασμό των δικαιωμάτων των κατοίκων της χώρας για πρόσβαση σε υπηρεσίες και εξυπηρετήσεις χωρίς αναγκαστική αλλαγή του τόπου κατοίκησης τους. (Γούσιος Δ., 1997).

4.4.1.1 Τουρισμός. Ανησυχίες και προοπτικές

Στη σημερινή εποχή κυριαρχεί η αντίληψη ότι ο τουρισμός είναι καταστροφικός. Αυτή η λανθασμένη αντίληψη οφείλεται στο γεγονός ότι εδώ και χρόνια η τουριστική ανάπτυξη αφήνεται στα χέρια ατόμων που δεν ξέρουν τι είναι ο τουρισμός και πως πρέπει να σχεδιάζεται. (Gunn, 1979/ 1994)

Ο τουρισμός σημάδεψε χαρακτηριστικά την αναπτυξιακή πορεία πολλών περιοχών τόσο στον ανεπτυγμένο όσο και στον αναπτυσσόμενο κόσμο είτε όταν ήταν δραστηριότητα των λίγων το 19^ο αιώνα είτε όταν έγινε κοινωνική αναγκαιότητα τις τελευταίες δεκαετίες του 20ου. Αρχικά ήταν μια διέξοδος σε περιοχές με φυσικούς και πολιτισμικούς πόρους αλλά σήμερα η ανάπτυξή του αποτελεί μια από τις βασικές προτεραιότητες και επιλογές για κάθε περιοχή. Συνήθως ο τουρισμός αναπτύσσεται με τρόπο απρογραμμάτιστο αλλά από την δεκαετία του 1960 ο τουριστικός σχεδιασμός χαρακτηρίστηκε αναγκαίος για τους εξής λόγους:

1. Η άναρχη και απρογραμμάτιστη τουριστική ανάπτυξη προκάλεσε σε πολλές περιπτώσεις αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον αλλά και στις οικονομίες και κοινωνίες των περιοχών αυτών σε όλα τα χωρικά επίπεδα.
2. Νέοι τουριστικοί προορισμοί έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια και έτσι έχουμε ανταγωνισμό μεταξύ προορισμών και ο σχεδιασμός είναι αυτός που θα μπορέσει να εξασφαλίσει την βιωσιμότητά των.

(Μπριασούλη,2000)

Σήμερα έχει εκπονηθεί ένας μεγάλος αριθμός μελετών για όλα τα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού αλλά κατά πόσο έχουν τηρηθεί – εφαρμοστεί αυτές οι μελέτες ή κατά πόσο η τουριστική ανάπτυξη είναι αποτέλεσμα αυτού του σχεδιασμού δεν μπορούμε να το γνωρίζουμε. (Μπριασούλη,2000)

Το ενδιαφέρον για την άγρια φύση και τα φυσικά περιβάλλοντα μαζί με τη συνειδητοποίηση των ανθρωπίνων παρεμβάσεων έχει αναπτυχθεί από τη δεκαετία του '60 (Burton R., 1991/1995). Οι σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις που επέφερε ο μαζικός τουρισμός τόσο στο φυσικό όσο και στο κοινωνικό περιβάλλον, οδήγησαν σταδιακά στη δυναμική ανάπτυξη άλλων μορφών τουρισμού όπως είναι οι νέες, οι εναλλακτικές και οι ειδικές μορφές τουρισμού.

Δυνατότητες ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού

Ως νέες μορφές τουρισμού νοούνται εκείνες, οι οποίες αναπτύχθηκαν παράλληλα ή αμέσως μετά την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού και στηρίζονται κυρίως στη δημιουργία μιας συμπληρωματικής σχέσης με αυτόν. Στην πορεία όμως, κατέληξαν να λειτουργούν κι αυτές οι μορφές μαζικά, διατηρώντας ωστόσο τη διαφοροποίηση τους από το πρότυπο του μαζικού τουρισμού όσον αφορά την εξειδίκευση που προσφέρουν. Τέτοιες μορφές είναι: τα θεματικά πάρκα, ο τουρισμός κινήτρων, η χρονομετρική μίσθωση κ.α.

Στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού περιλαμβάνονται εκείνες, οι οποίες εστιάζονται στην ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος (δηλαδή δίνουν έμφαση στα κίνητρα που σχετίζονται με το περιβάλλον) και υπό την έννοια αυτή αντιτίθενται στο κλασσικό πρότυπο του μαζικού τουρισμού. Χαρακτηριστικό των μορφών αυτών αποτελεί το γεγονός ότι είναι προσαρμοσμένες στις τουριστικές δραστηριότητες που αναζητεί ο τουρίστας (περιβαλλοντικές, αθλητικές, πολιτιστικές δραστηριότητες, φυσιολατρεία κ.α.)

Τέλος υπάρχουν και οι ειδικές μορφές τουρισμού. Αυτές καταγράφουν την κυριαρχία των ειδικών κινήτρων που οδηγούν στο ταξίδι (οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν μέρος των ειδικών μορφών). Χαρακτηριστικό των ειδικών μορφών τουρισμού είναι ότι έχουν τη δυνατότητα να «εντάσσονται» στην τοπική κοινωνική, παραγωγική και περιβαλλοντική δομή επιτρέποντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ανάπτυξη μοντέλων ήπιου και αειφορικού τουρισμού. (Τσάρτας Π.,1996)

Στη συνέχεια, αναφέρονται συγκεκριμένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες θα μπορούσαν να προωθηθούν στους οικισμούς του Δήμου Πινδαίων. Έτσι, προτείνουμε τις παρακάτω μορφές:

- Ο *αγροτουρισμός*, που ενδείκνυται περισσότερο για τις ορεινές περιοχές όπως είναι η δική μας, θα μπορούσε να αποτελέσει ένα νέο πεδίο δράσης για τη περιοχή. Το πεδίο δράσης του αγροτουρισμού είναι ο συνδυασμός της αγροτικής απασχόλησης με την τουριστική δραστηριότητα. Ειδικότερα, συνδυάζει τη διαμονή σε παραδοσιακό περιβάλλον με τη φυσιολατρία και με αθλητικές δραστηριότητες, ενώ βοηθάει τον τουρίστα να επανακτήσει την ισορροπία, που οι ρυθμοί εργασίας και η ζωή στην πόλη τον έκαναν να χάσει.
- Ο *περιηγητικός τουρισμός*, ο οποίος έχει μεγάλη παράδοση στη χώρα μας, τόσο στους αλλοδαπούς όσο και στους ημεδαπούς τουρίστες, αφορά την κατεύθυνση

των τουριστών σε περιοχές που διαθέτουν πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Μια ενδιαφέρουσα εξειδίκευση αποτελεί ο περιπατητικός τουρισμός, ο οποίος στοχεύει στην ουσιαστική γνωριμία μιας περιοχής μέσα από διέλευση από μονοπάτια. Οι ορεινοί όγκοι της περιοχής μελέτης, με τα πυκνά πευκοδάση και την πανοραμική θέα της λίμνης που θα δημιουργηθεί, προσφέρονται για περιπατητικές διαδρομές. Σημαντικό στοιχείο για την ανάπτυξη αυτού του είδους τουρισμού είναι το μεγάλο ενδιαφέρον των επισκεπτών, αλλά και το ήδη υπάρχον δίκτυο από μονοπάτια, τα οποία όμως δεν έχουν αξιοποιηθεί λόγω έλλειψης των απαραίτητων υποδομών. Θα πρέπει, δηλαδή, να γίνει χαρτογράφηση της περιοχής, σήμανση των μονοπατιών και επιμέρους παρεμβάσεις, όπως σταθμοί ανάπαυσης κ.α.

- *Ο οικολογικός τουρισμός*, είναι μια μορφή αρκετά διαδεδομένη κυρίως στις αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες και ικανοποιεί τις ανάγκες αναψυχής ατόμων, που επιθυμούν να περάσουν τις διακοπές τους όσο πιο κοντά στη φύση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Η ζήτηση του αυξάνεται ολοένα και περισσότερο, λόγω του ότι σε πολλά από τα ταξίδια του συνδυάζεται η προστασία του περιβάλλοντος και η φυσιολατρία με την εκπαίδευση. Η περιοχή μελέτης έχει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης αυτής της μορφής τουρισμού, λόγω του μοναδικού φυσικού πλούτου που διαθέτει.
- *Ο πολιτιστικός τουρισμός*, ο οποίος αφορά την αναβίωση και την προβολή στοιχείων της πολιτιστικής παράδοσης στους τουρίστες, είτε μέσα από διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις είτε με τη συγκρότηση πολιτιστικών δικτύων, που συνδέουν τις διαφορετικές περιοχές μέσα από ένα ενιαίο πλαίσιο αναφοράς. Το ενδιαφέρον της Ε.Ε. παρουσιάζεται ιδιαίτερα αυξημένο τα τελευταία χρόνια, για την προώθηση τέτοιου είδους προγραμμάτων πολιτιστικού τουρισμού.
- *Ο αθλητικός τουρισμός*, ο οποίος περιλαμβάνει διάφορος τύπους. Μπορεί να είναι η ορειβασία και η ανάβαση σε κορυφές των γύρω βουνών, παράλληλα μπορεί να γίνεται και διεξαγωγή διαφόρων αγώνων ποδηλάτου βουνού αφού η μορφολογία της περιοχής το επιτρέπει. Με τη δημιουργία της τεχνητής λίμνης μπορούν να διεξαχθούν και ιστιοπλοϊκοί αγώνες. Οι μορφές άθλησης που αναφέρθηκαν παρουσιάζουν ένα αρκετά υψηλό βαθμό επικινδυνότητας κυρίως λόγω των τραυματισμών που μπορεί να συμβούν, γι' αυτό και οι παραπάνω δραστηριότητες

πρέπει να λαμβάνουν χώρα μόνο σε προγραμματισμένες περιοχές που να έχουν κατάλληλη σήμανση και πάντα υπό την επίβλεψη κάποιου υπεύθυνου.

- Τέλος, ο *κοινωνικός τουρισμός*, ο οποίος περιλαμβάνει ειδικές κοινωνικές και επαγγελματικές κατηγορίες ατόμων. Η περίπτωση ενίσχυσης ατόμων τρίτης ηλικίας θα μπορούσε να βοηθήσει στην αύξηση των επισκεπτών στους οικισμούς της περιοχής. Μειονέκτημα αποτελεί το γεγονός, οι τουρίστες αυτού του τύπου γενικότερα θεωρούνται δεύτερης κατηγορίας εξαιτίας των μειωμένων τιμών που τους γίνονται.

(Τσάρτας Π., 1996)

Οι ειδικές μορφές δίνουν μια ιδιαίτερη έμφαση στον τουρισμό, ότι δηλαδή έχει περισσότερες από τις δυο γνωστές διαστάσεις, τις διακοπές και την ψυχαγωγία. Υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός ειδικών μορφών τουρισμού που επιτρέπουν την ταύτισή του με ένα φάσμα πολιτιστικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων που σε συνάρτηση με την προστασία του περιβάλλοντος έχουν ως αποτέλεσμα την επίτευξη της αειφορίας στον τουρισμό. Όσον αφορά τις αντιδράσεις στις επιπτώσεις του τουρισμού στις περιοχές της υπαίθρου, το γενικό συμπέρασμα είναι ότι ο τουρισμός μπορεί και έχει αντιμετωπισθεί ως μια κατάλληλη μορφή εναλλακτικής χρήσης της γης για την περισσευούμενη γεωργική γη και ως ένα συμπληρωματικό μέσο των γεωργικών εισοδημάτων που μειώνονται. (Burton R., 1991/1995)

Οι οικισμοί της Μεσοχώρας και του Βαθυρρεύματος μπορούν να συνδυάσουν όλα τα παραπάνω. Ήδη στον οικισμό του Βαθυρρεύματος αρκετοί «τουρίστες» ψαρεύουν στο ποτάμι, κάνουν ελεύθερο κάμπινγκ και ακολουθούν το παραποτάμιο μονοπάτι για πεζοπορία. Στον οικισμό της Μεσοχώρας λαμβάνουν χώρα κατά τους θερινούς μήνες οι εξής δραστηριότητες:

1. Ορειβατικός περίπατος: Πορεία στις ομαλές πλαγιές και βοσκοτόπια νότια της Μεσοχώρας.
2. Ορειβατική ανάβαση: Ανάβαση στην κορυφή της Πίνδου, Αυγό
3. Ποτάμιες Δραστηριότητες: Στον Ασπροπόταμο:
 - α. Ψάρεμα ντόπιας άγριας πέστροφας υπό όρους.
 - β. Κολύμπι σε φυσικές και τεχνητές "πισίνες".
 - γ. Κατάβαση του ποταμού με φουσκωτή βάρκα.

4. Motocross και mountainbike

5. Φράγμα: Επίσκεψη στο χώρο δημιουργίας του υδροηλεκτρικού φράγματος.

Για όλες τις δραστηριότητες δεν υπάρχει υποδομή αλλά οργανώνονται εκ των ενόντων.

Η συγκεκριμένη περιοχή αλλά και οι δύο οικισμοί που μας ενδιαφέρουν δεν παρουσιάζουν μέχρι στιγμής έντονη τουριστική δραστηριότητα έτσι μέχρι στιγμής δεν υπάρχει πρόβλημα εξάρτησης του πληθυσμού από τον τουρισμό. Ο συνδυασμός δραστηριοτήτων του πρωτογενή και του τριτογενή τομέα μπορεί να γίνει προσοδοφόρος αλλά χρειάζονται και κάποια μέτρα – να θεωρήσουμε δηλαδή κάποια βασικά σημεία δράσης για την τουριστική ανάπτυξη των οικισμών αυτών αλλά και της ευρύτερης περιοχής μελέτης. Τα μέτρα – δράσεις είναι:

1. Δράσεις προβολής της περιοχής – προγράμματα κατάρτισης.

Πρωταρχικός στόχος ενός ολοκληρωμένου αναπτυξιακού προγράμματος, πρέπει να είναι το άνοιγμα σε νέες αγορές στο εσωτερικό. Επομένως, θα πρέπει να γίνει μια συντονισμένη διαφημιστική καμπάνια με σαφείς προσανατολισμούς όσο αφορά το πεδίο δράσης της. Το διαδίκτυο αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο δράσης προς την κατεύθυνση αυτή. Με βάση τους παραπάνω προβληματισμούς προτείνονται οι συγκεκριμένες δράσεις:

α) Είναι απαραίτητη η προβολή της περιοχής σε τοπικό αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Για την οργάνωση μιας ολοκληρωμένης πρότασης προβολής και δημοσίων σχέσεων προτείνονται τα παρακάτω σημεία:

- i. Με συμμετοχές σε εκθέσεις τουρισμού
- ii. Με οργάνωση και εκτέλεση πολιτιστικών εκδηλώσεων
- iii. Με έκδοση τουριστικού οδηγού και ενημερωτικών φυλλαδίων για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών.

β) Εκπαίδευση – κατάρτιση του πληθυσμού που θέλει να ενασχοληθεί με τον τουρισμό. Πρωταρχικός σκοπός είναι η ανάπτυξη και εξειδίκευση στην παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου καθώς και η διαμόρφωση μηχανισμών άμεσης εξυπηρέτησης.

2. Αξιοποίηση των δυνατοτήτων αναψυχής που προσφέρει η περιοχή

Όλες οι δραστηριότητες που ήδη λαμβάνουν χώρα στους οικισμούς Μεσοχώρα και Βαθύρρευμα μπορούν μέσω της οργάνωσης και του προγραμματισμού να αξιοποιηθούν.

- Δημιουργία ορειβατικού συλλόγου. Ο σύλλογος αυτός μπορεί να διοργανώνει σεμινάρια για όσους θα ήθελαν να γίνουν μέλη του και κατόπιν εκδρομές στα γύρω βουνά αλλά και περιηγήσεις στην γύρω περιοχή ακολουθώντας τα μονοπάτια.
- Διοργάνωση ποτάμιων – λιμναίων δραστηριοτήτων. Οι δραστηριότητες αυτές μπορεί να είναι ψάρεμα σε συγκεκριμένα σημεία της λίμνης, κολύμπι (όπου με βάση τους κανονισμούς επιτρέπεται) και άλλα σπορ. Οι δραστηριότητες αυτές δεν χρειάζεται να κινούνται μόνο γύρω από την ακτίνα των αθλητικών δραστηριοτήτων. Η δημιουργία ενός πολιτιστικού συλλόγου που θα διοργανώνει κάθε χρόνο συγκεντρώσεις, κάποιο φεστιβάλ χορού, συναυλίες και ότι άλλο έπεται μπορεί να «διαφημίσει» την περιοχή και σε άλλους επισκέπτες και όχι μόνο σ' αυτούς που κατάγονται από τους οικισμούς της περιοχής.

Για να υλοποιηθούν όμως όλα τα παραπάνω θα πρέπει να έχουν γίνει και οι κατάλληλες ενέργειες όσον αφορά τις υποδομές είτε αυτές είναι τεχνικές είτε είναι κοινωνικές. Οι υποδομές θα αναλυθούν παρακάτω.

4.4.1.2 Πρωτογενής τομέας

Είναι γνωστό ότι οι σημερινές κυρίαρχες τάσεις αναφορικά με τη διάρθρωση της παραγωγικής διαδικασίας, αποτελούν η εντεινόμενη παγκοσμιοποίηση των αγορών, η απελευθέρωση των εμπορικών φραγμών και η κίνηση του κεφαλαίου και της τεχνογνωσίας. Όλα τα παραπάνω οδηγούν σε αύξηση της ανεργίας στην γεωργία, εντατικοποίηση του φαινομένου της πολυδραστηριότητας, αύξηση της εξάρτησης από κρατικές και κοινοτικές επιδοτήσεις και, εν τέλει μείωση της βιωσιμότητας των γεωργικών επιχειρήσεων. Για να μετατραπεί, επομένως, ο γεωργικός τομέας της περιοχής σε ανταγωνιστικός θα πρέπει καταρχήν να προσαρμοστεί στις ανάγκες της αγοράς, επενδύοντας στις νέες εξελίξεις.

Η γεωργία μαζί με την κτηνοτροφία αποτελούν παραδοσιακό τομέα απασχόλησης για την περιοχή. Χαρακτηριστικό της σημερινής κατάστασης όσον αφορά την γεωργία αποτελεί ο μικρό γεωργικός κλήρος, το μικρό μέγεθος εκμετάλλευσης και η μορφολογία της περιοχής, ενώ όσον αφορά την κτηνοτροφία η εκμετάλλευση από οικογενειακές μονάδες παραγωγής, τα προβλήματα που δημιουργούν οι έντονες καιρικές συνθήκες και η μη ύπαρξη της κατάλληλης τεχνικής υποδομής. Στον πρωτογενή τομέα ασχολούνται κυρίως οι κάτοικοι που ανήκουν στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες συνδυάζοντας και άλλες δραστηριότητες για να μπορέσουν να αποκτήσουν βιώσιμο εισόδημα.

Λόγω της εδαφολογικής σύστασης της περιοχής αλλά και την πληθυσμιακής διάρθρωσης των οικισμών, δεν είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί αναδιάρθρωση ή αναπροσανατολισμός των καλλιεργειών. Η πρόταση για τον πρωτογενή τομέα αφορά κυρίως την τυποποίηση των προϊόντων, τα οποία μπορούν να πωλούνται είτε άμεσα στους επισκέπτες της περιοχής είτε έμμεσα σε καταστήματα του νομού. Λειτουργώντας στα πλαίσια του Δήμου οι αγρότες και οι κτηνοτρόφοι έχουν τη δυνατότητα σύστασης ομάδων παραγωγών οι οποίες θα τυποποιούν τα προϊόντα τους και θα τα πωλούν σε ειδικά περίπτερα σε όλη την έκταση του Δήμου και κυρίως στους οικισμούς της Μεσοχώρας και του Βαθυρρεύματος που είναι και οι πιο προσβάσιμοι σε σύγκριση με τους άλλους οικισμούς του Δήμου.

Τέλος, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην επιμόρφωση και κατάρτιση των νέων αγροτών. Πιο συγκεκριμένα, θεωρείται ως απολύτως απαραίτητη μια συνολική πρόταση σύνδεσης του αγροτικού χώρου και του πληθυσμού του με την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επιμόρφωση του, λαμβάνοντας υπόψη και τις τοπικές ανάγκες και τις συλλογικές και ατομικές δεξιότητες. Κάτι τέτοιο θα ήταν εφικτό με την οργάνωση και τη διεξαγωγή σεμιναρίων, αλλά και τη θέσπιση κινήτρων για την παρακολούθηση τους, τη συνεχή ενημέρωση σε διάφορα ζητήματα όπως η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, ο αγροτουρισμός, οι πολιτικές και τα προγράμματα που εφαρμόζονται από την Ε.Ε. κ.λ.π .

4.4.1.3 Στήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας και κυρίως των ΜΜΕ

Η στήριξη των υφιστάμενων επιχειρήσεων στην περιοχή και η προσέλκυση νέων είναι ένα δύσκολο έργο που προϋποθέτει καταρχήν την πλήρη εκμετάλλευση όλων των πλεονεκτημάτων που διαθέτει η περιοχή. Σε ότι αφορά τις μικρομεσαίες

επιχειρήσεις (ΜΜΕ) πιστεύεται ότι η ανάπτυξη τους πρέπει να στηριχτεί περισσότερο στην διαδικασία σωστής πληροφόρησης και ενημέρωσης. Με τα νέα διεθνή οικονομικά δεδομένα και την ανάπτυξη του παγκόσμιου ανταγωνισμού η πληροφόρηση έχει αποκτήσει τέτοια σημασία ώστε να θεωρείται ίδιας αξίας παραγωγικός συντελεστής με τους φυσικούς πόρους και την εργασία. Στα σημερινά πλαίσια παραγωγικής δραστηριότητας το επίπεδο, ο χρόνος και η ταχύτητα της πληροφόρησης είναι σημαντικοί παράγοντες για την επιβίωση και την ανάπτυξη όχι μόνο των ΜΜΕ αλλά και όλων των δραστηριοτήτων που κινούνται μέσα σε μεταβαλλόμενα ή ανταγωνιστικά πλαίσια.

Οι διεθνείς εξελίξεις στις τιμές, στον όγκο και στις τεχνολογίες της παραγωγής, οι σημαντικότερες αποφάσεις σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο καθώς και οι κλαδικές εξελίξεις αποτελούν απαραίτητα στοιχεία για την λήψη αποφάσεων και την καλύτερη ένταξη των τοπικών παραγωγικών ομάδων στον εθνικό και διεθνή καταμερισμό εργασίας. Αυτό που συνήθως συμβαίνει στις ΜΜΕ είναι ελλιπής ενημέρωση σε θέματα κινήτρων και αναπτυξιακών νόμων, τεχνολογικών εξελίξεων και διαφορών ζητημάτων, όπως αυτό της μηχανοργάνωσης. Επίσης, επικρατεί πλήρης άγνοια αναφορικά με το πλαίσιο στήριξης των ΜΜΕ που έχει θεσμοθετήσει η Ε.Ε. με τα διάφορα προγράμματα και πρωτοβουλίες που αναφέρονται ειδικά σε αυτές.

Ο δεύτερος άξονας πάνω στον οποίο πρέπει να κινηθεί η ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της περιοχής είναι η αναβάθμιση της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού που εργάζεται σε αυτές και συμμετέχει στις τοπικές παραγωγικές δραστηριότητες. Σημαντική είναι επίσης η μακροπρόθεσμη προσέλκυση ανθρώπινου κεφαλαίου υψηλής επιστημονικής κατάρτισης. Στο Δήμο Πινδαίων το επίπεδο εκπαίδευσης κυμαίνεται σε μέτρια επίπεδα (όπως φαίνεται από τα στοιχεία της απογραφής της ΕΣΥΕ). Οι διαδικασίες αναβάθμισης των γνώσεων, της ποιότητας και κατά συνέπεια των δυνατοτήτων του τοπικού ανθρώπινου παραγωγικού δυναμικού αποτελούν βασική προϋπόθεση για την αναπτυξιακή πορεία της περιοχής.

Ο τρίτος άξονας ενίσχυσης των ΜΜΕ συνίσταται στην συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων και η δημιουργία ενός συντονιστικού φορέα που θα τις υποστηρίξει. Ο ρόλος του φορέα αυτού θα είναι καταλυτικός όσο αφορά την ενίσχυση των ΜΜΕ, ενώ η ίδρυση του θα πρέπει να αποτελεί προϊόν συναίνεσης και να απολαμβάνει κοινωνικής και πολιτικής υποστήριξης τουλάχιστον στο τοπικό επίπεδο. Ο φορέας θα πρέπει, επίσης, να είναι στελεχωμένος με άτομα υψηλής

κατάρτισης, με επιστημονικές και διοικητικές ικανότητες, γνώστες του θεσμικού πλαισίου της δημόσιας διοίκησης και της Ε.Ε.

Οι παραπάνω τρεις άξονες ενίσχυσης των ΜΜΕ, δηλαδή η πληροφόρηση, η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και η οργάνωση τοπικών δικτύων συνεργασίας, κρίνονται ιδιαίτερα καθοριστικοί στην προσπάθεια του ευέλικτου εκσυγχρονισμού που επιχειρείται για την περιοχή. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η ευελιξία που χρειάζεται η τοπική επιχειρηματική δραστηριότητα, αξιοποιείται η δυναμική της και εδραιώνονται τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της.

4.4.1.4 Αξιοποίηση των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και Πρωτοβουλιών.

Η Ε.Ε. χρηματοδοτεί το τοπικό επίπεδο μέσω των δράσεών της για την άσκηση της Περιφερειακής Πολιτικής. Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ, οι ρυθμίσεις των κανονισμών (π.χ. για την εμπορία και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, για την προώθηση και σήμανση προϊόντων ποιότητας, και η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER + μπορούν να βοηθήσουν την τοπική κοινωνία να τεθεί σε αναπτυξιακή τροχιά.

Για την ευρύτερη περιοχή της Πίνδου στο νομό υπάρχει ήδη μελέτη του ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π που αφορά τις δράσεις της κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADER II για τον αγροτικό τουρισμό αλλά μέχρι σήμερα δεν υπάρχει καμία εφαρμοσμένη πρόταση τουλάχιστον μέσα στα όρια του δήμου Πινδαίων (προσωπική συνέντευξη από τον κ. Αποστολόπουλο Σ.). Οι όποιες δράσεις πρόκειται να προταθούν από μελέτες υλοποίησης της πρωτοβουλίας LEADER + στην περιοχή δεν πρέπει να μείνουν ανεκμετάλλετες κι αυτό διότι μέσω της πρωτοβουλίας LEADER + επιχειρείται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ενεργειών που στηρίζουν τη "διαφοροποίηση της παραγωγής και των μέσων" για τη διατήρηση μιας ζωντανής και παραγωγικής υπαίθρου. Την πολιτική βούληση αυτή εκφράζει και η AGENDA 2000 όπως εξειδικεύτηκε από τον Κανονισμό 1260/99, στα πλαίσια του οποίου θεσπίζεται πρωτοβουλία για την αγροτική ανάπτυξη: LEADER+. Εκτός από την ενεργή συμμετοχή των κατοίκων των ορεινών περιοχών στις προσπάθειες ανάκαμψης της περιοχής, τον προσανατολισμό της απασχόλησης προς την πολυδραστηριότητα, τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων σε κάθε περιοχή παρέμβασης και την ενεργοποίηση της ενδογενούς τοπικής ιδιωτικής αποταμίευσης που θα αποτελέσει βάση για την αυτοχρηματοδοτούμενη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, προτείνει και την ανάπτυξη

συνεργασιών σε εθνικό ή και διακρατικό επίπεδο (δικτύωση των περιοχών) που θα βοηθήσουν με την ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών στην ανάπτυξη της περιοχής.

Την τελευταία αυτή δράση που προτείνει η πρωτοβουλία δύναται να χρηματοδοτηθεί και από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Σύμφωνα με το άρθρο 10 του κανονισμού για το ΕΤΠΑ περίπου το 1% των πόρων του διατίθεται σ' αυτές τις δράσεις. Μπορεί να είναι ενέργειες μικρού κυρίως βεληνεκούς ή μελέτες που πρέπει αφενός να προωθούν τη συνεργασία ανάμεσα στους συμμετέχοντες δικαιούχους φορείς (τοπικές και περιφερειακές αρχές και οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι) και αφετέρου, να διακρίνονται για την πρωτοτυπία τους. Μέχρι τώρα έχουν προωθηθεί, αλλά και εξακολουθούν να προωθούνται μια σειρά δράσεων ενίσχυσης των ήδη υφιστάμενων αλλά και δημιουργίας νέων δικτύων συνεργασίας ανάμεσα σε πόλεις και περιφέρειες, όπως τα προγράμματα PACTE, RECITE, ECOS/OUVERTURE κ.α. (Internet: www.Civitas.gr.Europrograms/a03.htm)

4.4.1.5 Βελτίωση των υποδομών

Η αύξηση του αριθμού των κατοίκων καθώς και η δημιουργία νέων αναγκών, αλλά πολύ περισσότερο η ανάπτυξη του τουρισμού πρόκειται να δημιουργήσουν μια σειρά από νέες ανάγκες για την προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και την βελτίωση των υπηρεσιών προς τους κατοίκους και τους επισκέπτες. Στο σημείο αυτό δεν θα πραγματοποιηθεί κάποια εκτενής αναφορά για το δίκτυο των υποδομών, αλλά θα προταθούν κάποιες βασικές δράσεις οι οποίες θα λάβουν χώρα στην περιοχή έτσι ώστε να βελτιωθεί η συνολική εικόνα του Δήμου Πινδαίων. Η βελτίωση αυτή πρέπει να γίνει όμως όχι μόνο στις τεχνικές υποδομές αλλά και στις κοινωνικές υποδομές.

- Τεχνική υποδομή

- A) οδικό δίκτυο

Αρχικά θα πρέπει η ορεινή αυτή περιοχή να συνδέεται με μεγάλα αστικά κέντρα της ευρύτερης περιοχής. Η ολοκλήρωση του τμήματος του εθνικού οδικού δικτύου με την λειτουργία του τμήματος Τρικάλων -Άρτας, μπορεί όχι μόνο να συνδέσει την ορεινή αυτή περιοχή με τις πόλεις των Τρικάλων και της Άρτας αλλά με τον συνδυασμό και την χρησιμοποίηση άλλων οδών (Εγνατία οδός, Ιόνια οδός, ΠΑΘΕ) να συνδέσει αυτή την περιοχή με μεγαλύτερες πόλεις του εσωτερικού.

Κατόπιν με συνδυασμό των παραπάνω και των αερολιμένων και λιμένων, συνδέουμε την περιοχή και με αστικά κέντρα που βρίσκονται εκτός εθνικών συνόρων.

Παράλληλα η υποδομή στο οδικό δίκτυο στο εσωτερικό της ευρύτερης περιοχής πρέπει να βελτιωθεί. Η εθνική οδός Τρικάλων -Άρτας είναι ο βασικός άξονας που συνδέει τους περισσότερους οικισμούς μεταξύ τους. Η ολοκλήρωση του έργου αυτού θα έχει ως αποτέλεσμα την καλύτερη επικοινωνία των οικισμών. Τμήματα του άξονα αυτού ακόμα και σήμερα αποτελούνται από χωματόδρομο και ο κίνδυνος των κατολισθήσεων κατά μήκος μεγάλους τμήματος του οδοστρώματος δεν έχει εξαιρεθεί. Συνάμα μεταξύ οικισμών η επικοινωνία είναι δύσκολη γιατί και σ' αυτό το τμήμα του οδικού δικτύου (αγροτικό) δεν υπάρχουν ασφαλτοστρώσεις. Με τη δημιουργία της λίμνης όμως νέες χαράξεις πρέπει να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν. Περιμετρικά της λίμνης μπορεί να δημιουργηθεί δακτύλιος έτσι ώστε καθ' όλη τη διαδρομή και σε όλα τα τμήματά του να έχει ο επισκέπτης – οδηγός διαρκή θέα προς τη λίμνη.

B) δίκτυο ύδρευσης – αποχέτευσης

Όπως αναφέρθηκε και στο 3^ο κεφάλαιο, στο Δήμο Πινδαίων υπάρχει έλλειψη πόσιμου ύδατος. Μέχρι τα τέλη του 2002 εργασίες όπως επέκταση του δικτύου ύδρευσης, καθαρισμός των πεπαλαιωμένων σωληνώσεων, καθαρισμός και εμπλουτισμός των υδατοδεξαμενών θα πρέπει να έχουν έλθει εις πέρας. Με τη λειτουργία του φράγματος της ΔΕΗ θα υπάρξει επάρκεια νερού και για οικιακή χρήση αλλά και για καλλιέργεια.

Όσον αφορά τώρα την αποχέτευση δεν υπάρχει δίκτυο ούτε ομβρίων, ούτε ακαθάρτων. Η διασπορά των κατοικιών και οι μεγάλες κλίσεις του εδάφους καθιστούν τη δημιουργία δικτύου αποχέτευσης πάρα πολύ δαπανηρή. Το μόνο που θα μπορούσαμε να προτείνουμε είναι τη μετατροπή των βόθρων από απορροφητικούς σε σηπτικούς ούτως ώστε να μην έχουμε ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα. Η αποκομιδή των ακαθάρτων θα γίνεται με ειδικά οχήματα που κατόπιν θα τα μεταφέρουν σε κοντινό βιολογικό καθαρισμό.

Εκτός από τη λύση του προβλήματος με τα αστικά λύματα των οικισμών, σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η περιοχή αφορά τα όμβρια ύδατα, τα οποία πολλές φορές παίρνουν τη μορφή χειμάρρων ακόμη και μέσα στους οικισμούς προξενώντας υλικές ζημιές και προβλήματα ασφάλειας για τους κατοίκους. Το πρόβλημα της διαχείρισης των όμβριων υδάτων συναντάται σε όλους τους οικισμούς

και επιδιώκεται η συνολική και οριστική επίλυση του με κατασκευή δικτύων για τα όμβρια ύδατα σε όλους τους οικισμούς.

- Κοινωνική υποδομή

Στο δήμο Πινδαίων υπάρχουν κάποιες κοινωνικές υποδομές που έχουν εγκατασταθεί στην έδρα του δήμου τα Στουρναραίικα.

Τα αγροτικά ιατρεία με τη μορφή που λειτουργούν σήμερα δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες όχι μόνο του δήμου αλλά και των επισκεπτών που θα προσέλθουν στην περιοχή. Λαμβάνοντας υπ' όψιν τη σημερινή κατάσταση ο οικισμός της Μεσοχώρας που κατοικείται και κατά τους χειμερινούς μήνες και κυρίως από ανθρώπους τρίτης ηλικίας, έχει ένα αγροτικό ιατρείο που το επισκέπτεται γιατρός μία φορά την εβδομάδα. Η δημιουργία ενός κέντρου υγείας στο δήμο (είτε αυτό χωροθετηθεί στα Στουρναραίικα είτε στη Μεσοχώρα) κρίνεται απαραίτητη.

Στο δήμο Πινδαίων όπως είδαμε και στο 3^ο κεφάλαιο δεν εμφανίζεται καμία πολιτιστική ή αθλητική δραστηριότητα. εκτός από τον σύλλογο κατακλυζομένων Μεσοχώρας (που παλαιότερα ήταν υπεύθυνος και για την έκδοση ετήσιου συγγράμματος) και τις εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα στις γιορτές των Αγίων των εκκλησιών των οικισμών, δεν παρουσιάζεται καμία άλλη πολιτιστική δραστηριότητα. Κάποιες χρονιές την ημέρα της πανήγυρης η κα. Χόνδρου μετέτρεπε το κοινοτικό γραφείο σε λαογραφικό «μουσείο» αλλά τα τελευταία χρόνια τέτοιου είδους εκδηλώσεις έπαψαν να υφίστανται. Είναι κοινά αποδεκτό ότι οι εκδηλώσεις αυτές με την σωστή υποδομή, για παράδειγμα ένας κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος στο κέντρο της Μεσοχώρας, μπορούν να διατηρήσουν αναλλοίωτη την παράδοση και τις μνήμες μιας πιο παλιάς από εμάς εποχής.

Εκτός από τις παραπάνω δραστηριότητες (πολιτιστικές) στο δήμο δεν εμφανίζονται ούτε αθλητικές δραστηριότητες. Δεν υπάρχει καμία τεχνική υποδομή, δηλαδή ειδικοί χώροι άθλησης, που να μπορούν να στηρίξουν την ανάγκη για άθληση των κατοίκων και ειδικότερα αυτών των χαμηλότερων ηλικιακών ομάδων. Η δημιουργία ενός αθλητικού συλλόγου μπορεί να μην είναι πρωτεύουσας σημασίας αλλά μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για συγκεντρώσεις κατοίκων και τη δημιουργία νέων δραστηριοτήτων.

Όσον αφορά την εκπαίδευση δεν μπορούμε να πούμε πολλά διότι αν δεν υπάρξει αύξηση του πληθυσμού ένα σχολείο - και μάλιστα λύκειο, στο δήμο μπορεί να μην είναι βιώσιμο.

4.4.1.6 Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος

Κύριος παράγοντας για την ανάπτυξη της περιοχής είναι το φυσικό της περιβάλλον. Η δημιουργία της τεχνητής λίμνης πρόκειται να αλλάξει τη μορφή του φυσικού τοπίου αλλά και τον αριθμό επισκεπτών στην γύρω περιοχή.

Κυρίαρχη στρατηγική επιλογή είναι η διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος, η πρόληψη των μελλοντικών επιβαρύνσεων στην περιοχή (μετά τον κατακλυσμό) και η σταδιακή αποκατάσταση των μέχρι τώρα αρνητικών επιπτώσεων της ανάπτυξης όπως για παράδειγμα η υπερβόσκηση.

Με βάση τους παραπάνω προβληματισμούς μπορούμε να καθορίσουμε τους βασικούς στόχους /προτεραιότητες:

- Προστασία του δασικού πλούτου

Στην περιοχή η υλοτομία είναι μια αναπόσπαστη δραστηριότητα από τη ζωή των κατοίκων. Όμως η υλοτόμηση χωρίς σχεδιασμό και προγραμματισμό μπορεί να επιφέρει πολλά προβλήματα όπως αποψίλωση των βουνών, κατολισθήσεις, διάβρωση του εδάφους κ.α. Οι βασικές ενέργειες που δύναται να γίνουν είναι οι εξής:

- i. *Ξύλευση του δάσους.* Ολοκλήρωση της ξύλευσης του δάσους από δασικούς συνεταιρισμούς της περιοχής
- ii. *Μελέτες και τεχνικά έργα αντιπλημμυρικής προστασίας.* Τα έργα αντιπλημμυρικής – αντιδιαβρωτικής προστασίας θα πρέπει να αρχίσουν αμέσως μετά την ολοκλήρωση των μελετών.

- Πρόληψη και αντιμετώπιση των πυρκαγιών.

Τα δάση της περιοχής αποτελούνται από βελανιδιές και πολλά είδη έλατου και ως ετούτου ανήκουν στην κατηγορία των δασών με υψηλό βαθμό επικινδυνότητας. Η εμπειρία στην καταπολέμηση των πυρκαγιών, δείχνει ότι η αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση είναι η πρόληψη αλλά και η έγκαιρη επέμβαση που στηρίζεται στην ελαχιστοποίηση του χρόνου που μεσολαβεί από την εμφάνιση της φωτιάς μέχρι την έναρξη της κατάσβεσης. Επομένως, κρίνεται αναγκαία η δημιουργία των υποδομών και η προμήθεια του αναγκαίου εξοπλισμού, που θα θωρακίσουν τη περιοχή και θα παρέχουν τα εφόδια για την σωστή και ολοκληρωμένη

προστασία των δασών. Οι βασικές ενέργειες που θα πρέπει να γίνουν στο πλαίσιο αυτής της προβληματικής είναι βασικά:

- i. *Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών.* Η προσπάθεια για την προστασία των δασών είναι υπόθεση όλων των πολιτών και αυτή είναι η βασική αρχή που διέπει τη φιλοσοφία της κατάρτισης του συγκεκριμένου σχεδίου πυροπροστασίας. Για το λόγο αυτό θεωρείται απαραίτητη μια «εκστρατεία» ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών μέσα από μια διαδικασία σεμιναρίων, προβολής σχετικών ντοκιμαντέρ στα σχολεία και διανομής ενημερωτικών εντύπων.
 - ii. *Αντιπυρικές ζώνες.* Η μορφολογία της περιοχής σε συνδυασμό με τη σύνθεση του δάσους το κατατάσσουν σε υψηλή βαθμίδα επικινδυνότητας. Για το λόγο αυτό η δημιουργία προστατευτικής υποδομής με τη συντήρηση του υπάρχοντος δασικού οδικού δικτύου και των αντιπυρικών ζωνών ασφάλειας είναι απαραίτητη. Σημαντική προσφορά στην αντιμετώπιση των πυρκαγιών είναι οι μεταφυτεύσεις, φρυγανεύσεις και το κλάδεμα των δέντρων σε ύψος μέχρι δύο ως τρία μέτρα, με απομάκρυνση της υποφόρου βλάστησης εκατέρωθεν των δασικών δρόμων και σε βάθος μέχρι πενήντα μέτρων, ανάλογα με την τοπογραφική διαμόρφωση του εδάφους και γενικά η απομάκρυνση της εύφλεκτης ύλης.
 - iii. *Κατασκευή υδατοδεξαμενών.* Για την γρήγορη και άμεση τροφοδότηση των πυροσβεστικών οχημάτων θεωρείται απαραίτητη η κατασκευή δύο υδατοδεξαμενών χωρητικότητας 500 κ.μ. οι οποίες θα χρησιμεύουν ως σημεία υδροληψίας σε περίπτωση πυρκαγιάς.
 - iv. *Πυροφυλάκια.* Απαραίτητη είναι η κατασκευή κάποιων πυροφυλακίων για τη συνεχή επιτήρηση των δασών και προμήθεια φορητών ασυρμάτων για την επικοινωνία των πυροφυλακίων με το κέντρο του Δήμου.
 - v. *Προμήθεια πυροσβεστικών οχημάτων.* Η προμήθεια πυροσβεστικών οχημάτων τα οποία θα περιπολούν μέσα στα δάση προσδίδει ευελιξία και αμεσότητα σε περιπτώσεις κινδύνου.
- Πρόγραμμα ανακύκλωσης.

Οι προσπάθειες για την προστασία του περιβάλλοντος δεν πρέπει να μένουν μόνο στα διοικητικά όρια του κάθε Δήμου, αλλά όλοι μαζί να συμβάλλουμε στην συνολική προστασία και στην εξοικονόμηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων. Η

πρόταση μας αφορά στην υλοποίηση ενός προγράμματος ανακύκλωσης για γυαλί, χαρτί και αλουμίνιο. Στο πλαίσιο του προβληματισμού αυτού προτείνουμε τα εξής:

- i. *Ευαισθητοποίηση - Ενημέρωση.* Απαραίτητη ενέργεια είναι η ευαισθητοποίηση των κατοίκων, οι οποίοι θα κληθούν να συμβάλλουν στην προσπάθεια αυτή. Οι δράσεις ευαισθητοποίησης θα περιλαμβάνουν έντυπο υλικό και ειδικά διαμορφωμένα stands ενημέρωσης. Επίσης, προτείνεται η έναρξη ενός κύκλου μαθημάτων περιβαλλοντικής συνείδησης στα σχολεία της περιοχής από ειδικούς επιστήμονες.
- ii. *Προμήθεια εξοπλισμού.* Για την πραγματοποίηση του προγράμματος είναι απαραίτητη η προμήθεια ειδικών καλαίσθητων κάδων, στους οποίους θα διαχωρίζονται τα ανακυκλώσιμα υλικά. Επίσης, απαραίτητη κρίνεται και η προμήθεια ειδικού απορριμματοφόρου οχήματος.
- iii. *Δημιουργία χώρων αποθήκευσης ανακυκλώσιμων υλικών.* Η συγκέντρωση των ανακυκλώσιμων υλικών και ειδικά του χαρτιού, καταλαμβάνει πολύ χώρο και χρειάζεται ειδικές εγκαταστάσεις αποθήκευσης μέχρι την πώληση σε εταιρίες που αναλαμβάνουν την ανακύκλωση.

Όλα τα παραπάνω που αφορούν την ανακύκλωση έχουν ένα μεγάλο κόστος όχι μόνο εγκατάστασης (αγορές κάδων, οχήματος κλπ) αλλά και αρκετά μεγάλο κόστος λειτουργίας (ημερομίσθια προσωπικού λειτουργίας του οχήματος, προσωπικού αποκομιδής απορριμμάτων, καύσιμα κλπ). Επιπλέον ο δήμος Πινδαίων και συγκεκριμένα οι τρεις οικισμοί (Στουρναραίικα, Μεσοχώρα, Βαθύρρευμα) δεν έχουν αρκετά μεγάλο αριθμό κατοίκων άρα και κάποιας τάξης μεγέθους απορρίμματα. Για το λόγο αυτό προτείνεται η συνεργασία μεταξύ δήμων της περιοχής για τη σωστή λειτουργία του προγράμματος ανακύκλωσης και ελαχιστοποίησης του κόστους αγοράς και λειτουργίας.

4.4.1.7 Δημιουργία αναπτυξιακού φορέα

Η σύσταση ενός αναπτυξιακού φορέα αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης. Η ύπαρξη του λειτουργεί συντονιστικά στις διάσπαρτες, τοπικές και μη, αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, συμβάλλει στο μακροχρόνιο προγραμματισμό των επενδύσεων και τον συντονισμό των επιμέρους αναπτυξιακών προγραμμάτων, προωθεί τον εκσυγχρονισμό των θεσμών της τοπικής

κοινωνίας, αναδεικνύει την τοπική πολιτιστική κληρονομιά και τέλος μπορεί να συμβάλει και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Η σημαντικότερη συνεισφορά, όμως του αναπτυξιακού φορέα έχει να κάνει με τη μεταφορά πόρων από το κεντρικό στο τοπικό επίπεδο. Ο φορέας μπορεί επίσης να κινητοποιεί τους μηχανισμούς εκείνους που είναι απαραίτητοι για την προώθηση της συνεργασίας των τοπικών με τους περιφερειακούς φορείς. Επιπλέον, μπορεί να συμβάλλει και στην προώθηση των υπαρχόντων Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, προσελκύοντας, έτσι σημαντικούς πόρους. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει ότι ο φορέας αυτός θα έχει και την κατάλληλη νομική υπόσταση.

Το πρόβλημα που εντοπίζουμε στο σημείο αυτό αφορά το μέγεθος του Δήμου και τίθεται το θέμα αν θα μπορούσε μια αναπτυξιακή εταιρεία να λειτουργήσει αποτελεσματικά στα όρια του. Σύμφωνα με τις τελευταίες επικρατούσες απόψεις για το ρόλο των αναπτυξιακών εταιρειών και το πεδίο ευθύνης τους, θεωρείται ότι ακόμα και το επίπεδο του νομού είναι αρκετά μικρό για να μπορέσει μια τέτοια εταιρεία να λειτουργήσει σωστά. Στην ευρύτερη περιοχή του Νομού Τρικάλων υπάρχει η εταιρεία ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. (Κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας Πύλης). Η εταιρεία αυτή έχει ως έδρα την πόλη της Καλαμπάκας και μικρό γραφείο στην Πύλη. Αναπτυξιακές μελέτες έχουν γίνει για την ευρύτερη περιοχή της Πίνδου στο Νομό. Επειδή η ίδρυση ενός νέου αναπτυξιακού φορέα στην περιοχή μάλλον δεν θα είναι βιώσιμη, προτείνεται η περαιτέρω ανάπτυξη του υπάρχοντος φορέα. Το υποκατάστημα Πύλης να επανδρωθεί με περισσότερο και εξειδικευμένο προσωπικό που θα μπορεί να αντιμετωπίσει τα τυχόν προβλήματα που θα δημιουργηθούν στην περιοχή του Δήμου Πινδαίων και τις νέες προοπτικές που διαφαίνονται. Το έργο του Κέντρου Ανάπτυξης προτείνεται να μην περιορίζεται στην καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης του συνολικού ορεινού όγκου της Πίνδου, αλλά να εισέλθει δραστικά στο στίβο της ανάπτυξης της περιοχής παραθέτοντας τις απόψεις του και τις προτάσεις για τον τρόπο και τα μέσα ανάπτυξής της. Άλλωστε μετά από τόσες μελέτες καταγραφής της ευρύτερης περιοχής Καλαμπάκας – Πύλης είναι ο πιο κατάλληλος φορέας για να αναλάβει τη «διαχείριση» της τοπικής ανάπτυξης.

4.5. ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι ορεινές περιοχές τις χώρας ακολούθησαν φθίνουσα πορεία τα τελευταία σαράντα χρόνια με σημαντικές κοινωνικο-οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις στο χώρο. Η σημαντική έκταση που καταλαμβάνουν οι περιοχές αυτές σε επίπεδο χώρας καθώς και ο ρόλος τους σε σχέση με το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά και την απασχόληση, τις καθιστούν μεγάλης σημασίας περιοχές. Επιβεβαίωση της μεγάλης σημασίας του ρόλου των περιοχών αυτών είναι η υπάρχουσα πολιτική βούληση με την υιοθέτηση πολιτικών που αφορούν τον αγροτικό τομέα και το περιβάλλον.

Όμως δεν έχει εφαρμοσθεί μέχρι σήμερα μια ολοκληρωμένη χωροταξική και αναπτυξιακή πολιτική για τους ορεινούς όγκους παρά την σημαντική παρουσία των ορεινών περιοχών στην κοινωνία, στην οικονομία και στην ιστορία της χώρας μας. Μέχρι τώρα ως πολιτική για τον ορεινό χώρο νοούνταν σημειακές παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνταν από το ελληνικό κράτος και της Ε.Ε. Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, οι Κοινοτικές Οδηγίες και Πρωτοβουλίες μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη των περιοχών αυτών. Χρειάζονται όμως να προσανατολιστούν σε εθνικό επίπεδο σε μια ενιαία αντιμετώπιση του χώρου. Πρέπει να σέβονται τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και να υπάρχει μια ισορροπία μεταξύ των χωρικών και κλαδικών δράσεων που προτείνουν.

Η ανάπτυξη του δήμου Πινδαίων και συγκεκριμένα των τριών οικισμών του (Μεσοχώρα Βαθύρρευμα, Στουρναραίικα), θα επέλθει μέσα από την πολυδραστηριότητα. Με την δημιουργία της τεχνητής λίμνης της Μεσοχώρας έχουμε και τη δημιουργία ενός νέου τοπικού προϊόντος που μπορεί να βοηθήσει την περιοχή να αναπτυχθεί. Η ορθή διαχείριση και εκμετάλλευση των πόρων (φυσικών και οικονομικών), η προστασία του περιβάλλοντος, και η σωστή εκμετάλλευση των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και Πρωτοβουλιών θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη.

Στην ορθολογική αυτή διαχείριση των παραπάνω «πόρων» μπορεί να συμβάλει ο επαναπροσδιορισμός του αναπτυξιακού φορέα της περιοχής. μπορεί να δράσει οργανωτικά και συντονιστικά για την προώθηση και προβολή των στοιχείων της περιοχής.

Το πιο σημαντικό απ' όλα τα παραπάνω είναι ίσως η συμμετοχή των κατοίκων στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή των δράσεων ανάπτυξης. Έτσι δεν θα

έχουμε αποσπασματικές και σημειακές δράσεις που μπορεί να δυσανασχετούν τον τοπικό πληθυσμό και να μην προωθούν την τοπική ανάπτυξη. Η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στο σχεδιασμό είναι αρκετά σημαντική αφού αυτή στο τέλος θα υποστεί τις όποιες θετικές ή αρνητικές συνέπειες, αλλά και θα καρπωθεί και τα οφέλη της ανάπτυξης σαν χρήστης του χώρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Βαϊτσης Αχ., (2001) Διπλωματική Εργασία με θέμα: Οι χωρικές ανασυνθέσεις στον ύπαιθρο χώρο, νέα χωρικά δεδομένα και νέες χωρικές δυναμικές για την οργάνωση και ανάπτυξη μικρο-περιοχών του ύπαιθρου χώρου. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος
- Βενέτη Αγ., (2000) Διπλωματική Εργασία με θέμα: ΠΜΣ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος
- Γούσιος Δ., (1997) Η διερεύνηση της χωρικής κλίμακας στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή τοπικών πολιτικών για τον ορεινό χώρο: από τις ορεινές κοινότητες στις ορεινές γεωγραφικές περιοχές, στο «πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου: Η καθιέρωση πολιτικής για την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών:τα Βαλκανικά Βουνά», Καρπενήσι 16-18 Μαΐου 1997, Αθήνα
- Γούσιος Δ., (1999) Ύπαιθρος, αγροτικός χώρος και μικρή πόλη: από τη γεωργοποίηση στην τοπική ανάπτυξη, στο «η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων: διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και πολιτικής» Οικονόμου Δ., Πετράκος Γ. (επιμ), Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- ✓ Γούσιος Δ., (2000) Σημειώσεις του μαθήματος: Τοπική Ανάπτυξη και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Ε.Σ.Υ.Ε (1952) Πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδας κατά την απογραφή της 1951, Αθήνα
- Ε.Σ.Υ.Ε (1962) Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας κατά την Απογραφή της 19^{ης} Μαρτίου 1961, Αθήνα
- Ε.Σ.Υ.Ε (1972) Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας κατά την Απογραφή της 14^{ης} Μαρτίου 1971, Αθήνα
- Ε.Σ.Υ.Ε (1982) Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας κατά την Απογραφή της 5^{ης} Απριλίου 1981, Αθήνα
- Ε.Σ.Υ.Ε (1994) Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας κατά την Απογραφή της 17^{ης} Μαρτίου 1991, Αθήνα
- Ε.Σ.Υ.Ε (2002) Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας κατά την Απογραφή της 14^{ης} Μαρτίου 2001, Αθήνα

- Ευστρατόγλου Σ (επιστημονική υπεύθυνη) (1998), Επιχειρησιακό πρόγραμμα περιβάλλον: Μελέτη έρευνα του αγροτικού χώρου, Τελική έκθεση, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
- ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε. (2000): Αγροτικός τουρισμός – Κοινοτική πρωτοβουλία LEADER II, β' Έκθεση Προόδου, Ένωση Μελετητών AgroPole ΕΠΕ, ΕΠΕΜ Α.Ε., Αθήνα
- ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε : Πίνδος - Μετέωρα - Αχελώος - Χάσια, Τουριστικός Οδηγός, Εκδόσεις «έλλα», β' έκδοση.
- Κοτζαμάνης Β., (1998) Σημειώσεις του μαθήματος Στοιχεία Δημογραφίας, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Λαζαρίδης Μιχ., (2000) Μελέτη για την πολιτική του Υπ. Γεωργίας όσον αφορά τις επενδύσεις στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, Αθήνα
- Μπαρούτας Κ.,(1998) Μεσοχώρα, Ηρόδοτος
- Μπεμπές Π., Αποστολόπουλος Σπ., Μπαρσούκη Θεοδ., Ντάβη Γλ., (1998) Προμελέτη Ανάπτυξης Δήμου Πινδαίων, Τρίκαλα
- Μπεριάτος Η., (1997) Για μια σύγχρονη Περιβαλλοντική Πολιτική εισήγηση στο 2^ο Διεθνές Συμπόσιο: Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών – Μνημείων της Φύσης, Λέσβος
- Μπεριάτος Η.,(1998) Εισήγηση στο Διεθνές Συνέδριο με θέμα: Η προστασία και οικο- ανάπτυξη των ορεινών περιοχών: η αναγκαιότητα δημιουργίας νέων Εθνικών Δρυμών στην Ελλάδα
- Μπεριάτος Η.,(1999) Σημειώσεις του μαθήματος: Χωροταξία IV: Στρατηγική Χωροταξία (Φάκελος Κειμένων), Βόλος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Μπεριάτος Η.,(2001) Σημειώσεις του μαθήματος: Χωροταξία III: Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός και Πολιτική, Βόλος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Μπριασούλη (2000)
- Νήμας Θεοδ., (1987) Τρίκαλα – Καλαμπάκα – Μετέωρα – Πίνδος – Χάσια (Γεωγραφία, Ιστορία, Μνημεία, Τουρισμός), Εκδόσεις ΑΦΟΙ Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη
- Ταπεινός Γ.,(1993) Στοιχεία Δημογραφίας: Ανάλυση, κοινωνικο- οικονομικοί παράγοντες και ιστορία των πληθυσμών, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

- Τσανάκας Π., (2000) Διπλωματική εργασία με θέμα: Ενσωμάτωση των μειονεκτικών περιοχών της υπαίθρου στις νέες χωροταξικές πολιτικές της Ελλάδας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος
- Τσάρτας Π., (1996) Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό, Εξάντας, Αθήνα
- Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (1998) Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Θεσσαλίας Ά Φάση, σύμπραξη μελετητών Δασκαλάκης Κ., Τσακίρης Σ., Αθήνα
- Χριστοπούλου Ολ., (2000) Σημειώσεις του μαθήματος: Ανάπτυξη Αγροτικού Χώρου, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Ξενόγλωσση

- Gunn C., (1979/ 1994) Tourism Planning: Basics, concepts, cases, USA: Taylor and Francis
- Burton, R., (1991/1995) Travel Geography, London, Pitman
- EEC Directive 75/278

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

- Προσωπική συνέντευξη από τον κ. Αποστολόπουλο Σπύρο, Υπάλληλο του Δήμου Πινδαίων, Πολιτικό Μηχανικό
- Προσωπική συνέντευξη από τον πάτερ Ιωάννη Σακελλάριο, κάτοικο Μεσοχώρας

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- www.civitas.gr/Europrograms/a03.htm
- www.demography-lab.org
- www.geocities.com/mesochora/
- www.penelope.unibremen.de/penelope/cases/greek/satimage

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ Π1: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 1951

ΟΙΚΙΣΜΟΣ		ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Στουρναραίικα	Στουρναραίικα	989
	Πετροχώριο	241
	Ραχόβον	76
Μεσοχώρα	Μεσοχώρα	189
	Εξοχή	77
	Σπίτια	6
	Τούρνος	43
	Νέα Πεύκη	176
Μοσχόφυτο		297
Λειβαδοχώρι	Λειβαδοχώρι	257
	Διαλεγμένο	0
	Βαθύρρευμα	181
	Παράμερο	108
Βαλκάνο		186
ΣΥΝΟΛΟ		2826

Πηγή: Απογραφή ΕΣΥΕ 1951

ΠΙΝΑΚΑΣ Π2: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 1961

ΟΙΚΙΣΜΟΣ		ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Στουρναραίικα	Στουρναραίικα	1033
	Καστανέα	121
	Πετροχώριον	273
Μεσοχώρα	Μεσοχώρα	284
	Εξοχή	39
	Σπίτια	4
	Τούρνος	41
	Νέα Πεύκη	133
	Καψάλιον	19
	Πολυνέρι	
Μοσχόφυτο	Μοσχόφυτο	108
	Λεπτοκαρυά	59
	Ορεινή	61
	Πλατανάκια	31
Λειβαδοχώρι	Λειβαδοχώρι	217
	Διαλεγμένο	31
Παράμερο		90
Βαλκάνο		179
Βαθύρρευμα		150
ΣΥΝΟΛΟ		3246

Πηγή: Απογραφή ΕΣΥΕ 1961

ΠΙΝΑΚΑΣ Π3: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 1971

ΟΙΚΙΣΜΟΣ		ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Στουρναραίικα	Στουρναραίικα	1028
	Καστανέα	64
Μεσοχώρα	Μεσοχώρα	245
	Εξοχή	20
	Σπίτια	4
	Τούρνος	6
Πολυνέρι		364
Νέα Πεύκη	Νέα Πεύκη	106
	Καψάλιον	1
Μοσχόφυτο	Μοσχόφυτο	82
	Λεπτοκαρυά	24
	Ορεινή	21
	Πλατανάκια	31
Λειβαδοχώρι	Λειβαδοχώρι	91
	Διαλεγμένο	36
Παράμερο		6
Βαλκάνο		106
Βαθύρρευμα		115
ΣΥΝΟΛΟ		2350

Πηγή: Απογραφή ΕΣΥΕ 1971

ΠΙΝΑΚΑΣ Π4: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 1981

ΟΙΚΙΣΜΟΣ		ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Στουρναραίικα	Στουρναραίικα	948
	Καστανέα	60
Μεσοχώρα	Μεσοχώρα	249
	Εξοχή	5
	Σπίτια	8
	Τούρνος	2
Πολυνέρι		212
Νέα Πεύκη	Νέα Πεύκη	97
	Καψάλιον	4
Μοσχόφυτο	Μοσχόφυτο	59
	Λεπτοκαρυά	23
	Ορεινή	14
	Πλατανάκια	24
Λειβαδοχώρι	Λειβαδοχώρι	28
	Διαλεγμένο	18
Παράμερο		30
Βαλκάνο		50
Βαθύρρευμα		88
ΣΥΝΟΛΟ		1919

Πηγή: Απογραφή ΕΣΥΕ 1981

ΠΙΝΑΚΑΣ Π5: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 1991

ΟΙΚΙΣΜΟΣ		ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Στουρναραίικα	Στουρναραίικα	1007
	Καστανέα	57
Μεσοχώρα	Μεσοχώρα	459
	Εξοχή	24
	Σπίτια	8
	Τούρνος	38
Πολυνέρι		221
Νέα Πεύκη	Νέα Πεύκη	100
	Καψάλιον	21
Μοσχόφυτο	Μοσχόφυτο	45
	Λεπτοκαρυά	9
	Ορεινή	10
	Πλατανάκια	23
Λειβαδοχώρι	Λειβαδοχώρι	72
	Διαλεγμένο	10
Παράμερο		57
Βαλκάνο		74
Βαθύρρευμα		72
ΣΥΝΟΛΟ		2307

Πηγή: Απογραφή ΕΣΥΕ 1991

ΠΙΝΑΚΑΣ Π6: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΕΚΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΡΗΣΕΩΣ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	Σύνολο εκτάσεων	Βοσκότοποι			Δάση	Εκτάς. καλυπτόμενες από νερά	Εκτ. Οικισμών (κτίρια, δρόμοι κλπ)	Άλλες εκτάσεις.
		Καλ/νες εκτας. και αγροναπαύσεις	δημοτικοί ή κοινοτικοί	Ιδιωτικοί και άλλοι				
Βαθυρρεύματος	12.4	0.4	0.8	2.5	8.3	0.1	0.1	0.1
Βαλκάνου	12	0.2	0	6.7	3.7	0.7	0.7	0
Λιβαδοχωρίου	10.9	0.6	6.9	0	1.9	0.7	0.9	0
Μεσοχώρας	27.6	0.8	7.3	12.6	5.9	0.1	0.3	0.7
Μοσχόφυτου	22.3	0.4	4.7	10	4.9	0.8	1	0.6
Νέας Πεύκης	11.1	0.4	6.9	0	3.4	0	0.4	0.1
Παράμερου	18.3	0.3	4.9	11.1	1.4	0.1	0.4	0
Πολυνερίου	17	0.8	0	9.8	3.8	0.7	1.9	0
Στουρναραϊικών	34.5	2.6	14.3	0	16.4	0.7	0.6	0

Πηγή ΕΣΥΕ 1991

ΠΙΝΑΚΑΣ Π7: ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΑΥΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΚΑΤΟΧΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΣΕ ΜΙΚΤΕΣ, ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΟΙ ΕΚΤΑΣΕΙΣ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	Π,Η,Ο	Εκμεταλλεύσεις και καλλιεργούμενες εκτάσεις αυτών σύμφωνα με τον τόπο απογραφής του κατόχου						Εκτάσεις εκμεταλλεύσεων σύμφωνα με τον τόπο που βρίσκονται				
		Σύνολο		Από τις οποίες		Μικτές(γεωργικές και κτην/ικες)		Γεωργικές		Κτηνοτροφικές	Καλλιεργούμενες (περιλαμβάνονται και άγονοι βοσκότοποι)	Μη καλλιεργούμενες ή βοηθητικές
		Εκμ/σεις	Εκτάσεις	Εκμ/σεις	Εκτάσεις	Εκμ/σεις	Εκτάσεις	Εκμ/σεις	Εκτάσεις	Εκμ/σεις		
Βαθύρρευμα	Ο	23	138	15	104	8	34	0		167	39	
Βαλκάνο	Ο	7	46	5	37	2	9	0		91	21	
Λιβαδοχώρι	Ο	34	166	10	56	24	110	0		297	24	
Μεσοχώρα	Ο	34	180	18	77	16	103	0		1812	22	
Μοσχόφυτο	Ο	28	296	28	296	0	0	0		320	6	
Νέα Πεύκη	Ο	14	79	10	55	4	24	0		79	12	
Παράμερο	Ο	11	106	9	85	2	21	0		106	15	
Πολυνέρι	Ο	38	218	31	164	7	54	0		244	22	
Στουρναραίικα	Ο	172	1998	122	1513	50	485	0		2680	255	

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ Π8: ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ. ΜΕΣΗ ΕΚΤΑΣΗ ΚΑΤΑ ΑΓΡΟΤΕΜΑΧΙΟ
(ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΟΝΟΙ ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ).

ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	Εκμεταλ. με καλ/μενη έκταση	Εκτάσεις	Μέση έκταση κατά αγροτεμάχιο	Καθεστώς κατοχής καλλιεργούμενης έκτασης							
				Ιδιόκτητη		Νοικιασμένη		Μεσιακή		Άλλο καθεστώς κατοχής	
				Εκμ/σεις	Εκτάσεις	Εκμ/σεις	Εκτάσεις	Εκμ/σεις	Εκτάσεις	Εκμ/σεις	Εκτάσεις
Βαθύρρευμα	23	137	1.3	23	137	0	0	0	0	0	0
Βαλκάνο	7	48	2.9	6	45	1	3	0	0	0	0
Λιβαδοχώρι	34	166	1.7	34	166	0	0	0	0	0	0
Μεσοχώρα	34	185	3	32	180	2	5	0	0	0	0
Μοσχόφυτο	28	296	3.1	28	296	0	0	0	0	0	0
Νέα Πεύκη	14	79	1.5	14	79	0	0	0	0	0	0
Παράμερο	11	106	4.1	11	106	0	0	0	0	0	0
Πολυνέρι	38	224	2.4	29	132	9	92	0	0	0	0
Στουρναραίικα	172	2428	5.1	171	2410	1	18	0	0	0	0

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ Π9: ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΑΥΤΩΝ ΚΑΤΑ ΕΙΔΟΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	Σύνολο	Από αυτές, με καλλιεργούμενη έκταση		Εκτάσεις κατά είδος καλλιέργειας							
				Ετήσιες καλλιέργειες		Δενδρώδεις καλλιέργειες		Αμπέλια και σταφιδάμπελα		Λοιπές εκτάσεις(λιβάδια, βοσκότοποι, οικογενειακοί λαχανόκηποι και αγραναπαύσεις)	
				Εκμ/σεις	Εκτάσεις	Εκμ/σεις	Εκτάσεις	Εκμ/σεις	Εκτάσεις	Εκμ/σεις	Εκτάσεις
Βαθύρρευμα	23	23	137	16	86	20	39	0	0	12	12
Βαλκάνο	7	7	46	1	7	5	26	0	0	7	13
Λιβαδοχώρι	34	34	166	19	59	25	98	0	0	10	9
Μεσοχώρα	34	34	180	32	90	0	0	0	0	26	90
Μοσχόφυτο	28	28	296	28	296	0	0	0	0	0	0
Νέα Πεύκη	14	14	80	11	39	14	40	0	0	1	1
Παράμερο	11	11	106	11	106	0	0	0	0	0	0
Πολυνέρι	38	38	219	37	86	4	12	0	0	24	121
Στουρναραίικα	172	172	1999	157	1000	67	254	1	1	111	744

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ Π10: ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΑΡΔΕΥΘΕΙΣΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΕ Σ	Εκμεταλλεύσεις	Εκτάσεις (περιλαμβάνονται δασικές και άλλες μη καλλιεργούμενες εκτάσεις)		
		Συνολικές	Αρδευόμενες	Αρδευθείσες
Βαθύρρευμα	23	137	137	131
Βαλκάνο	5	35	12	12
Λιβαδοχώρι	34	166	166	166
Μεσοχώρα	32	172	114	91
Μοσχόφυτο	28	296	126	126
Νέα Πεύκη	14	79	79	79
Παράμερο	11	106	106	106
Πολυνέρι	38	219	115	93
Στουρναραίικα	171	1993	1419	1392

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ Π11: ΕΙΔΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ

Κοινότητες	Κάτοχοι και μέλη των νοικοκυριών αυτών που εργάστηκαν στην εκμετάλλευση				Μόνιμοι εργάτες		Εποχιακοί εργάτες		
	Αριθμός εκμ/σεων φυσικών προσώπων	Σύνολο απασχ.	Από αυτούς Απασχολούμενοι:		Αριθμός εκμ/σεων	Αριθμός απασχ.	Αριθμός εκμ/σεων	Αριθμός απασχ.	
			αποκλειστικά στην εκμ/ση του κατόχου	κυρίως στην εκμ/ση του κατόχου					Απασχ. δευτερευόντως στην εκμ/ση του κατόχου
Βαθύρρευμα	23	65	47	5	13	0	0	0	0
Άρρενες	0	40	23	5	12	0	0	0	0
Θήλεις	0	25	24	0	1	0	0	0	0
Βαλκάνο	7	13	10	0	3	0	0	0	0
Άρρενες	0	7	4	0	3	0	0	0	0
Θήλεις	0	6	6	0	0	0	0	0	0
Λιβαδοχώρι	34	60	56	2	2	0	0	0	0
Άρρενες	0	38	34	2	2	0	0	0	0
Θήλεις	0	22	22	0	0	0	0	0	0
Μεσοχώρα	34	34	31	0	3	0	0	0	0
Άρρενες	0	23	21	0	2	0	0	0	0
Θήλεις	0	11	10	0	1	0	0	0	0
Μοσχόφυτο	28	54	54	0	0	0	0	0	0
Άρρενες	0	30	30	0	0	0	0	0	0
Θήλεις	0	24	24	0	0	0	0	0	0
Νέα Πεύκη	14	36	25	8	3	0	0	0	0
Άρρενες	0	21	10	8	3	0	0	0	0
Θήλεις	0	15	15	0	0	0	0	0	0
Παράμερο	11	14	14	0	0	0	0	0	0
Άρρενες	0	10	10	0	0	0	0	0	0
Θήλεις	0	4	4	0	0	0	0	0	0
Πολυνέρι	38	66	60	0	6	0	0	0	0
Άρρενες	0	35	31	0	4	0	0	0	0
Θήλεις	0	31	29	0	2	0	0	0	0

Στουρναραίικα	172	315	307	2	6	0	0	0	0
Άρρενες	0	175	167	2	6	0	0	0	0
Θήλεις	0	140	140	0	0	0	0	0	0

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ Π12: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΝΑ ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ.

Δημοτικό διαμέρισμα	Σύνολο	Ασκούντες επιστημονικά & ελεύθερα επαγγέλματα	Διευθυντές & ανώτερα διοικητικά στελέχη	Υπάλληλοι γραφείου κλπ	Έμποροι & πωλητές	Απασχ. στην παροχή υπηρεσιών	Γεωργοί κτηνο/φοι υλοτόμοι αλιείς κλπ.	Τεχνίτες εργάτες χειρ/τες Μεταφορ. μέσων	Δήλωσαν ανεπαρκώς ή ασαφώς το επάγγελμα	Νέοι άνεργοι	Δεν δήλωσαν επάγγελμα
Στουρναραίικα	301	9	0	7	16	23	141	85	0	13	7
Πολυνέρι	74	2	0	7	1	6	8	37	4	5	4
Νέα Πεύκη	36	3	0	1	2	2	5	11	6	3	3
Μοσχόφυτο	38	1	0	1	6	2	10	16	0	2	0
Λιβαδοχώρι	38	1	0	1	1	0	11	18	1	1	4
Παράμερο	17	2	0	2	0	1	4	5	0	1	2
Βαλκάνο	29	5	0	0	1	2	7	14	0	0	0
Βαθύρρευμα	22	1	0	3	1	2	7	7	0	0	1
Μεσοχώρα	197	16	2	37	11	18	33	56	1	17	6
Σύνολο Δήμου	752	40	2	59	39	56	226	249	12	42	27
Σύνολο Νομού	49039	5137	329	3032	3977	3700	15772	11796	500	2904	1892

Πηγή: ΕΣΥΕ

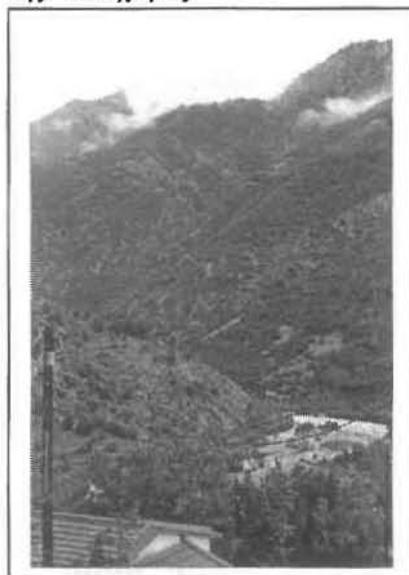
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

Εικόνα Π1: Θέα από τη διαδρομή Τρίκαλα- Μεσοχώρα

Πηγή: Από προσωπικό αρχείο

Εικόνα Π2: Θέα από τον οικισμό της Μεσοχώρας

Πηγή: Από προσωπικό αρχείο

Εικόνα Π3: Ο Αχελώος ποταμός

Πηγή: www.geocities.com/mesochora

Εικόνα Π4: Η γέφυρα Χατζηπέτρου που θα κατακλυστεί από το φράγμα

Πηγή: www.geocities.com/mesochora